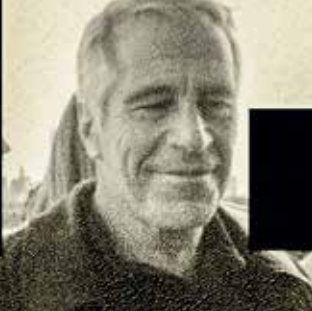

ISTRAŽIVANJE NEDELJNIKA SRBIJA U EPSTINOVIM FAJLOVIMA

Titove vile, korumpirane diplomate i lepe devojke

**KO JE
KANDIDAT ZA
PREDSEDNIKA**

*Piše Zoran
Panović*

**ZAŠTO
AJATOLAH
NEĆE PASTI**

*Analiza
Željka
Pantelića*

Nedeljnik

12. FEBRUAR 2026.

350 DINARA

BROJ 735 - CENA 350 DINARA
- CG 3,5 € - BH 6,5 KM - HR 4,5 €
- SI 4,5 € - MK 200 DEN

EKSKLUZIVNO

SVETISLAV BASARA

OPET ĆE NAM UBITI NEKOĞ ĐINĐIĆA

O atentatu i memoarima
mrtvog premijera

➤ O Dobrici Ćosiću i Momi Kaporu

➤ O podozrenju Srba prema Zapadu i ljubavi prema Rusiji

➤ O mitu o Rankoviću i trenutku kada je sve počelo

➤ O „Knjizi o Milutinu“ i Memorandumu SANU

probudi se

RADNIM DANIMA U 06.00

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik

Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga

Jelena Jevtić

marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje

Andela Marić

pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer

Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik

Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika

Branko Rosić

Izvršni urednik

Veljko Miladinović

Izvršna urednica

zdravlja i psihologije

Ana Mitić

Urednik unutrašnje

i glavni urednik online izdanja

Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima

Željko Pantelić

Reporteri

Milica Rilak, Zorica

Marković, Milana Milošević,

Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije

Nebojša Babić

Fotografije

Profimedia, Beta,

Orange Studio

Art-direktor

Miloš Sindelić

Ilustracije

Marina Duletić / Kumiho

Lektura

Sanja Savić

Head of digital

Pavle Zlatić

Društvene mreže

Jelena Luković

Stalni saradnici

Srdan Vajliarević, Dragoljub

Dražić Petrović i Ante Tomić,

Hana Piščević, Zoran

Panović (Politika i društvo),

Aleksandar Radić (Vojska),

Dejan Stojiljković (Eseji),

Dejan Jović (Zagreb), Goran

Vojnović (Ljubljana),

Rumena Bužarovska

(Skoplje), Ivan Radojčić

(Stil), Milan St. Protić

(Istorija), Ana Banko

(Zdravlje), Miša Brkić

(Biznis), Danijela Isailović

(Energetika i ekologija),

Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique

ONLINE IZDANJE

Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Mladenović

Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Priča o Milutinu

5 | Lica nedelje
Biljana Tutorov
i Petar Glomazić

6 | Gallup
Koga Srbi
najviše vole

8 | Ekonomija
Marže i arbitraže

11 | Boris Begović
Tri Rusije

14 | Ante Tomić
Ovakvi muškarci
danas vladaju

ANALIZA ŽELJKA
PANTELIĆA

To što iranski
režim izgleda
klimavo – tvrdi se
da nije bio nikada
slabiji od dolaska
na vlast 1979 – ne
znači da je kraj
blizu. Islamska
Republika je
komponovana
tako da može da
odoleva dugo
čak i u odsustvu
minimalno
potrebnog
konsenzusa u
širokim narodnim
masama

Kancelarske kalkulacije

Kandidat koji ne može da pobeđi
u prvom krugu loš je kandidat
vlasti, a kandidat SNS koji može da
pobeđi u prvom krugu rizičan je
za Vučića – makar psihološki **16**
Piše Zoran Panović

Udar na struju i generale

Do sada je ukrajinska obaveštajna
služba likvidirala tri ruska
generala. Na ukrajinskoj strani nije
bilo gubitaka iz generaliteta **34**
Piše Aleksandar Radić

Bad Bunny je Amerika

Teško je preценiti pritisak pod
kojim je Bad Bunny bio, kao prvi
izvođač na poluvremenu koji peva
isključivo na španskom jeziku **51**
Piše Ivan Radojčić

Neko bi primetio da smo u svemu
bili prvi, ali desilo se: nakon što
se vlastima nisu dopali politički
stavovi jednog umetnika, odlučili
su da iz svih „svojih“ medija ospu
rafalnu paljbu po dotičnom, a onda
su se dosetili nečeg još boljeg:
napraviće oni svoj, „stariji i lepši“
koncert.

Ne pričamo, za promenu, o
Srbiji, nego o Americi: televizijski
događaj godine, šou koji se
odigrava u poluvremenu neke
manje važne utakmice, pokazao
je svu raspolućenost – neki bi rekli
i raspomamljenost – te zemlje,
koja ove godine slavi 250 godina
nezavisnosti.

Naša je država nešto starija, ali to
ne znači da smo mnogo pametniji
– o tome je, nekoliko dana pre
Superboula, pričao Svetislav
Basara. On ionako više voli
fudbal...

Među nama:

U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
12 meseci	12.000
24 meseci	19.999

Dostupno u digitalnom
formatu **nedeljnik.rs**
12 meseci – 8.200

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd

Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

f /NEDELJNIK

t /NEDELJNIK

@ /NEDELJNIKMAGAZIN/

in /COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT

Zabranjeno preštampavanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Priča o Milutinu

I o tome da, ipak, nije ceo svet protiv njega...

Nisam bio nekoliko dana u zemlji, što ne znači da neću da pišem o nama, naprotiv – bio sam u susjedstvu, pa me je dodatno zaintrigirao pogled ljudi koji nas znaju, a ne razumeju.

Kod nas, naravno, ne važi teza da je uspešna zemlja ona kojoj su prijatelji blizu a neprijatelji daleko, iako se ona bukvalno sad menja i u zemlji koja je na tome napravila imperiju, sa dodatkom, a levo okean, i desno okean.

No, u kolima sam slušao podkast o Mančesteru, pa se zbunio da je Minhenska tragedija bila samo 13 godina posle Drugog svetskog rata. Ali još više da je to bio trenutak kada su se pomirile te dve nacije. Mislio sam da je EU, ali sam posle i čitao kako je saosećanje Nemaca promenilo skroz sliku o njima u Engleskoj posle te nesreće.

MANČESTER JE POSTAO PRIJATELJ SA REALOM, koji im je poslao nekoliko igrača, ali Zvezda i Beograd i dalje stoje samo u klupskom muzeju. A Nemanju Vidića ionako ovde napadaju čak i kad sedi u loži sa Fergusonom i doktorom koji posle dobije otkaz.

Nama naravno ne treba avionska nesreća da sredimo stvari, ali razgovor s ozbiljnim čovekom iz medija otkrio mi je da zamera svojoj zemlji (Hrvatskoj) što nije razumela koliko je velika pode-la unutar srpskog društva bila uoči početka raspada Jugoslavije. Nisam to čuo dosad, pa mi je bilo zanimljivo. I to nije Hudelistova teza o „siminovcima“, koji nisu mogli da budu kontrapunkt Vatikana, niti naše podele na izdajnike i patri-

ote, koje postoje svuda, te konstrukcije o autošovinstima da ipak ne pominjem; oni ne postoje pošto ne postoje ni auto-nacisti, autoliberali, bilo šta auto...

ALI MENI JE ZAPARALO UŠI OKO Galupovih istraživanja, koliko smo mi stvarno podeljeno i sluđeno društvo.

Prvo, ja verujem u ta istraživanja, i Galupu. I ne iznenađuje me da najviše ljudi Putina na celom svetu voli u Srbiji, kao ni pad popularnosti Trampa, čak i pre Venecuele, pošto to sve dokazuje naš antizapadni stav. I to vuče korene od najprodavanije knjige u kojoj jedan čičica filozofira kako je ceo svet protiv njega i njegovog naroda. A posebno susedi.

OD TADA SE SRBI POJEDINAČNO INTEGRISU na Zapad. Jedan po jedan, a uloga žrtve prenosi se s kolena na koleno. I to je ponovo i nacionalni narativ, od vrhova vlasti, koje svima pričaju da nemaju politiku, a oni bi da zabrane politiku, pošto svako ko je protiv njih ruši državu. Do svih pora društva, koje tek kad odu na taj zapad počnu da se „zapidnjačišu“.

Ne iznenađuje me da najviše ljudi Putina na celom svetu voli u Srbiji, kao ni pad popularnosti Trampa, čak i pre Venecuele

Poenta samoorganizovanja puca od same zgrade, koja diže i vrednost vašeg stana, tako da zagrađivanje terasa, ili hodnika smeta komšiji koliko i vama i vašem *legacyju*.

SVE DRUGO SU KRUGOVI U KOJIMA se krećemo. Oko mene svi pričaju samo o Epstinu, ali vidim i sam da nije nešto čitana tema. I tu opažam nekoliko stvari: prvo da se svi informišu preko mreža, dok mi malo ljudi čestita na Pantelićevom tekstu o najjačem ruskom oružju, Kompromatu. I zapadni mediji nikako da pokriju Trilateralu, u kojoj je Epstin od '90, dakle ipak ima i institucionalnu težinu.

U intervjuu s Benonom taj bolesnik priča o tome.

SLABO JE ZABELEŽEN I GOVOR SENATORA iz Džordžije Džona Osofa. Pričao je o „Epstin klasi“ koja upravlja svetom. Tu dolazimo do tih jednostavnih rečenica.

Da li ste za ovo glasali? Da li podržavate ovo ili ono?

I to je naš problem u svim Galupovim istraživanjima.

Jer mi poslednjih 30 godina glasamo o tim stvarima kao da ih je Danko Popović napisao.

A PROŠLO JE MNOGO GODINA OD Minhenske tragedije. I još više vekova od kosovske...

I svet se promenio. I mi smo se promenili.

Još samo da prestanemo da se pojedinačno integrišemo u svoj kontinent.

I biće sve okej. Videćete... **N**

LICA NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

Nasilje nad prirodom i militarizacija svijeta, koji jasno proističu iz muškog principa, rimuju se sa nasiljem nad ženama. Ove neprihvatljive pojave toliko su duboko ukorijenjene i prihvaćene kao normalnost da ih mnogi ne vide kao problem.

Biljana Tutorov i Petar Glomazić

AUTORI FILMA „PLANINA“

DOBITNICI VELIKE NAGRADE ŽIRIJA
ZA NAJBOLJI MEĐUNARODNI DOKUMENTARNI
FILM NA SANDENS FILM FESTIVALU

PLUS-MINUS GALLUPOVO ISTRAŽIVANJE

Brat Si, baćuška Putin, fratelo Leo...

Najopsežnije merenje „spoljnopolitičkog pulsa“ građana 61 zemlje otkriva da se (samo) u Srbiji ruski i kineski predsednik doživljavaju pozitivno. Volimo i papu, ali ne Netanjahu

Priredio Marko Prelević

MOŽDA NAM NISU TREBALE „SUVU“ BROJKE da shvatimo koliko je Evropa podeljena, ali bolje od izjava političara govore stavovi stanovnika Starog kontinenta o najvažnijim političkim figurama današnjice.

Gallup International je krajem 2025. sproveo istraživanje u gotovo svim državama Evrope, kao i još dva-desetak zemalja Afrike i Azije, a ispitanici su ocenjivali lidere; na talonu su bili Donald Tramp, Vladimir Putin, Si Đinping, Narendra Modi, Benjamin Netanjahu i papa Lav. Pitanje beše jednostavno: „Naznačite da li imate veoma pozitivan, donekle pozitivan, donekle negativan ili veoma negativan stav o svakom od navedenih lidera.“

Sve je to potom spakovano u Net Score – „neto popularnost“, koja se izračunava kao razlika između zbira procenata pozitivnih i negativnih mišljenja o ličnostima.

Ispitivanje je rađeno uglavnom uživo, na uzorku od 64.097 punoletnih građana iz 61 države našeg i još ponekog kontinenta.

Ima li iznenađenja?

Globalno gledano, najbolje stoji papa Lav. „Američki papa“ ima 49% pozitivnih ocena, a skor mu je +24, što ga čini jedinim „u plusu“. Najviše ga vole u Hrvatskoj, Keniji i Peruu, dok je najomraženiji u Turskoj, Iraku i Srbiji.

Ostali lideri su u trci ko će biti najmanje nevoljen. Tu za dlaku najbolje stoji Donald Tramp, kojeg 30% ispitanika širom sveta doživljava pozitivno, naspram kineskog predsednika Si Đinpinga (29%), te Narendre Modija i Vladimira Putina (po 25%). Tek svaki peti ispitanik imao je nešto lepo da kaže za premijera Izraela Benjamina Netanjahu.

Kada gledamo broj država u kojima neki lider ima pozitivan skor, prednjači papa Lav, sa 51 zemljom. Slede Si Đinping sa 18, Donald Tramp i Vladimir Putin sa po 13, Narendra Modi sa 11, te Benjamin Netanjahu sa svega 5.

Ali, šta nam govori komparativna analiza sa 2017? Si Đinping je tada na globalnom nivou imao blago pozitivan rezultat, od +6, da bi sada pao na – 23. Vladimir Putin je bio na +3, da bi se sada oburdao na – 41, dok je Netanjahu pao sa – 8 do – 42.

GLOBALNI SKOR

LIDER	POZITIVNO	NEGATIVNO	REZULTAT
Donald Tramp	30%	61%	- 31%
Vladimir Putin	25%	66%	- 41%
Si Đinping	29%	52%	- 23%
Narendra Modi	25%	37%	- 12%
Bibi Netanjahu	19%	61%	- 42 %
Papa Lav	49%	25%	+ 24

Trampa koliko-toliko vole samo u Južnoj Aziji i Africi, dok ga Severoistočna Azija i Zapadna Evropa, u nedostatku bolje reči, preziru. Si Đinping najbolje stoji u Africi, baš kao i Narendra Modi. Vladimir Putin u većini regija ima debeli minus, a posebno na severoistoku Azije i u Zapadnoj Evropi. Prirodno, Netanjahu ne može očima da vidi arapski svet.

Iznenađenje ili ne, tek u Srbiji je zabeležen najviši nivo podrške upravo za lidere koji u ostatku Evrope beleže izrazito negativne rezultate. Vladimir Putin ima visoki neto pozitivni rezultat samo u Srbiji, sa +37. Poređenja radi, u Hrvatskoj je taj rezultat – 66, u Bosni i Hercegovini – 14, koliko i u Severnoj Makedoniji – 14. Na širem evropskom planu, negativni rekordi beleže se u, naravno, Ukrajini (–98), te Danskoj (–94), Švedskoj (–94) i Norveškoj (–90).

Šampioni smo i u doživljaju kineskog predsednika Si Đinpinga, sa +22, dok je u Nemačkoj njegov skor – 58.

U Srbiji, neto popularnost Donalda Trampa iznosi – 0,44. Iako je ovaj rezultat negativan, on je i dalje manje ekstremno u poređenju sa rezultatima u Nemačkoj (–0,85), Švajcarskoj (–0,85) ili Švedskoj (–0,92). Samo na teritoriji Kosova i Metohije Tramp beleži pozitivan neto rezultat od +0,27, što je jedan od retkih pozitivnih rezultata za američkog lidera u Evropi. Albanija takođe pokazuje umereniji stav sa +0,05.

Kod indijskog premijera Narendre Modija najčešći evropski odgovor bio je „Ne znam“. Upravo je to slučaj bio i u Srbiji, gde neto popularnost Narendre Modija iznosi +6.

Moglo bi se kazati da smo u trendu samo kada je u pitanju (ne)popularnost Benjamina Netanjahu, koja iznosi – 50. Najveći nivo nenaklonosti beleži se u BiH (–80), Švedskoj (–71) i Norveškoj (–68). U Hrvatskoj je neto rezultat – 58, a na Kosovu – 60. **N**

SRBIJA:

Putin:	+0,37
Si Đinping:	+0,22
Modi:	+0,06
Tramp:	–0,44
Papa Lav:	–0,19
Netanjahu:	–0,50

HRVATSKA:

Putin:	–0,66
Si Đinping:	–0,26
Modi:	–0,01
Tramp:	–0,46
Papa Lav:	+0,67
Netanjahu:	–0,58

BOSNA I HERCEGOVINA:

Putin:	–0,14
Si Đinping:	–0,16
Modi:	–0,13
Tramp:	–0,27
Papa Lav:	+0,29
Netanjahu:	–0,80

CPI KORUPCIJA U SRBIJI

Nije bag, nego fičer

Najlošiji plasman od 2004. godine
na Indeksu percepcije korupcije

SRBIJA JE PO INDEKSU PERCEPCIJE KORUPCIJE (Corruption Perception Index – CPI) za 2025. godinu zauzela 116. poziciju, među ukupno 182 zemlje i teritorije u svetu, što je njen najgori plasman u poslednje dve decenije, saopštila je organizacija Transparency International.

Srbija je na ovogodišnjoj listi globalne organizacije „Transparency International“, na skali od nula (izuzetno korumpirane) do 100 (veoma „čiste“) ostvarila skor 33, što je za dva poena niže nego prethodne godine, i ujedno najlošiji plasman od 2004. godine.

NAJLOŠIJI REZULTAT U POSLEDNJE DVE DEцениJE

Ocena Srbije je devet poena ispod globalnog proseka, a 29 poena niža od proseka Evropske unije.

Pozicija Srbije je, kako je navela Transparentnost Srbija, za čak 45 mesta lošija od najbolje pozicije zabeležene pre 10 godina, a prvi put je najlošije ocenjena među zemljama regiona.

Srbija je tako prvi put iza Bosne i Hercegovine (34), a u celoj Evropi iza nje su samo Belorusija (31), Turska (31) i Rusija (22).

Na vrhu globalne liste su Danska (89) i Finska (88), a na samom dnu Somalija (9) i Južni Sudan (9).

U regionalnom saopštenju Transparency Internationala navodi se da slabe institucije i nazadovanje demokratije pogoduju korupciji i ograničavaju prostor za rad civilnog društva.

KAMPANJE BLAĆENJA TUŽILACA I SPORNI
UGOVOR ZA GENERALŠTAB

Prema oceni TI, u nekoliko zemalja Zapadnog Balkana, nedovoljno postupanje pravosuđa jedna je od glavnih prepreka uspešnoj borbi protiv korupcije, dok i pored toga sudije i tužioci postaju meta napada od drugih grana vlasti.

Kao ilustracija ove pojave, za Srbiju se navode dešavanja u vezi sa Tužilaštvom za organizovani kriminal:

„Nakon istrage navodnih zloupotreba članova vlade, Tužilaštvo za organizovani kriminal u Srbiji suočava se sa sve većim pritiskom, uključujući vladine kampanje blaćenja, ometanje policijske saradnje i zakonske promene koje slabe njegovu sposobnost da istražuje organizovani kriminal i korupciju na visokom nivou.“

SRBIJA JE
TAKO PRVI PUT
IZA BOSNE I
HERCEGOVINE
(34), A U CELOJ
EVROPI IZA
NJE SU SAMO
BELORUSIJA (31),
TURSKA (31) I
RUSIJA (22)

U regionalnom izveštaju ukazuje se i na netransparentno odlučivanje u vezi sa vrednim javnim i privatnim investicijama, i kao jedan od primera navodi slučaj „Generalštab“, gde je Vlada Srbije, bez primene kompetitivnih procedura, potpisala tajni ugovor sa stranim investitorom i nezakonito ukinula zaštitu spomenika kulture, kako bi na tom mestu bio izgrađen luksuzni hotel.

PROTESTI MLADIH

U globalnom saopštenju TI iskazana je zabrinutost zbog pogoršanja stanja širom sveta i porasta korupcije, čak i u stabilnim demokratskim društvima.

Podseća se da su 2025. godinu obeležili antikorupcijski protesti mladih (generacije Z), većinom u zemljama koje su u donjoj polovini CPI tabele i čiji su indeksi stagnirali ili padali prethodnih godina.

„Korupcija nije neizbežna. Naša istraživanja i iskustvo globalnog pokreta za borbu protiv korupcije pokazuju da postoje mehanizmi kako da se vlast drži odgovornom za opšte dobro, od demokratskih procesa i nezavisnog nadzora do slobodnog i otvorenog civilnog društva. U vreme kada vidimo opasno nepoštovanje međunarodnih normi od strane nekih država, pozivamo vlade i lidere da deluju sa integritetom i ispunjavaju svoje dužnosti kako bi obezbedili bolju budućnost ljudima širom sveta“, izjavio je Fransoa Valerijan, predsednik TI, povodom predstavljanja CPI 2025. **N**

UREDBA MARŽE I ARBITRAŽE

Delhaize protiv Srbije:
Da li su državne mere
bile opravdane?

Šta piše u saopštenju kompanije Ahold Delhaize i kakve veze sa najavom arbitraže imaju sporazumi Beograda i Holandije

Piše Milica Rilak

ODLUKA HOLANDSKE KOMPA NIJE AHOLD DELHAIZE KOJA JE vlasnik trgovinskog lanca Delez (Maxi) da pokrene postupak pred Međunarodnim centrom za rešavanje investicionih sporova (ICDIS) u Vašingtonu znači da će se pod lupom arbitraže naći domaća Uredba o ograničenju marži.

Nedeljnik je analizirao saopštenje Ahold Deleza koje ukazuje na to da bi strategija kompanije mogla da počiva na dokazivanju da su mere države bile

Brifing

nesrazmerne, nepredvidive i da su suštinski narušile principe slobodne tržišne utakmice, kao i isplativost Delezove investicije.

NARUŠAVANJE PREDVIDIVOSTI POSLOVANJA

TREBA PODSETITI DA JE DELEZ na tržište Srbije ušao 2011. godine, kada je od „Delta Maksija“, članice Delta Holdinga, za ukupno 932,5 miliona evra kupio taj trgovinski lanac sa 350 objekata širom zemlje i još 100 u regionu.

Između Srbije i Holandije je, inače, od 2004. godine na snazi Bilateralni sporazum o zaštiti investicija (BIT), što nas vraća u sadašnjost, jer je upravo na osnovu tog sporazuma arbitraža i pokrenuta, i to, kako je Delez naveo u saopštenju, „radi zaštite svojih prava“, a u vezi sa regulatornim merama koje je Vlada Srbije sprovela u septembru 2025. godine.

Uredba o ograničavanju trgovinskih marži stupila je na snagu 1. septembra a njeno trajanje ograničeno je do 1. marta, što je Vlada potvrdila i MMF-u.

Jedan od stručnjaka za arbitražu koji ne želi da bude imenovan kaže za Nedeljnik da bi argumentacija kompanije mogla da se zasniva upravo na tvrdnji da je sprovedena mera bila neočekivana i da je drastično narušila poslovnu predvidivost, pogotovo ako se ima na umu da je u međuvremenu uredba pet puta pretrpela izmene.

U svom saopštenju Delez naglašava da je u pitanju „iznenadna intervencija države na maloprodajnom tržištu, bez presedana, koja pogađa više od 85 odsto prihoda kompanije Delez Srbija“.

KRŠENJE PRAVIČNOG I JEDNAKOG TRETMANA INVESTITORA

OVAKVA VRSTA INTERVENCIJE MOGLA BI SE u arbitražnoj praksi posmatrati kao kršenje standarda „pravičnog i jednakog tretmana“, s obzirom na to da investitor tvrdi kako sada „nastavlja da posluje u uslovima gubitaka koji suštinski utiču na njegovu sposobnost održivog vođenja poslovanja“.

Takav argument Delez bi mogao da zasnuje na članu 3 BIT sporazuma, koji kaže da „svaka ugovorna strana obezbeđuje pravičan i jednak tretman ulaganjima investitora druge ugovorne strane i neće neosnovanim ili diskriminatornim merama narušiti poslovanje, upravljanje, održavanje, korišćenje, uživanje ili raspolaganje tim ulaganjima od strane tih investitora.

Svaka ugovorna strana obezbeđuje takvim ulaga-

njima stalnu zaštitu i sigurnost“.

Bilateralni sporazumi ovakvog tipa, inače, u našem pravnom sistemu imaju snagu veću od zakona. Jedini hijerarhijski viši akt je Ustav.

MINISTARKA: ZAŠTO NA ARBITRAŽU SADA?

Ministarka trgovine Jagoda Lazarević je u izjavi za agenciju Tanjug potvrdila da je Ahold Delez najavio pokretanje arbitražnog postupka, ali da „nismo hteli da odustanemo od uredbe“.

„Nama je samo interesantno – zašto sada? Zašto se pokreće arbitraža i poziva na BIT dvadeset dana pred istek Uredbe, a ne ranije? Pitanje je šta stoji iza toga. Od septembra trpimo pritiske i pretnje da će se pokrenuti arbitraža i odoleli smo pritisku da ne ukinemo Uredbu o ograničenju marži“, rekla je ministarka Lazarević a preneo RTS.

Ona je ocenila da Delez nije diskriminisan kao investitor u Srbiji, niti ijedna kompanija iz bilo koje zemlje, već da je jedan od trgovinskih lanaca koji su obuhvaćeni uredbom o čemu je „sve vreme komunicirano sa njima“.

Ahold Delez je takođe prokomentarisao da korak ka arbitraži nisu preduzeli olako.

„On je usledio nakon višemesečnih intenzivnih napora da se sa srpskim vlastima uspostavi konstruktivan dijalog radi pronalaženja uravnoteženih

rešenja koja bi služila interesima potrošača, privrede i dugoročne investicione klime u Srbiji. Uprkos tim naporima, rešenje nije postignuto“, zaključili su iz Ahold Deleza.

ODSUSTVO STVARNE TRŽIŠNE POTREBE ZA MERAMA

POSEBAN SEGMENT SPORA MOGLA BI DA predstavlja preispitivanje da li su državne mere bile opravdane stvarnim poremećajima na tržištu.

Naši sagovornici skreću pažnju na to da bi se na sudu moglo tvrditi da za njom nije bilo objektivne potrebe, jer „nema poremećaja snabdevanja robom na tržištu, pogotovo ne robom od vitalnog značaja“, odnosno da postoji prostor za argumentaciju da su mere primenjene preširoko i bez adekvatnih kriterijuma.

„Jedno je bilo regulisati snabdevanje vitalnim namirnicama tokom pandemije, a sasvim drugo intervenisati na tržištu kada nema nestašica, i to za širok asortiman hrane i druge robe“, ukazuju sagovornici Nedeljnika.

**JEDNO JE BILO
REGULISATI
SNABDEVANJE
VITALNIM
NAMIRNICAMA
TOKOM
PANDEMIJE, A
SASVIM DRUGO
INTERVENISATI
NA TRŽIŠTU
KADA NEMA
NESTAŠICA, I
TO ZA ŠIROK
ASORTIMAN
HRANE I DRUGE
ROBE, KAŽU
SAGOVORNICI
NEDELJNIKA**

Podsetimo da su uredbom marže ograničene na 20 odsto za 23 kategorije proizvoda, odnosno za 3.000 artikala, kao i da ona važi za 24 najveća malo-prodajna i 44 veleprodajna lanca u zemlji. Njeno usvajanje predstavljeno je kao rešenje za smanjenje inflatornog pritiska i zaštitu životnog standarda građana.

Arbitraža bi, dakle, mogla da razmatra da li je Srbija prekoračila svoja ovlašćenja, naročito ako bi se ispostavilo da je uredba bila „upitne ustavnosti i zakonitosti“ usled nedostatka analiza koje bi opravdale selekciju obuhvaćenih proizvoda i nametnute marže.

HRONOLOGIJA „SUKOBA“ DRŽAVE I TRGOVACA

KAKO JE VLADA SRBIJE SAOPŠTILA SAMO DAN POŠTO JE 28. AVGUSTA prošle godine usvojila Uredbu o posebnim uslovima za obavljanje trgovine za određenu vrstu robe (u javnosti poznatija kao uredba o maržama), njen cilj je zaštita tržišta, odnosno sprečavanje prekomernog rasta cena robe od velikog značaja za snabdevanje građana.

Usvajanje uredbe došlo je, međutim, posle dugotrajnih „trvenja“ između države i trgovinskih lanaca. Prva je u javnost još krajem 2023. godine izašla Narodna banka Srbije, sa svojom analizom koja je ukazivala da je pet najvećih trgovinskih lanaca u 2022. u odnosu na 2019. povećalo marže za 36 odsto, dok su trgovci odgovorili da to ne znači da su za toliko povećali svoju zaradu, jer je njihova profitna marža tada iznosila 2,8%.

Zatim je početkom 2024. godine Republički zavod za statistiku objavio sopstveno istraživanje, koje je pokazalo da je od juna do novembra 2023. godine prosečna stopa bruto marže za sve proizvode kod „vodećih 20“ trgovinskih lanaca iznosila 14,6%, i to najviše 23,8%, a najniža 5,1%.

Delez Srbija je po usvajanju uredbe kojom su ograničene marže saopštio da je u 2024. godini ostvario neto profitnu maržu od 4,4 odsto.

EVROPSKA PRAVNA PRAKSA

Iako arbitražni tribunali nisu formalno vezani odlukama drugih sudova, pravna logika Evropskog suda pravde vidi se u sličnim sporovima, poput predmeta „Špar protiv Mađarske“.

Evropski sud je u toj presudi zauzeo jasan stav da je „slobodno formiranje prodajnih cena na osnovu poštene konkurencije sastavni deo Uredbe o zajedničkoj organizaciji tržišta i predstavlja izraz principa slobodnog kretanja robe u uslovima efikasne konkurencije“.

Ukoliko bi investitor uspeo da dokaže da su ga mere države svesno gurnule u zonu neodrživog poslovanja, to bi se moglo tretirati kao

**„NAMA JE SAMO
INTERESANTNO
- ZAŠTO
SADA? ZAŠTO
SE POKREĆE
ARBITRAŽA
I POZIVA NA
BIT DVADESET
DANA PRED ISTEK
UREDBE, A NE
RANIJE? PITANJE
JE ŠTA STOJI IZA
TOGA**

Jagoda Lazarević,
ministarka
trgovine

Teško da je ko mogao pretpostaviti da će se udata majka troje djece, koju je sa uslovnim otpustom očekivalo nekoliko meseci efektivne zatvorske kazne, odlučiti na ovako radikalni korak i bjekstvo u kome bi morala provesti tri i po godine prije nego što dođe do apsolutne zastare

oblik indirektno eksproprijacije.

Delez u saopštenju već tvrdi da je „samo četiri meseca primene uredbe u 2025. godini dovelo do značajnih gubitaka“, što direktno utiče na vrednost njihove celokupne investicije u zemlji. **N**

PRAVOSUĐE LEKCIJA IZ KOMŠILUKA

Crnogorski kriminalci, brži od presuda

Javnost u Crnoj Gori još se nije oporavila od šoka koji je izazvalo bjekstvo Miloša Medenice, a u bijeg se dala i bivša specijalna tužiteljka Lidija Mitrović koja je trebalo da se javi na izdržavanje kazne od sedam meseci zatvora zbog zloupotrebe službenog položaja

Piše Petar Komnenić (Podgorica)

U AVGUSTU 2020. GRAĐANI CRNE GORE su se ponadali da je pravda spora ali dostižna. Ispostavilo se da su crnogorski kriminalci ipak brži od presuda.

Za samo nedjelju dana nadležnima je ispred nosa pobjeglo dvoje osuđenih u visokoprofilnim slučajevima korupcije i organizovanog kriminala, ostavljajući gorak utisak da su pravosuđe i bezbjednosni sektor, pet godina nakon smjene režima Mila Đukanovića, u totalnom rasulu.

Prvo je sklisnuo Miloš Medenica, osuđeni vođa organizovane kriminalne grupe i sin Vesne Medenice, koja je u vrijeme svemoćnog DPS-a bila bog i batina u crnogorskom pravosuđu – prvo kao vrhovna državna tužiteljka, a zatim kao dugogodišnja predsjednica Vrhovnog suda.

U danu kada su njoj i sinu izrečene dugo čekane, prvostepene kazne, od po deset godina zatvora, ispostavilo se da mlađi Medenica više nije na adresi na kojoj mu je sud odredio mjeru kućnog pritvora. Umjesto iza rešetaka, danima se nalazi u bjekstvu, a njegov lik se poigrava i sprda sa policijom preko video zapisa i uradaka za koje crnogorska policija tvrdi da su proizvod vještačke inteligencije.

Miloš Medenica je, podsjetimo, osuđen za kriminalno udruživanje, šverc droge i cigareta, a njegova majka, nekada prva žena crnogorskog pravosuđa, za protivzakoniti uticaj na kolege sudije u više predmeta.

Javnost se još nije oporavila od šoka koji je izazvalo bjekstvo Miloša Medenice, a u bijeg se dala i bivša specijalna tužiteljka Lidija Mitrović koja je trebalo da se javi na izdr-

žavanje kazne od sedam mjeseci zatvora zbog zloupotrebe službenog položaja. I ona se sada, umjesto u zatvoru, nalazi na nepoznatoj lokaciji, a njen lik se na brojnim mimovima pridružio veseloj družini koja je proteklih godina uspjela da izbjegne zatvor, uprkos obećanim promjenama.

Ništa od toga nije natjeralo nadležne da preuzmu odgovornost. Iako su ovi skandalozni događaji obilježili početak godine u kojoj bi, prema najavama, Crna Gora trebalo da zatvori sva poglavlja, umjesto smjena ili ostavki, sluđena javnost već danima prati jalu raspravu i prepucavanje prvih ljudi policije i sudstva oko toga – ko je odgovoran za sve što se zbiva.

Objektivnosti radi, slučaj Lidije Mitrović umnogome se razlikuje od bjekstva Miloša Medenice, budući da je bivša specijalna tužiteljka bila na slobodi u iščekivanju izvršenja pravosnažne presude. Teško da je ko mogao pretpostaviti da će se udata majka troje djece, koju je sa uslovnim otpustom očekivalo nekoliko mjeseci efektivne zatvorske kazne, odlučiti na ovako radikalni korak i bjekstvo u kome bi morala provesti tri i po godine prije nego što dođe do apsolutne zastare.

Slučaj bjekstva Miloša Medenice međutim vapi za odgovornošću nadležnih. Medenica je već bježao nakon optuženja, da bi se kasnije na podgoričkom aerodromu predao crnogorskoj policiji. U kućnom pritvoru se našao jer sud u zakonskom roku od tri godine nije donio prvostepenu presudu.

Zato danas direktor Uprave policije Lazar Šćepanović, suočen sa bijesom crnogorske javnosti pokušava da svu odgovornost prebaci na nesporno problematične crnogorske sudove i ubijedi građane da njegov posao nije da bude dadilja kriminalcima koji na slobodu izlaze zahvaljujući neažurnosti sudija.

„Policija bi nezakonito postupala ako bi hapsila i zadržavala osobe koje krše mjere kućnog pritvora“, ustvrdio je Šćepanović u jednoj televizijskoj emisiji pred šokiranim ministrom pravde i predsjednikom Višeg suda, koji su mu kazali da usko čita zakon i ovlašćenja, u pokušaju da pobjegne od odgovornosti.

Doduše, predsjednik Višeg suda Zoran Radović nije smisljeno odgovorio na pitanje zašto sve više kriminalaca završava na slobodi, jer sudovi nijesu u stanju da im u roku od tri godine izreknu prvostepenu presudu. Oglušio se i na optužbe policije da su sudovi ostali nijemi na brojne slučajeve kršenja mjera nadzora, te da kriminalci zahvaljujući takvoj praksi nastavljaju da se slobodno kreću, planiraju i izvršavaju najteža krivična djela.

Groteskna rasprava i slučaj Medenica je ponovo vratio u žižu slučaj Svetozara i Miloša Marovića, koji su uprkos pravosnažnom osuđenju pobjegli za Beograd odakle su se godinama podsmijevali nadležnima u Podgorici. Miloš je već dočekao apsolutnu

**GDJE SE ŠETA ILI
BORAVI MILOŠ
MEDENICA
MOŽDA NAJBOLJE
ZNAJU ONI KOJI
SU SVJESNI
SLABOSTI
CRNOGORSKOG
DRŽAVNOG
APARATA I KOJI
STRAHUJU OD
NAPRETKA CRNE
GORE I PROMJENA**

zastaru, a ubrzo će i njegov otac moći da se slobodno prošeta crnogorskim ulicama.

Gdje se šeta ili boravi Miloš Medenica možda najbolje znaju oni koji su svjesni slabosti crnogorskog državnog aparata i koji strahuju od napretka Crne Gore i promjena, dok nedorasle institucije prepucavanjem i prebacivanjem nadležnosti crtaju plan bjekstva kriminalcima za buduće situacije. **N**

HEROJSTVO I PATNJA TRI RUSIJE

Robovski projekti

Prikaz knjige „*Hero Projects: The Russian Empire and Big Technology from Lenin to Putin*“ Paula R. Josephsona

Piše Boris Begović

„Поехали!“

JURIJ GAGARIN, 12. APRILA 1961. u 06:07:12 UTC

Šta je zajedničko gigantskim investicionim poduhvatima razmotrenim u Džozefsonovoj knjizi? To su, u osnovi, infrastrukturni projekti, ogromni investicioni poduhvati u različitim delatnostima te vrste. Svima njima zajednička je ključna uloga države: državno odlučivanje i finansiranje, državno upravljanje, državne nagrade i kazne. Zajednička im je i geografija i istorija: obuhvataju tri Rusije – carsku, sovjetsku i savremenu.

Obuhvataju, dakle, dugi XX vek, iako se ubedljivo najveći deo knjige ipak odnosi na sovjetsku Rusiju. Sve te projekte, po pravilu, karakterisali su ogromni i uveliko prekoračeni budžeti i probijeni rokovi – od nekih se, preskupi su bili, čak i odustalo. Svega u knjizi ima: izgradnja železnica, rudnika, kanala, hidroelektrana, sistema za navodnjavanje, mostova (sa posebnim naglaskom na najnoviji – krimski) i nuklearnih elektrana, odnosno nuklearnih postrojenja za civilnu upotrebu.

Ova knjiga je na činjenicama zasnovan i mnogim detaljima obogaćen pogled na tehničku modernizaciju Rusije, u kojoj je bila i ostala dominantna uloga države. Zbog čega su ti poduhvati preduzmani, zbog čega se od (većine) njih nije odustajalo, iako su njihovi troškovi bili ogromni, a ekološki efekti pogubni? Autor nudi nekoliko odgovora. Neki od njih, pogotovo u doba Ruske carevine, zbog potrebe interne kolonizacije, nastanjanja dalekih područja i povezivanja rastrkanih delova teritorijalno ogromne, a retko naseljene zemlje. Međutim, većina poduhvata je započinjana pre svega zbog toga što ih je sovjetska vlast smatrala ključnim. I to ne samo za privredni rast, i to putem eksploatacije

prirodnih resursa, industrijalizacije (plus elektrifikacija, naravno) i tehnološkog napretka, shvaćenog kao – što veće, to naprednije.

Daleko više zbog građenja novog čoveka – društvenog inženjeringa, kojim će se novostvorena radnička klasa ujediniti oko proklamovanih državnih ciljeva i preoblikovati društvo. Možda najviše zato što je vlast odlučila da su ti poduhvati simboli napretka, a kada vlast u Moskvi nešto odluči, više nije bitno da li su takvi projekti tehnički dobro osmišljeni (možda čak nisu ni izvodljivi), ekonomski opravdani ili strateški poželjni. Još manje je značajno kakvi će biti njihovi ekološki efekti ili posledice po život lokalnog stanovništva. Napredak traži žrtve!

Zašto su poduhvati opisani u ovoj knjizi uopšte nazvani herojskim, kako to i piše u njenom naslovu? Zbog čega, osim u najgorim propagandnim tekstovima, niko ne piše „herojska odbrana Staljingrada“?

Iz jednog jednostavnog razloga – to je pleonazam. Ko ne zna kakva je bila odbrana Staljingrada, njemu niko ne može da pomogne. A ovi poduhvati su postali herojski zbog toga što ih je vlast, najmanje carska, najviše sovjetska, ali i putinovska, proglašavala herojskim.

Za potrebe političke propagande, kohezije radničke klase, objedinjavanja nacije dok činimo nešto nezabeleženo u istoriji, i gajenja osećaja ubeđenosti da Rusija spada u vodeće zemlje sveta na tehnološkom planu. Herojskim ih je načinila moskovska propaganda, bez obzira na to da li su to oni zaista bili.

A da li su to oni zaista bili? U čemu je to bio njihov heroizam? Najveći broj tih poduhvata ostvaren je – robovskim radom. Radili su zatvorenici, logoraši, pod najgorim zamislivim uslovima, a mnogi su to

**RADILI SU
ZATVORENICI,
LOGORAŠI,
POD NAJGORIM
ZAMISLIVIM
USLOVIMA, A
MNOGI SU TO
PLATILI GLAVOM.
A KADA NISU BILI
LOGORAŠI, BILA
JE PRISILA NEKE
DRUGE VRSTE**

platili glavom. A kada nisu bili logoraši, bila je prisila neke druge vrste. Da bi iza njih ostali ekonomski i strateški besmisleni objekti, poput Belomorskog kanala.

Graditelji tih kanala i pruga u bespućima, od nemila do nedraga, nisu bili heroji – bili su žrtve. Autor uverljivo pokazuje da opisani infrastrukturni zahvati ne bi mogli da se ostvare bez robovskog rada.

Ukratko, izgradnja infrastrukture prve zemlje socijalizma zasnivala se na robovskom radu. Nasuprot tome, egipatske piramide nisu gradili robovi, nego dobro plaćeni – tržište, nego šta – slobodni nadničari. Zato, između ostalog, one i dan-danas stoje.

Kada su neki od tih poduhvata, poput skretanja Amu Darje i Sir Darje, kako bi se, zbog proizvodnje pamuka, navodnjavala stepa sovjetskih centralnoazijskih republika, uzrokovali katastrofalne ekološke efekte (isušivanja Aralskog mora), kada se napravi greška u dijagnozi i izabere pogrešan lek, onda, smatrali su nadležni, nije greška u leku nego u njegovoj dozi. Premala je, treba jača doza!

Pa su se onda opunomoćeni inženjeri, sa viškom entuzijazma i manjkom kompetentnosti, dosetili da je „priroda pogrešila“ zbog toga što je ogromne sibirске reke usmerila sa juga na sever, tako da se nepojmljivo velike količine vode „beskorisno“ izliva u Severni ledeni okean.

Kanalima, herojskim naravno, hiljadama kilometara dugačkim, stotinama metara širokim i desetak metara dubokim, dobar deo te vode treba preusmeriti u srednju Aziju.

Tako će se, smatrali su, napuniti Aralско more, a steпа će procvetati – nije bitno što će putem veći deo vode ispariti. Već su se moskovski zvaničnici – uvek su oni verovali u „pobedu nad prirodom“ – zagrejali za tu ideju, koja bi samo uvećala ekološku katastrofu, kad ono, srećom, pade zid, onaj u Berlinu.

Zanimljivo je ne samo koji su poduhvati razmatrani u ovoj knjizi nego i koji nisu. Kosmički program se u njoj uopšte ne pominje. Ako je nešto bila vrhunska tehnologija, onda je ona postojala upravo u njemu. Ako je u nečemu sovjetska Rusija pokazala tehnološku superiornost u odnosu na Zapad, predvođen Amerikom, bar neko vreme, to su onda svemirska istraživanja.

Koliko je samo „prvih puta“ poletelo iz Bajkonura! A taj program su na svojim plećima nosili – heroji. Kako među inženjerima, tako, naročito, među kosmonautima. Heroji kreativnosti, inovativnosti, dovitljivosti, hladnokrvnosti, samokontrole, kojima, doslovno, nije bilo ravnih u svetu.

Ako je nešto zaista bio ruski herojski projekat, to je onda bio upravo njihov kosmički program. Šta je danas ostalo od njega, najbolje svedoči o stanju stvari. **N**

Trampov iranski gambit

Piše Ijan Bremer

Iran možda nije u zapadnoj hemisferi, ali bi lako mogao postati sledeća pozornica na kojoj Donald Tramp pokušava da golom silom nametne svoja pravila igre. Ipak, za razliku od Venecuele gde je posao završio blickrigom, ovde bi stvar mogla lako da mu izmakne kontroli.

Tramp je otvorio karte: Teheran može da bira između lakšeg i težeg puta. Lakši put podrazumeva kapitulaciju pred zahtevima koji su kudikamo oštrije od onog nuklearnog sporazuma (JCPOA) od kojeg je Tramp odstupio u prvom mandatu. A to znači: predaja zaliha obogaćenog uranijuma, trajna zabrana daljeg obogaćivanja, gašenje preostalih nuklearnih postrojenja, prihvatanje drakonskih limita za balističke rakete (kao i inspekcija) i prekid finansiranja saveznika poput Hezbolaha i Huta.

Teži put su vojni udari. I to žestoki.

Ovo nije puko zveckanje oružjem. Tramp je pre samo par nedelja bio na milimetar od naredenja za napad, nakon što je režim u Teheranu u krvi ugušio proteste, pobivši hiljade – možda i desetine hiljada – ljudi. Nije ga zaustavilo kolebanje, već procena da Pentagon u tom trenutku nema dovoljno snaga u regionu da zaštiti Izrael i američke baze od potencijalne iranske odmazde.

Sada se ta slika menja: stižu nosači aviona, razarači, eskadrile F-15 i PVO sistemi THAAD i Patriot. Plan je da se nad čitavim Bliskim istokom razapne neprobojan kišobran kako bi se rizik od ljudskih žrtava sveo na minimum kada Iran pokuša da uzvrati.

Dok regionalni igrači poput Turske, Katara, Omana i Egipta grozničavo pokušavaju da spuste tenziju, Trampove priče o diplomatskom napretku treba uzeti sa ozbiljnom rezervom. Njegovi zahtevi su mnogo veći od onoga na šta bi Ali Hamnej ikada pristao. Islamska Republika bi možda i popustila oko nuklearnog programa da izbegne udare i ublaži ekonomski kolaps. No teško je zamisliti da se ikada odreknu prava na obogaćivanje uranijuma. Uz to, tamošnji vrh je jasno poručio: o ba-

lističkim raketama nema ni razgovora.

Dakle, ili će Tramp povući ručnu i proglasiti pobjedu uz neki tanak izgovor, ili nas čeka rat. S obzirom na to da je već dva puta udarao na Iran bez ikakve kazne, i da je jednom već pocepao sporazum jer mu je delovao mlako, teško je poverovati da će se sada zadovoljiti samo nuklearnim pitanjem. Doduše, on bi to mogao da „proda“ javnosti ako poželi. Prisiljavanje Irana da preda uranijum neutralisalo bi neposrednu nuklearnu pretnju, što bi Tramp upisao kao trijumf, podsetio da je Izrael „odradio“ ostatak posla glede balističkog programa Irana i režima koje je Teheran podržavao, i proglasio da je rešio nuklearni čvor koji njegovi prethodnici nisu mogli.

Međutim, pojačano prisustvo trupa su-geriše da Tramp pregovore koristi samo kao paravan dok postavlja figure za napad. A prava meta ne moraju biti samo fabrike raketa i nuklearna postrojenja. Postoji realna opcija „venecuelanskog scenarija“: direktan udar na Hamneja lično.

Trampov krug saradnika oseća vetar u leđa. Uspeh u Venecueli im je dao krila. Ubistvo Kasema Sulejmanija 2019. prošlo je uz mlaku reakciju Teherana, baš kao i prošlogodišnji zajednički udari sa Izraelom. Taj obrazac je ubedio Trampa da može ponovo da prođe nekažnjeno.

Računica je sledeća: nakon smrti vrhovnog vođe, vlast bi preuzeli pragmatičari u Vrhovnom veću bezbednosti, kao i komandanti Revolucionarne garde kojima je opstanak važniji od ideologije. Američke službe već uveliko „obrađuju“ visoke oficire i ljude iz Hamnejeve neposredne blizine – insajdere koji bi mogli da sarađuju u prevratu i preuzmu državu po meri Vašingtona.

Ali Iran nije Venecuela. Režim ima mnogo dublje korene, lojalniju armiju i daleko veću moć da uzvrati udarac. Hamnej nije samo vrhovni vođa, on je duhovni svetionik šiitskog islama. Njegova likvidacija bi izazvala tektonski poremećaj koji teško da bi doveo do mirne

tranzicije kakvu Vašington sanja.

Čak i da iranski generali žele da izbegnu eskalaciju, Hamnejev kult ličnosti bi ih naterao na krvavu odmazdu protiv američkih baza i brodova u Zalivu. Ako tu padnu američke glave, spirala nasilja postaje nezaustavljiva. A ako vlast umesto „pragmatičara“ zgrabe tvrdolinijaši, energetska bezbednost će odleteti u vazduh.

Tu je i slučaj velikih sila. Za razliku od Venecuele, gde su Moskva i Peking samo gundali dok je Tramp postavljao prijateljsku vlast, Iran je za njih crvena linija. Teheran šalje dronove Rusima i naftu Kinezima, i ključna je karika politike na Bliskom istoku.

Rušenje Hamneja bilo bi presedan koji oni ne smeju da dopuste – poruka da Amerika može da skine bilo kog njihovog saveznika kad joj se prohte. Zato će se potruditi da Tramp plati visoku cenu, makar samo da bi zaštitili svoje dvorište.

Zbog rizika od opšteg rata i naftnog šoka, diplomatsko povlačenje deluje logičnije nego u Venecueli, gde je rizik bio minimalan. Ipak, dogovor je i dalje na dugom štapu, a ratna mašinerija se sve brže okreće.

Možda će Tramp na kraju ipak progutati neku krnju ponudu koja ne rešava rakete i ostaviti režim na vlasti, ali se ne bih kladio na to. Predsednik je naučio da se bezobrazluk isplati. Venecuela mu je, na kraju krajeva, prošla. Pitanje je da li će proći i ovaj gambit.

Odgovor na ovo pitanje odjeknuće daleko van Bliskog istoka. Ako Tramp ovo izgura, biće uveren da sirova američka moć rešava apsolutno sve. Svaki uspeh samo podiže ulog za sledeću opkladu.

Ali ako krene po zlu – ako Hezbolah i Huti zapale region, ako tvrdolinijaši preuzmu dizgine i zatvore Hormuz, ako nafta skoči na 90 dolara i tu ostane, a Rusija i Kina ispostave račun – tek tada ćemo videti koliko su ove opklade zapravo bile opasne. **N**

Ijan Bremer je predsednik Eurasia Group i GZERO Media. Njegova poslednja knjiga je „The Power of Crisis“

VODIČ ZA DANAŠNJU EVROPU

Šta danas možemo da naučimo od Konrada Adenauera?

Piše Hans-Gert Petering, bivši predsednik Fondacije Konrad Adenauer, bivši član Evropskog parlamenta i član CDU

Konrad Adenauer, čije se rođenje pre 150 godina ovih nedelja obeležava, može nam danas biti podsetnik, podstrek, pa čak i vodič, naročito u evropskoj politici. Možemo i moramo učiti od njega.

On, koji je progurao „zapadne veze“ Savezne Republike Nemačke uprkos najžešćem otporu – optuživan da je „kancelar saveznika“ – govorio je već 1953. (!) da će doći vreme kada će „Sjedinjene Države povući svoje trupe iz Evrope“. Konrad Adenauer to sigurno nije želeo, ali je to očekivao. Bio je vizionar-realista. Čak i ako ta opasnost (još) ne postoji, povlačenje SAD iz Evrope se u budućnosti ne može isključiti.

Još jedno uverenje prvog nemačkog kancelara treba uzeti u obzir iz ove perspektive. „Na duže staze, zakon je uvek bio jači od sile i tako će ostati i ubuduće“, izjavio je u svojoj božićnoj besedi 24. decembra 1958. Američki predsednik Donald Tramp ima pretenzije prema Grenlandu, koji pripada Danskoj, članici NATO-a i Evropske unije. Pokušavajući da ucenjuje evropske partnere iz NATO-a da pristanu na ovaj zahtev, on potkopava duh i temelje Severnoatlantskog saveza. Moramo priznati da se „diplomacija laskanja“ prema Donaldu Trampu iscrpla. Danas moramo razmišljati o nemogućem kako bismo to sprečili – odvajanju Sjedinjenih Država od bezbednosti Evrope. Istovremeno, ne smemo samo verovati u snagu prava, već i međunarodnom pravu, a pre svega evropskom pravu – temelju Evropske unije – moramo dati takvu snagu (uključujući i vojnu odbrambenu snagu) da ga niko ne može dovoditi u pitanje. Američki predsednik izjavljuje da se u svojim mislima i postupcima ne rukovodi međunarodnim pravom, već sopstvenim „moralnim“ standardima. Kakav „preokret“ u američkoj politici.

PREMA RAZUMEVANJU AMERIČKOG PREDSEDNIKA, EVROPSKA UNIJA je organizacija koja je stvorena kao konkurent Sjedinjenim Državama – kakva istorijska greška i ludilo. Od predsednika Harija Trumana do Džoa Bajdena, Sjedinjene Države su uvek podrža-

PREMA RAZUMEVANJU AMERIČKOG PREDSEDNIKA, EVROPSKA UNIJA JE ORGANIZACIJA KOJA JE STVORENA KAO KONKURENT SJEDINJENIM DRŽAVAMA – KAKVA ISTORIJSKA GREŠKA I LUDILO

vale evropsko ujedinjenje jer se ta politika smatrala politikom mira, koja je činila suvišnim vojnu intervenciju Sjedinjenih Država u Evropi, kao u Prvom i Drugom svetskom ratu. Evropsko ujedinjenje je uvek bilo shvaćeno kao nešto što je u američkom interesu – na osnovu zajedničkih vrednosti: slobode, demokratije, prava.

ZA NEMAČKU I EVROPSKU UNIJU to znači: Evropo, ojačaj! Stvaranje odbrambenog saveza – pored odlučne podrške Ukrajini – mora postati prioritet evropske politike. Naše američke partnere treba ubediti da je vojno jačanje Evrope namenjeno jačanju

transatlantskog saveza u celini. Ostanite atlantski, postanite više evropski. Odbrana prava je odbacivanje „prava najjačeg“, što je povratak u novu formu imperijalizma. Iznad svega, zbog Putina i Rusije i njihovog kriminalnog rata protiv Ukrajine, ali i zbog politike američkog predsednika.

Evropska unija je zajednica zasnovana na vladavini prava. Pravo obezbeđuje mir, a sila ne nameće pravo. Ako je Konrad Adenauer verovao da je pravo na duže staze „uvek jače od sile“, onda Evropljani iz toga mogu crpiti snagu i samopouzdanje. Na primer, Sporazum sa Merkosurom između EU i Brazila, Argentine, Paragvaja i Urugvaja više je od trgovinskog sporazuma sa slobodnom trgovinskom zonom od 700 miliona ljudi. To je izraz uverenja da je međunarodni poredak zasnovan na pouzdanim, pravnim, a time i miroljubivim odnosima. Žao mi je što Evropski parlament želi da se zakonitost sporazuma preispita pred Evropskim sudom pravde. Nastali zastoj može se izbeći odlukom Evropske komisije privremenim stavljanjem sporazuma na snagu. To je pravno moguće. Komisija bi trebalo da krene tim putem kako bi EU ostala sposobna za delovanje i pouzdana.

Suočena sa globalnim previranjima, EU mora delovati sa samopouzdanjem i smirenom odlučnošću. Trebalo bi da zaključi slične sporazume i sa Indijom, Australijom, Malezijom, Meksikom i svim zemljama sveta koje su voljne da to učine. Takva politika je kontramodel iznudaivačkoj tarifnoj politici američkog predsednika. Ona jača međunarodno pravo i promoviše mir u svetu **N**

JESI LI VIDEO OVO?

Ovakvi muškarci danas vladaju našim državama

Svestrano netaleantirani, renesansni idioti, samouvjereni partijski tudumi.
Zbog njih se betonske nadstrešnice ruše po glavama prolaznika

Piše Ante Tomić

Uvaženi kolega Petroviću, što bi radio da ne radiš ovo što radiš? Kojim bi zanimanjem želio zaradivati za život da nisi novinar? Ne govorim, naravno, o nekakvim fantastičnim, nestvarnim zanimanjima kao što su astronaut, polarni istraživač, Batman ili maser ženske odbojkaške reprezentacije Kube, već o normalnim svakodnevnim poslovima kakve rade tvoji susjedi.

Zamišljaš li ponekad da predaješ geografiju u osnovnoj školi, ili da si noćni recepcioner u sumnjivom hotelu, ili da brusiš i blanjaš ormare i komode, ili da voziš šleper, ili da, kao neki tvoj čukundjed, mokrim proplancima hodaš za kravama?

Poželiš li ponekad nekakav drugačiji život? Meni to dođe kad mi se posla nagomila kao sad, kad užurbano završavam knjigu, i kad frustrirano shvatim da po cijele dane nekakvo sranje pišem.

Pišem, doduše, raznovrsna sranja, novinske komentare, kazališne komade, filmske scenarije, televizijske reklame, ali u osnovi je uvijek istih trideset slova, mučim se nad malim četvrtastim poljem tipkovnice.

Nemam čak ni hobi, nemam vremena da se opuštam uz neku fizičku aktivnost kao moj brat. On je građevinski inženjer zaposlen u javnom poduzeću, od devet do pet gradi hidroelektrane, a vikendima

lijepi pločice. Ženidbom je dobio kuću s apartmanima na obali i svake jeseni, kad završi sezona, on renovira neku kuhinju ili kupaonicu.

Najveći mu je merak, tvrdi, kad se u zimsko popodne mrak rano spusti i kiša tuče u prozore, a on sam samcat, u praznoj kući, u pustom i tihom dalmatinskom mjestu, šteta za kanalizacijsku cijev ili razvodi kablove od struje, zaustavljajući se samo načas da pojede svoj jedini obrok u danu, pola pečenog pileta iz Konzumove samoposluge.

On ni za što ne zove majstora, sve je zanate sam savladao, obično gledajući uputstva na YouTubeu, a kao ozbiljno opsesivno-kompulzivna osoba ne usporedivo je precizniji, pedantniji i pouzdaniji od hrvatskih vodoinstalatera i električara. Njih ti, vjerujem, ne trebam posebno predstavljati, isti su kao i srpski vodoinstalateri i električari, u znatnoj većini lažljiva i aljkava gamad.

Uvijek je bio vješt s rukama. Još u djetinjstvu na selu, dok bih je beskrajna ljetna popodnevna provodio na kauču, s pepeljarom na prsima, u intelektualno

Željko Kerum danas u Slobodnoj Dalmaciji najavljuje kako će napisati knjigu. Možda bi mu koristilo da prije toga neku i pročita. Čisto da vidi kako to drugi rade

poticajnoj, ali praktično beskorisnoj aktivnosti poput čitanja Andrićevih kratkih proza, moj mlađi brat bi u dvorištu pod murvom prostro šatorsko krilo i do zadnjeg šarafa rastavio i ponovno sastavio naš stari Lombardinijev motokultivator, kolokvijalno: frezu.

Nedavno mi je krenuo nabrajati kako zna posaditi krumpir, posijati blitvu, rezati vinovu lozu, a ni uzgoj maslina mu nije sasvim stran. Vlada, osim toga, svim vrstama građevinskih poslova, zidanjem, žbukanjem, keramikom. Ne treba nikoga kad treba instalirati umivaonik, školjku i kadu. U svome je stanu sam postavio laminat i u desetinku milimetra upasovao zidne lajsne. Montirao je klimatizacijski uređaj i u nekoliko navrata popravio veš-mašinu.

„I znam, naravno, kao svaki muškarac, ponešto oko auta“, završio je skromno.

Ovo „kao svaki muškarac“ mi se posebno svidjelo. Ti i ja, Dražo, zbunjeno bismo se zaustavili već kad bi trebalo podići automobilsku haubu.

Želio sam ti ustvari pisati o političarima koji slobodno i neopterećeno prelaze s funkcije na funkciju. Ovdje je jedan hadezeovac prošlog tjedna otišao s mjesta viceguvernera Narodne banke da bi se zaposlio u Vladi, kao potpredsjednik i ministar financija.

A prije Narodne banke primao je plaću kao ministar gospodarstva i održivog

razvoja. A još prije bio je ministar okoliša i energetike. A još, još prije držali su ga kao ministra rada i mirovinskog sustava.

U manje od deset godina on je promijenio pet visokih dužnosti, od kojih su neke bile izrazito raznorodnije od drugih. Vratolomno je jurio sve snažnijim limuzinama prema sve prostranijim kancelarijama, na sve veće plaće, i u svemu, ne trebam ti ni napominjati, bio jednako nesposoban.

Poznajesh i ti takve, u Srpskoj naprednoj stranci jedva bi se našao netko drugačiji. Muškarci od te vrste u užasavajućoj većini vladaju našim jadnim državama. Upadljivo su glupi i neškolovani, ali s mudima do zemlje. Blage veze ni o čemu nemaju, ali za sve se smatraju kvalificirani.

Raspravlja li se o automobilima, filmovima, vinima, nogometu, vanjskoj politici, Prvom svjetskom ratu, Drugoj nogometnoj ligi, Trećem zakonu termodinamike ili četvrtoj kući horoskopa, oni su uvijek s nama spremni podijeliti svoje beznačajno i nekompetentno mišljenje. Svestrano netaleantirani, renesansni idioti, samouvjereni partijski tudumi. Zbog njih se betonske nadstrešnice ruše po glavama prolaznika.

Željko Kerum danas u Slobodnoj Dalmaciji najavljuje kako će napisati knjigu.

Možda bi mu koristilo da prije toga neku i pročita. Čisto da vidi kako to drugi rade.

Ne bih ipak dulje o takvim tipovima, ne želim da mi još jedno pismo prođe u poznatom, dosadnom jadikovanju o političkim prilikama i političarima.

Htio bih ti pisati o nekim boljim ljudima, čija me lakoća usvajanja različitih znanja i vještina zbilja zadivljuje, koji me očaravaju odlučnim promjenama zanimanja, hrabrošću da iskušaju nešto novo, smionošću da izađu iz jednog života i započnu drugi, a ako i koji put pogriješe, nema veze, to nikad nije sranje nacionalnih razmjera, već samo njihova osobna šteta.

Imam ti ja jednog druga u Lombardiji na Korčuli, Toni Lozica se zove. Kad on krene pričati što je sve radio, Ernest Hemingway bi se posramio svoga glupog i jednoličnog života. Nakon što se ispisao s pravnog fakulteta, a otac mu nije dao da se prebaci na etnologiju, Toni se prvo zaposlio u banci na šalteru. Otamo je prešao u turizam, u agenciju Atlas, da organizira prijevoze gostiju s dubrovačkog aerodroma na Pelješac, Korčulu i Mljet.

Koncem osamdesetih se oženio i preselio u Nizozemsku, gdje je prvo radio u agenciji Phoenix, specijaliziranoj za putovanja u Jugoslaviju. Usput je završio tečaj jezika, školovao se za operatera

i špeditera. Ukrcavao je i iskrcavao kontejnere u luci. Bio agent u MSC-u, velikoj međunarodnoj brodskoj kompaniji. U Van Reesu je jednu godinu trgovao čajem. U Transmarinde BV tri godine mokrim i soljenim kožama. U Glencorde Grains kupovao je i prodavao pšenicu. Bio je i šef logistike u jednoj firmi koja je uvozila talijanska vina i delicatese. Zatim je otišao u Evergreen Shipping iz Tajpeja. Po povratku u domovinu zaposlio se u palači Lešić-Dimitri kao hotel manager, concierge i sve drugo što je trebalo. Osnovao je vlastitu turističku agenciju. Možeš ga ponekad vidjeti u putopisnim emisijama Discoveryja i BBC-a, kako strancima rječito i šarmantno pokazuje graditeljsko nasljeđe Korčule i tumači Morešku, čiji je dugogodišnji pasionirani plesač.

Pored svega nabrojanog, obrazovao se kao klasični pjevač i fantazirao o nastupima u velikim opernim kućama, a kad je shvatio da se to neće dogoditi, svoj je raskošni bariton udružio s mariachi orkestrom Serenata Mexicana iz Maastrichta.

Prilažem ti video s njegovom izvedbom čuvene numere „Volver, Volver“. Poslušaj ga, Drazo, moj drug pjeva kao slavuj. U nekom drugom životu on bi bio velik kao Vicente Fernández, El Sinatra de la Música Ranchera.

Ali, i svojim životom, ili je možda bolje kazati životima, Toni Lozica može biti sretan. Sve što ga je zanimalo, on je probao. Takav jedan nestalni šašavac i lutalica mene impresionira više od svih naših ministara i predsjednika.

Možda ni meni nije kasno da nešto promijenim, premda nemam širok dijapazon mogućnosti, diploma i svjedodžbi kojim bih dokazao da vladam nekom vještinom mimo ovog malog četvrtastog polja s trideset slova.

Odvažio bih se možda samo kuhati. To je posao koji bih, čini mi se, znao raditi, ali ne, naravno, da postanem nekakav umišljeni master chef koji pincetom aranžira nešto sićušno na ogromnom tanjuru.

Ne zanimaju me restorani s Michelinovim zvjezdicama, nije baš da padam na guzicu zbog preporuka proizvođača automobilskih guma. Mogao bih kuhati obilne porcije prostih seljačkih jela u kafanama s kariranim stolnjacima. Ako čuješ da neka zapošljava, javi. **N**

KANCELARSKE KALKULACIJE

Koga će Vučić kandidovati za predsednika?

Kandidat koji ne može da pobedi u prvom krugu loš je kandidat vlasti, a kandidat SNS koji može da pobedi u prvom krugu rizičan je za Vučića – makar psihološki

**Piše Zoran
Panović**
programski
direktor
Demostata

Možda bi nekome zazvučalo i simpatično, nekome sigurno više cinično, ali verovatno Aleksandar Vučić, i kad bi mu palo na pamet, ne bi citirao Ivicu Dačića iz izborne noći 6. maja 2012, kada je lider socijalista euforično izjavio: „Možda se ne zna ko će biti predsednik, ali se zna ko će biti premijer.“ Jer su Tomislav Nikolić i Boris Tadić otišli u drugi krug, a SPS ostvarila dobar rezultat na parlamentarnim izborima.

Iako iz perspektive predsednika Srbije stvari trenutno stoje baš tako (zna se premijer, ne zna se predsednik i način na koji će se birati), možda bi ovo citiranje ipak bilo neprimereno. Ne prvenstveno iz razloga da bi bilo nekorektno, zajedljivo prema vernom koalicionom partneru – Dačiću i SPS.

Iako joj je manir da bude razmetljiva, ovakva razmetljiva predviđanja vlasti (citiranje ili parafraziranje Dačića) u marketinškom smislu bila bi netaktična, za

razliku od nekih drugih smišljenih režimskih razmetljivosti, pa je otuda produktivnije ići na proračunatu skrušenost ili kako Vučić pre koji dan reče: „Što se tiče pitanja premijera, predsednika, nit je vreme, niti je mesto. Prvo to mora da bude moja odluka, onda mora narodna odluka. Posle 14 godina, mnogo je teško da ne želite promenu nekoga koga gledate 14 godina. Mi smo postigli određene rezultate, koje ljudi više ne cene jer su naviknuti na to.“

I dosta toga je stvar percepcije. Uneti zebnju da neka nova vlast neće moći da održi postojeći nivo potrošačkog društva, investicija, isplaćivanja plata i penzija, takozvanog ugleda u svetu. U suštini – u podtekstu je uvek, i kad je SNS u pitanju, ona parola SPS iz 1990 – „Sa nama nema neizvesnosti“.

No dobro. Idemo ponovo u izbornu noć 6. maja 2012. godine. U izborni štab SPS. Predsednički kandidat i nosilac izborne liste SPS–JS–PUPS Ivica Dačić bio je vidno raspoložen jer je izborni rezultat po-

kazao, kako je Dačić rekao, da ne postoji samo Boris Tadić i Tomislav Nikolić i da postoji i treća Srbija, ona koja govori u ime naroda.

Dačić je te noći baratao sa cifrom od pola miliona glasova za SPS i više od 40 poslaničkih mesta. Njegova predsednička kandidatura bila je, naravno, samo u funkciji da se pogura koaliciona lista na parlamentarnim izborima. Pun samopouzdanja, Dačić je te noći najavio da već od sutra počinje kampanju za naredne predsedničke izbore, koje će „sigurno dobiti“.

I da, ironično se osvrnuo na one koji su prognozirali da će stvoriti dvopartijski sistem – „Kako može sa 24 odsto da se stvori dvopartijski sistem?“ Toliko je, naime, dobila SNS, a DS 22 odsto. „Nešto im fali u toj računici ili su zaljubljeni“, rekao je Dačić. Da, bio je to najbolji rezultat socijalista posle 5. oktobra 2000. godine.

Šta je ostalo od te noći kad se pogleda iz današnje perspektive: niti je postojao, niti postoji nikakav „treći put“ u Srbiji. Niti „treći put“ nekakve levičarske – so-

cijalističke ili socijaldemokratske Srbije, kao što ne postoji ni „treći put“ nekakve „srpske desnice“.

Umesto relativno logičnog dvopartizma sa dvotrećinskim proevropskim konsenzusom, kakav se nazirao 2011/2012, koji bi činile velike partije levog i desnog centra – DS i SNS, i kome bi većinu (ako situacija nije urgentna da se pravi velika koalicija) obezbeđivale takozvane kontrolne partije, među kojima bi bila i SPS (i na čemu je radio i strani faktor), Srbija se surva u etatistički sistem dominantne partije i nesistemske opozicije. Gde je SPS „slavska levica“ u velikom Vučićevom šatoru.

Na neki apsurdan način, „dvopartizam“ postoji danas, ali on je taborskog tipa, i nije optimistički očekivati da se racionalizuje i iz pretpolitičke, vulgarne podele na „ćacije“ i „blokade“ preveđe u iole normalniju podelu na radikale i demokrate. Iako postoji iluzija mnoštva političkih entiteta i subjekata, svi se u suštini mogu svesti na radikale ili demo-

krate. I do daljeg bez iluzije o nekakvom „trećem putu“.

I tu demarkacionu liniju ne remeti ni logično pitanje – „a šta je onda Nova DSS“, a što mi je nedavno postavio jedan kolega. Jer „treći put“ teško da su.

U toj majskoj izbornoj noći, Dačić je kazao da će prvo razgovarati sa svojim koalicionim partnerima – DS, ali i da ne beži od razgovora sa SNS. Ne da nije

Umesto relativno logičnog dvopartizma sa dvotrećinskim proevropskim konsenzusom, kakav se nazirao 2011/2012, koji bi činile velike partije levog i desnog centra - DS i SNS, i kome bi većinu obezbeđivale takozvane kontrolne partije, među kojima bi bila i SPS (i na čemu je radio i strani faktor), Srbija se surva u etatistički sistem dominantne partije i nesistemske opozicije

pobegao, već je postao premijer kako je najavio, ali se izjalovila nada da će neke sledeće predsedničke izbore „sigurno dobiti“.

Politički kapital mu je postala opcija da se ne kandiduje na predsedničkim izborima kako bi omogućio Vučiću pobjedu u prvom krugu. Iako baš lojalan koalicioni partner, SPS je došla u poziciju da je SNS čak ne udostoji ni koalicionog ugovora. Relativni uspeh u očuvanju integriteta SPS je taj da je uspela da se izmiglji iz projekta takozvanog Vučićevog pokreta za narod i državu koji se nije primio ni kod naprednjaka. Umesto tog „svenarodnog pokreta“ izdvojila se naprednjačka lojalistička avangarda. Pred kojom je vazalna SPS inferiorna.

Ali, s druge strane, bez SPS nema iluzije Vučićevog takozvanog narodnog jedinstva. Socijalisti su nekad izvrđavali zajedničku listu sa SNS, a sada im je ona spas. Čak više ni Vučić nema luksuz da pusti socijaliste da idu samostalno na parlamentarne izbore. Sparing meče-

vi na vanrednim lokalnim izborima u nekoliko opština prošle godine to su potvrdili.

SNS socijalistima nije dala nikakve ideološke koncesije za koaliciju (mada za SPS su realno bitne klijentelističke koncesije, dok su takozvane vrednosti pusta fraza), čak im je SNS preotela PUPS i s njim ceo penzionerski narativ i većinsku podršku tog dela društva. Penzioneri uz javni sektor (izuzimajući delom prosvetu) čine socijalnu bazu Vučićeve vlasti i rejtinga.

Da je Vučić februara prošle godine održao miting u Čačku i da je na njemu usvojena aklamacijom deklaracija da Čačak ostaje u Srbiji, Čačak bi sigurno i danas bio u Srbiji. Tako je u Sremskoj Mitrovici 15. februara prošle godine na lojalističkom Vučićevom mitingu aklamacijom usvojena „Deklaracija o Vojvodini“. Predstavljena kao deklaracija protiv separatizma. I uprkos tobožnjoj ugroženosti, Vojvodina je zahvaljujući Vučićevom i lojalističko-narodnom samopregoru ostala u Srbiji. Kao što je ostao i Čačak samo bez mitinga i deklaracije.

Miting u Jagodini – 24. januar prošle godine nije u bilansu bio tako uspešan. Kao kontramiting i odgovor na studentsku pobunu i masovnu podršku koju je dobila, ovo je bio miting reklamiran kao prvi skup povodom osnivanja Pokreta za narod i državu.

Vučić je tada istakao da je Srbija napadnuta i spolja i iznutra i pozvao na dijalog te koji je napadaju iznutra. Rekao je: „Formiramo pokret velikih promena, za budućnost i novu energiju.“ Jednostavno, nije se pelcer primio dobro kao što se primila „borba protiv separatizma“. Vučić nije imao kapacitet za sličan „antiseparatistički“ miting u Novom Pazaru.

Ali Jagodina je relativni neuspeh. Što se tiče famoznog pokreta jeste, ali nije u pogledu da je nakon smrti Dragana Markovića Palme, Vučić ovim mitingom u Jagodini i Palminu jagodinsku partiju podveo pod svoje. Jesu Dačić i Palma bili tradicionalni koalicioni partneri, jeste upamćena njihova letnja fotografija na motoru u Grčkoj, ali Vučić je podsetio da je njemu Palma govorio „ko braća rođena“.

Za sve ove godine koalicije sa SNS, SPS je okajavala reformističke grehe protiv prirodnog bluda sa petooktobarcima, ali su je u klijentelističkom instinktu samo-

održanja, paradoksalno, na nekim tačkama pretekli kontingenti konvertita – kadrovi koji su iz petooktobarskih partija prešli kod Vučića. Ili ih je on kao umešni ribar ljudskih duša preveo kod sebe.

Nostalgичno za članove SPS zvuče Dačićeve reči od 6. maja 2012 – da ostali moraju da shvate „da smo se podigli iz pepela i da ćemo na sledećim izborima osvojiti više od 20 odsto“. Nije prošlo mnogo a Vučić se starao da SPS nema dvocifren rezultat jer je to psihološka barijera.

Po inerciji koalicije sa Tadićevim demokratama (a i SNS je te 2012. bila nagašeno proevropska partija), Dačić je sebe poimao i u kontekstu evropske levi-

Videćemo da li će po starom komunističkom maniru početi da pristižu pisma podrške iz raznih krajeva Srbije, pa i Crne Gore i Republike Srpske, sa posebnim naglaskom na pisma sa Kosova, u kojima će se tražiti od Vučića da postane ili novi premijer ili da ipak nađe način da se kandiduje po treći put za predsednika

ce. Čestitajući tada novom predsedniku Francuske – socijalisti Fransoa Olandu, Dačić je pomenio i sebe i rekao da mu je žao što „nije imao dovoljno vremena da pobedi na predsedničkim izborima u Srbiji“.

Kandidat Socijalista Fransoa Oland izabran je baš tog 6. maja za novog predsednika Francuske nakon pobeđe nad dotadašnjim predsednikom Nikolom Sarkozyjem u drugom krugu izbora.

Na Devetom kongresu SPS decembra 2014, pod sloganom „Odgovorno za budućnost“, Dačić je „šešeljevcima“ u SPS uputio javni ukor pred isključenje i precizirao kako je Šešelj najveći promašaj Miloševića. Da li bi danas bilo u SPS snage za takvu izjavu, kad je upravo Šešelj za naprednjačko-lojalističku Srbiju ono što su nekad govorili za Dragoljuba Mićunovića za onu drugu Srbiju – „patrijarh“?

Te 2014. ni u SNS još nije počeo proces intenzivne rešešeljizacije. Sećam se kad se Šešelj vratio iz Haga novembra 2014. kako me je zvao jedan od uticajnih (i onda i sad) Vučićevih medijskih nadničara i osuo drvље i kamenje na Zapad što sa povratkom Šešelja potura klipove u

točkove moderne Srbije.

Ko zna, da je živ, možda bi Milošević u međuvremenu napustio SPS kao što je Boris Tadić napustio DS. Možda Sloba ne bi kao Boris, a pre njega i Milorad Vučelić i Zoran Lilić – stari Miloševićevi saborci, pravio nekakve socijaldemokratske partije, već bi se pridružio, ako ne baš Vučiću u Šešelju, a ono možda Aleksandru Vulinu i Pokretu socijalista koji su ostali imuni na revizionizam.

Inače, tog maja 2012. Dačić je izjavio da je normalno da podržava Borisa Tadića (u drugom krugu predsedničkih izbora), jer sa njim smo postigli dogovor o formiranju vlade. Ostaće u analima da je na Vidovdan 2012, kad je Dačić dobio mandat (u okretanju ćurka i koaliciji sa naprednjacima), na beogradskom Ušću nastupao veliki Ozi Ozborn.

Nije lako iz današnje perspektive razumeti to vreme. Kad je između dva kruga predsedničkih izbora, i činilo se izvesne Tadićeve pobeđe, Dragan Šutanovac u TV duelu cinično tešio Jorgovanku Tabaković da se ne sekira i da će biti još izbora, teško da je i on mogao pretpostaviti da će jednog dana baš on biti Vučićev ambasador u Vašingtonu.

A kad ga je Vučić na prvoj inauguraciji Borisa Tadića pitao – po kom je ovo zakonu, Šutanovac je odgovorio – po zakonu o samoupravljanju. Ko je tada očekivao ovakvo „samoupravljanje“ kakvo postoji danas u Srbiji i koje nije ono Edvarda Kardelja koji je samoupravljanje instalirao kao vladajuću političko-društvenu i privrednu doktrinu u Titovoj Jugoslaviji.

„Padali su sistemi, nestajale su ideje, menjala su se vremena, ali on je ostao. Tako se ovih dana reklamirao jedan TV nastup Ivice Dačića. Da li „jedan od naj-

iskusnijih i najposobnijih političkih kadrova koje Srbija danas ima“ (i to je reklama TV nastupa), može da bude akter još jedne, samo fingirane, promene sistema – pa da zaista postane predsednik Srbije – ali biran u parlamentu? To zahteva promenu Ustava.

Teoretski, Dačić može da bude i predsednički kandidat Vučićeve koalicije po važećem sistemu neposrednog biranja predsednika, ali ma koliko Dačić bio lojalan, to nije baš opcija koja garantuje da nema rizika. I šta mislite ko kome više veruje – Putin Vučiću ili Lavrov Dačiću?

Milan Milutinović jeste bio predsednik Srbije, ali „vrhovni komandant“ bio je Slobodan Milošević jer je i vojska bila savezna – Srbije i Crne Gore. Dačić možda ne bi bio baš Vučićev Milutinović jer bi bio i „vrhovni komandant“ ako bi ga građani neposredno izabrali. SPS bi sigurno ojačala sa predsednikom države biranim na neposrednim izborima.

Lider radikala Vojislav Šešelj izjavio je da Ustav Srbije mora da se menja tako da Skupština bira predsednika Republike, a i da ga smenjuje ako treba. To je, smatra Šešelj, demokratskije. Što se tiče parlamentarnih izbora, lider radikala je ubeđen da ako patriotske stranke naprave jedinstvenu koaliciju, nema te suprotstavljene koalicije koja bi mogla da ih pobedi. Iskusi Šešelj nije pominjao nikakve „patriotske kolone“, već jedinstvenu koaliciju.

U decembru prošle godine, Vučić je izjavio da se Ustav neće menjati kako bi on mogao ponovo da se kandiduje za funkciju predsednika Republike. Po treći put. Ali rekao je i ovo: „Možda ćemo menjati Ustav u vezi sa nekim drugim pitanjima, ali po ovom – to se neće desiti. Bar ne to-

kom mog mandata.“

To „u vezi sa nekim drugim pitanjima“ može da znači, između ostalog, da se predsednik bira u parlamentu. Čime bi se otvorila mogućnost da Vučić i formalizuje ustavno, ako njegova koalicija to obezbedi na izborima (i pod uslovom da izbori budu legitimni), kancelarski sistem koji je neformalno već bio i uveo dok je bio premijer.

Ovom vrstom uslovne organizacije, Vučić bi našao novi format za svoju ličnu vlast. I nastavio bi i kao premijer da bude „vrhovni komandant“ nezavisno od toga šta bi o tom pitanju rekao novi ustav. Koji pod Vučićem teško da bi izglasala ustavotvorna skupština proizašla iz izbora za nju. Da li bi Vučić imao snage da instrumentalizuje i takav tip izbora?

A takve izbore – za ustavotvornu skupštinu – Koštunica je još 1992. tražio sa DEPOS-om, da ih potom nije pominjao kad je bio premijer, već je i danas važe-

Kad je između dva kruga predsedničkih izbora, i činilo se izvesne Tadićeve pobede, Dragan Šutanovac u TV duelu cinično tešio Jorgovanku Tabaković da se ne sekira i da će biti još izbora, teško da je i on mogao pretpostaviti da će jednog dana baš on biti Vučićev ambasador u Vašingtonu

ći „mitrovdanski“ ustav koji se vezuje prvenstveno za Košunicu, donesen trulim kompromisom njega, Tadića, Nikolića i Dačića. I izglasan „na mišić“. U dvodnevnom glasanju. Sve sa molbom patrijarha Pavla da se glasa za ustav. Mada, to nije loš ustav.

U članu 5 ističe se da „političke stranke ne mogu neposredno vršiti vlast, niti je potčiniti sebi“. I na toj tački je verovatno najflagrantnije kršenje Ustava.

Formalni lider SNS, neformalni lider lojalista i savetnik predsednika države za regionalna pitanja Miloš Vučević izjavio je da očekuje da vidi predsednika Srbije Aleksandra Vučića kao premijera Srbije. Davne 1992. u TV duelu na RTS, pisac Brana Crnčević je portparolu opozicionog DEPOS-a Vladeti Jankoviću rekao da Slobodana Miloševića od lidera opozicije razlikuje to što je „državnik“.

I Vučević sad ističe to za Vučića: „Ne mogu da kažem da sam bio saglasan sa svim njegovim potezima u tom trenutku, ali se pokazalo da zna šta radi. To pokazuje ko je pravi državnik.“ Mada je Vučević napravio možda i jednu frojdovsku grešku: „On (Vučić) nema komfor da se povuče.“ Dakle, „očekujemo ga kao predsednika Vlade“, zaključio je Vučević.

Ali, sve je to Vučević rekao pre nego što je Vučić zamolio stranačke kolege da ne pominju pitanje premijera sve dok o tome ne odluče narod i on. Što verovatno znači da Vučević i stranačke kolege „više neće raditi “na svoju ruku“.

Pitanje je da li posle svega što je uradio, Vučić vidi Vučevića kao mogućeg predsednika države. Šta bi bilo neobično da lider najveće partije, bivši premijer i dokazani lojalista bude i predsednik države? Odnosno predsednički kandidat.

Da li postoji sumnja da jedan Vučević ne bi mogao da pobedi na primer rektora Vladana Đokića koga je Macutov ministar informisanja Bratina nazvao „skandalom“?

Na pitanja zašto Vučić kao predsednički kandidat nije išao u TV duele sa protivkandidatima, iz SNS su govorili – ako bude drugog kruga ići će, jer su znali da drugog kruga ne može biti. Taj drugi krug je psihološka crvena linija za SNS i za predstojeće predsedničke izbore budu li direktni.

Kandidat koji ne može da pobedi u prvom krugu loš je kandidat vlasti, a kandidat SNS koji može da pobedi u prvom krugu rizičan je za Vučića – makar psihološki. Rešenje za kvadraturu kruga – idealan kandidat – u ovom slučaju paradoksalno mogao bi da bude Tomislav Nikolić, ali kad bi mogao onaj Nikolić iz vremena kad je prošao „toplog zeca“ partije koju je napravio jer je pomislio da se kandiduje za još jedan mandat.

Videćemo da li će po starom komunističkom maniru početi da pristižu pisma podrške iz raznih krajeva Srbije, pa i Crne Gore i Republike Srpske, sa posebnim naglaskom na pisma sa Kosova, u kojima će se tražiti od Vučića da postane ili novi premijer ili da ipak nađe način da se kandiduje po treći put za predsednika. Preko pisama podrške Vučić nam može reći šta zaista želi. Zasad, i bez pisama, čini se da bi da bude premijer.

Pod uslovom, naravno, da nema nikakve kohabitacije. **N**

ŠTA JE EPSTIN ZNAO O SRBIJI

Titove vile, visoki izaslanici i lepe žene

Interesovanje Džefrija Epstina za Srbiju i region Zapadnog Balkana bilo je usputno, ali nimalo jednodimenzionalno. Pominjemo se u svetlu njegovih najvećih opsesija: devojaka, istraživanja o medicinskim dostignućima koja vode do besmrtnosti i biznisa. A centralna figura je istaknuti diplomata Miroslav Lajčak

Pišu Luka Lukić i Dušan Telesković

Godinama nakon smrti Džefrija Epstina, osuđenog seksualnog prestupnika i milijardera čije je ime postalo sinonim za trgovinu maloletnicama, pedofiliju i umrežavanje političke i poslovne moći, svaka nova objava istražnih dokumenata dodatno je potvrđivala da njegova mreža nije bila ograničena ni na Sjedinjene Države, ni na uzak krug zapadnih metropola.

Kako je rastao javni pritisak da se otvore i objave milioni stranica o njegovim poslovima, vezama i kretanjima, postajalo je sve jasnije da se ta mreža prostirala znatno šire nego što se u početku pretpostavljalo.

Među zemljama koje se u tim dokumentima sve češće pojavljuju nalazi se i Srbija, što se posebno vidi u poslednjoj tranši od oko tri miliona dokumenata, puštenoj u javnost prošlog petka. Iz materijala proizilazi da je interesovanje Džefrija Epstina za Srbiju i region Zapadnog Balkana bilo usputno, ali nimalo jednodimenzionalno.

U ovaj region nije dolazio, političke veze su gotovo nepostojeće, pa se zemlje Zapadnog Balkana tako spominju u svetlu njegovih najvećih opsesija: devojaka, istraživanja o medicinskim dostignućima koja vode do besmrtnosti i biznisa.

Kao i u drugim delovima sveta u kojima se Epstin pojavljivao, i u slučaju Srbije obrazac je isti – kombinacija novca, uticaja i pristupa ljudima i sektorima koji su po prirodi zatvoreni za javnost.

Važno je, međutim, naglasiti da samo prisustvo imena u ovim dokumentima ne predstavlja dokaz niti samo po sebi sugeriše bilo kakvu protivpravnu ili problematičnu radnju (iako ima, naravno, i toga).

Pritom, sama građa je krajnje nepregledna, deluje kao džungla: isti fajlovi cirkulišu na više mesta, često bez jasnog konteksta, dok je obimna cenzura sprovedena od Trampove administracije gotovo sigurno izbrisala tragove brojnih osoba – iako je nominalno trebalo da štiti isključivo žrtve.

Tako postoje sakrivena imena pošiljalaca mejlova Epstinu, ali zato postoje kompletni identiteti osoba koje možda ništa nisu imale sa ovim osuđenim seksualnim prestupnikom u krajnjoj liniji ili su potencijalne žrtve.

Takav je primer jedne srpske manekenke kojoj je objavljena čitava prva

U spisima Brunelove tužbe protiv Epstina, kao jedan od ključnih dokaza navedeno je pismo srpske modeling agencije - Fox Fashion Agency

strana pasoša, zajedno sa precizno pobrojanim telesnim merama: visinom, težinom, obimom struka, grudi i kukova, bojom očiju, konfekcijskim brojem i veličinom cipela.

Uz to, u pratećem mejlu iz 2016, kada devojka ima 25 godina, Epstinu se javlja agencija What's Up Management i uz njene fotografije šalje poruku:

„Zdravo, Džefri. Ona je iz Srbije. Pozitivna energija.“

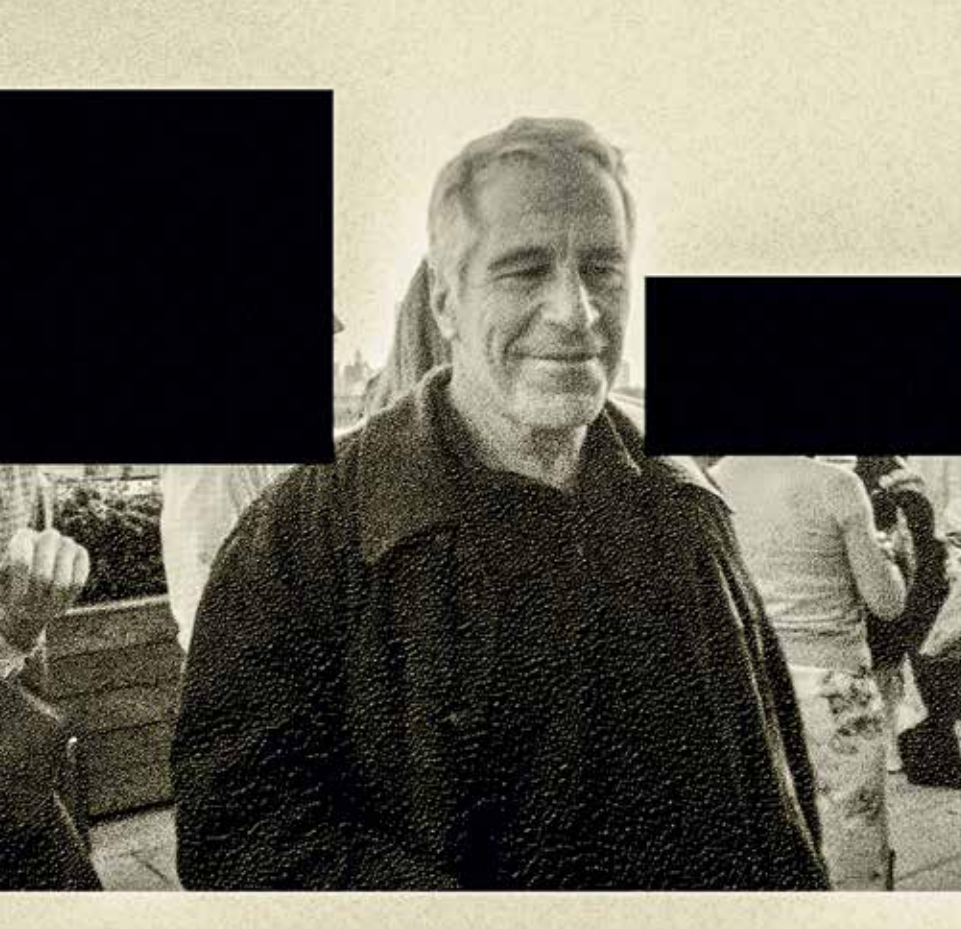
Ovoj devojci, ispostaviće se pozna toj manekenki, FBI je, dakle, objavio ceo pasoš, ali u jednom drugom mejlu, američke vlasti su potpuno sakrile identitet osobe koja Epstinu predlaže skauta za podvođenje devojaka:

„Našao sam ti sjajnog skauta. Tip je Srbin, ima 25 godina, baš se time bavi, radi u Njujorku, Londonu i Parizu. Svideće ti se ono što ima; razgovarao sam s njim o mogućoj saradnji“, piše u mejlu.

EPSTINOVİ SKAUTI ZA SRBIJU

Kad smo kod Epstinovih skauta za devojke, dva imena se eksplicitno spominju, posebno u kontekstu Srbije.

Prvo je – modni fotograf Daniel Said čija je uloga, prema navodima svetskih medija, bila da pronalazi mlade devojke za Epstina pod izgovorom manekenstva

ili „poslovne pratnje“, da mu šalje njihove fotografije i lične podatke (godine, izgled, dostupnost), kao i da organizuje prvi kontakt.

Redovno mu je prosledivao slike i video-snimke kako bi Epstin birao „kandidatkinje“, a zatim pomagao oko obezbeđivanja avionskih karata, hotela i putovanja između Barselone, Majamija, Dubajia i drugih gradova u svetu.

Tako se u više navrata nalaze njegovi mejlovi ili prepiska preko Skajpa u kojima se nalaze fotografije i opisi tipa: „23 godine (27.02.1996), 180 cm, Srbija“. Ili: „23 godine, iz Srbije, 174“.

Drugo, značajnije ime koje se spominje je Žan Luk Brunel, vlasnik modne agencije iz Pariza i francuski lovac na modele koji je izvršio suicid u francuskom zatvoru 2022, gde se nalazio pod optužbama za silovanje i seksualne prestupe.

Brunel je osnivač modne agencije MC2 Model Management, nastale uz finansijsku podršku Džefrija Epstina. Njihova saradnja trajala je od ranih dvehljaditih do 2015. godine i s vremenom je postala jedna od najproblematičnijih veza u mreži koja se danas vezuje za trgovinu ljudima u svrhu seksualne eksploatacije.

Poput Epstina, Brunel se okruživao bogatim i moćnim ljudima, biznisme-

Postoje sakrivena imena pošiljalaca mejlova Epstinu, ali zato postoje kompletni identiteti osoba koje možda ništa nisu imale sa ovim osuđenim seksualnim prestupnikom u krajnjoj liniji ili su potencijalne žrtve. Takav je primer jedne srpske manekenke kojoj je objavljena čitava prva strana pasoa

nima, aristokratama, pop zvezdama i filmskim producentima, ali i desetinama mladih manekenki.

Prema svedočenjima, Brunel bi redovno birao nekolicinu „omiljenih“ modela koje su pratile njega i njegove muške prijatelje na putovanjima i društvenim događajima.

Smatra se da su se Brunel i Epstin upoznali još tokom osamdesetih godina, preko Gilejn Maksvel, ali se njihov odnos znatno produbio krajem devedesetih.

Između 2000. i 2005. Brunel je, prema evidenciji letova, najmanje dvadesetak puta putovao Epstinovim privatnim avionom, poznatim kao „Lolita ekspres“. Samo mali broj ljudi, uključujući Maksvelovu, pojavljuje se češće u tim zapisima.

Epstin i MC2 su javno negirali da između njih postoji poslovni odnos, međutim, bivša knjigovotkinja agencije je u izjavi pod zakletvom iz 2010. navela da je Epstin garantovao kreditnu liniju od milion dolara i direktno plaćao troškove viza za modele dovodene u Sjedinjene Države.

SLUČAJ BEOGRADSKÉ MODNE AGENCIJE

Uprkos toj bliskosti, Brunel je 2015. godine podneo tužbu protiv Epstina – ne zbog krivičnih dela, već tvrdeći da je medijska pažnja oko Epstinovih optužbi za seksualnu trgovinu „emocionalno uništila“ njega i njegovu agenciju, nanoseći im milionsku poslovnu štetu.

U trenutku kada je tvrdio da je žrtva reputacionog kolapsa, Brunel je istovremeno bio označavan kao jedan od ključnih ljudi u Epstinovoj mreži za vrbovanje mladih devojaka.

I tu dolazimo do Srbije. U spisima Brunelove tužbe protiv Epstina, kao jedan od ključnih dokaza navedeno je pismo srpske modeling agencije – Fox Fashion Agency.

U sada javno dostupnom pismu, vlasnica ove agencije Sandra Petkanić piše da oni „poznaju Žan-Luka Brunela i da sarađuju s njim već više od 10 godina“.

„I tokom svih tih godina nikada nismo imali nikakvih problema“, navodi se.

Ona kaže da „sve devojke koje je on kod nas zastupao nikada nisu imale problema“.

„Radile su odlične bookove, imale dobre klijente u editorijalima i kampanjama i bile su dobro zastupljeni modeli“, navodi agencija.

Međutim, dodaje vlasnica, došlo je do problema sa roditeljima devojaka iz Srbije koji nisu hteli da imaju saradnju sa Brunelom.

„Međutim, za sva nova lica morali smo da razgovaramo sa njihovim roditeljima o susretu s vama i o vašem interesovanju da zastupate njihove ćerke. Naravno, oni su guglovali i videli sve loše članke o SCN, zbog čega su se uplašili, a i ja sam ostala bez reči – jer znamo da to nije tačno, ali nam je bilo veoma teško da to objasnimo roditeljima“, navodi se u pismu ove agencije.

Zbog toga je Fox prestao da šalje devojke.

„Za sada, dok se sve ne razjasni, ne

možemo da vam šaljemo nova lica, jer će roditelji to odbiti, a nama to stvara loš utisak kada predložimo devojke vašoj agenciji.

Žao nam je, ali zaista morate razjasniti celu ovu situaciju. Do tada ćemo, nažalost, morati da obustavimo svaku saradnju i odbiti da vam dozvolimo da zastupate bilo kog od naših modela. Sigurna sam da razumete“, navodi se u ovom pismu.

Tužba, u kojoj se nalazi ovo pismo iz 2015. godine, odbačena je.

Brunel nikada nije uspeo da Epstina pravno pozove na odgovornost zbog navodne štete po svoj biznis, dok je sam ostao zapamćen kao čovek koji se, čekajući suđenje za ista krivična dela, izmakao presudi na gotovo isti način.

Nakon Epstinove smrti, francuske vlasti pokrenule su istragu protiv Brunela. Uhapšen je u Parizu krajem 2020. godine pod sumnjom za silovanje maloletnica, seksualno zlostavljanje i trgovinu ljudima. Optužbe je negirao, kao i bilo kakvo učesće u Epstinovoj mreži.

Suđenje, međutim, nikada nije dočeka. U februaru 2022. godine, posle 14 meseci provedenih u pritvoru, Brunel je pronađen mrtav u zatvorskoj ćeliji u pariskom zatvoru La Sante. Imao je 75 godina.

LAŽNE SLIKE, SRPSKA MAFIJA I HOLIVUDSKI GLUMAC

Srbija se spominje u još jednom objavljenom Epstinovom fajlu. FBI je u avgustu 2020. godine primio anonimnu onlajn dojavu, u kojoj se spominju krađe umetničkih dela, prevara bogatih kupaca i čuvene aukcijske kuće „Sotheby“ u koju su upleteni Džefri Epstein, Gilejn Maksvel, holivudski glumac Metju Setl, poznat po jednoj od glavnih uloga u popularnoj seriji „Gossip Girl“ (otac Dena i Džini Hamfri), neimenovana jugoslovenska princeza i „srpska mafija“.

Prijavu je podnela umetnica iz Holivuda od 22 godine (koja kaže da su joj u ovom krugu govorili da izgleda kao da ima 15). Ona je imala radove koje je,

Lajčak je Epstinu dostavljao informacije o statusu nekretnina bivše Jugoslavije u Sjedinjenim Američkim Državama - konkretno o zgradi Konzulata Srbije u Njujorku, takozvanoj „Titovoj vili“

kako kaže, pokazala, grupi bivših srednjoškolskih drugova, među kojima su bili Izraelci i osobe povezane sa srpskom dijasporom u Kanadi i SAD.

Jedna od ključnih figura bio je glumac Metju Setl, koji je u to vreme navodno dugovao novac i bio u vezi sa „srpsko-kanadskom manekenkom/glumicom donjeg veša“, kao i sa osobama bliskim „princezi Jugoslavije“. Podnositeljka prijave čula je jedan telefonski razgovor u kojem mu se „pretiło srpskom mafijom“ ako ne vrati dugove.

Grupa je, prema tvrdnjama, osmislila plan lažne romanse i emotivne manipulacije kako bi podnositeljku prijave dovela u kontakt sa Gilejn Maksvel i Dže-

frijem Epstinom.

Nekoliko dana nakon što su slike pokazane Setlu, svi radovi su nestali.

Među ukradenim radovima ističe se kolaž sa glavom Bila Klinton na telu Hilari Klinton (naslikan između novembra 1995. i januara 1996), kao i serija kolaža inspirisanih Rejom Džonsonom. Podnositeljka tvrdi da su ti radovi falsifikovani i preprodati: deo preko aukcije u kući „Sotheby“ u Londonu 22. juna 2017, sa lažnim atribucijama.

Tri njene slike postale su deo imovine samog Epstina. Jedna slika navodno je lažno prisvojena od strane umetnice Petrine Ryan-Kleid (čiji je rad „Parsing Bill“ – Bil Klinton u plavoj haljini – zaista pronađen u Epstinovoj kući, ali umetnica tvrdi da ga je prodala na aukciji bez znanja o kupcu). Drugi radovi su navodno završili kod čuvenog lobiste Tonija Podeste.

BESMRTNOST I VEZA SA GEJTSOM I REGIONOM

Veze Epstina sa zemljama na Zapadnom Balkanu nisu bile institucionalne niti formalizovane kroz zvanične kanale. One su se, pre svega, kretale kroz lične kontakte.

Ipak, jedan takav odnos posebno je privukao pažnju svetskih medija. To je veza sa izvesnim Borisom Nikolićem, hrvatskim državljaninom čije se ime u objavljenim Epstin fajlovima spominje čak 14.379 puta.

Prva zabeležena komunikacija između Nikolića i Epstina u dostupnim spisima potiče iz januara 2010. godine – svega šest meseci nakon što je Epstein pušten iz zatvora na Floridi, gde je služio kaznu zbog podvođenja maloletnice.

Posle Epstinove smrti 2019, Nikolić je imenovan za zamenika izvršioca njegove testamentarne ostavštine. Tada je izjavio da je tom odlukom zatečen i da tu ulogu neće prihvatiti ukoliko bude formalno pozvan.

U jednom od mejlova, Nikolić je napisao Epstinu – „Upravo sleteo u Beograd iz Zagreba“.

Nikolić je takođe pisao Epstinu i o de-

vojkama iz Hrvatske. I ovde nije naodmet naglasiti da pojavljivanje imena u dokumentima iz Epstinove istrage ne znači automatski postojanje bilo kakvog krivičnog dela.

Ali, u Nikolićevoj prepisci sa Epstinom, jedan deo je posebno osetljiv. U januaru 2014. godine, Nikolić šalje više mejlova sa linkovima ka hrvatskim manekenkama i modnim agencijama. U poruci od 20. januara, pod naslovom „Prijateljica mog brata“, prosleđuje link uz navođenje imena manekenke.

Istog dana šalje i link ka stranici sa spiskom „najuspešnijih hrvatskih modela“. Epstin odgovara:

„Svi izgledaju vrlo hrvatski. Žan Luk (ranije pomenuti Brunel) sada otvara agenciju u Hrvatskoj.“

Dan kasnije prosleđuje i linkove ka dvema zagrebačkim modnim agencijama, uz poruku:

„Ovo su agencije ljudi koje poznajem u Zagrebu. Molim te, javi mi ako vidiš neke talente.“

Nikolić je lekar i investitor, danas generalni direktor kompanije Biomatics. Doktorirao je na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Zagrebu, dok je postdoktorsko usavršavanje iz transplantacione imunologije završio na Harvardu.

U jednom periodu bio je i glavni savetnik za nauku i tehnologiju Bila Gejtsa.

„Jutarnji list“ je pisao da je sasvim lako moguće da je upravo Gejts povezao hrvatskog doktora s Epstinom.

U očima američkih medija, Nikolić je bio upravo onakav sagovornik kakav je Epstinu bio potreban: čovek sa tehničkim znanjem, kredibilitetom i društvenim kapitalom u oblastima koje su Epstina opsedale – nauka, dugovečnost i pristup zatvorenim krugovima u kojima se raspravlja o „budućnosti čovečanstva“.

Tokom karijere potpisao je više od 70 naučnih radova i patentnih prijava, a njegova istraživanja bila su usmerena na imunogenetiku, autoimune bolesti i matične ćelije.

TITOVA VILA

Politički, najznačajnija konekcija Epstina sa Zapadnim Balkanom dolazi iz veze sa osobom koja nije odavde. Reč je zapravo o Miroslavu Lajčaku, do-

Jedan odnos posebno je privukao pažnju svetskih medija. To je veza sa izvesnim Borisom Nikolićem, hrvatskim državljaninom čije se ime u objavljenim Epstin fajlovima spominje čak 14.379 puta

bro poznatom imenu u politici regiona. Lajčak je bio visoki predstavnik UN za Bosnu i Hercegovinu, izaslanik EU za referendum u Crnoj Gori i specijalni predstavnik EU za pregovore Beograda i Prištine.

Iz mejlova proizilazi da su Lajčak i Epstin imali i više nego prijateljski odnos. Slovački političar bio je čest gost seksualnog prestupnika. Kad su objavljeni Epstinovi fajlovi, Lajčak je podneo ostavku na mesto savetnika slovačkog premijera Roberta Fica.

U jednoj od poruka, Lajčak opisuje Crnu Goru kao „sajnu“ destinaciju, šaljući Epstinu fotografije Kotora i linkove koji promovišu turističke lepote zemlje.

U tom neobaveznom ćaskanju, Epstin se interesuje za tadašnji državni vrh, raspitujući se o funkcijama crnogorskih zvaničnika, dok Lajčak u jednom trenutku pominje kako se „predsednik rađuje poseti“.

U jednom drugom mejlu, Epstin kaže za predsednika Crne Gore da je „great guy“.

Upravo ta dva detalja izazvali su potres u crnogorskoj javnosti. Milo Đukanović, koji je u to vreme bio predsednik države, reagovao je brzo, svestan težine koju nosi bilo kakva asocijacija na Epstina, i kategorički odbacio bilo kakvu povezanost sa seksualnim predatorom.

U nekim drugim mejlovima, Lajčak je Epstinu dostavljao informacije o statusu nekretnina bivše Jugoslavije u Sjedinjenim Američkim Državama – konkretno o zgradi Konzulata Srbije u Njujorku, takozvanoj „Titovoj vili“.

Vila se nudila za 50 miliona dolara, a u prospektu pronađenom kod Epstina navodi se da je „sa neprobojnim prozorima koji gledaju na Central park“, kao i da je korišćena i „kao privremeno skrovište za jugoslovenskog lidera Josipa Broza Tita nakon pokušaja atentata na njega u hotelu Waldorf Astoria 1963. godine“.

Lajčak je Epstinu objasnio da je, zbog procesa sukcesije, odnosno podele imovine i obaveza nakon raspada države, kupovina takve nekretnine praktično nemoguća misija, jer zahteva saglasnost svih država naslednica.

Na kraju, iako se Epstin radovao požaru koji je izbio u ovoj zgradi 2018. godine pisavši da „možda cena sad bude realnija“, zgrada je prodana drugom kupcu. **N**

A KAD SE BUDEMO MALO OPORAVILI, OPET ĆE NAM UBITI NEKOG ĐINĐIĆA

Jedan od najpopularnijih srpskih pisaca, povodom nove knjige „Đinđić: Memoari s onu stranu groba“, govori o ubijenom premijeru, ali i o Dobrici Ćosiću, Momi Kaporu, Jugoslaviji, danima koje je kao ambasador proveo na Kipru

**Razgovarao Branko Rosić
Fotografije Nebojša Babić**

Svetislav Basara, jedan od najznačajnijih srpskih pisaca, poslednjih godina nas kroz jednu igru fikcije presecaju realnim epizodama uči zapravo o našoj stvarnosti. Zašto ona izgleda baš tako. Ukazuje nam na sadašnjost u kojoj nikako da se izvučemo iz prošlosti. Ili kako je rekao u podkastu „Rosić i drugovi“ na portalu Velikih priča, tačnije opisao nas – kao da, misleći da idemo pravo, mi

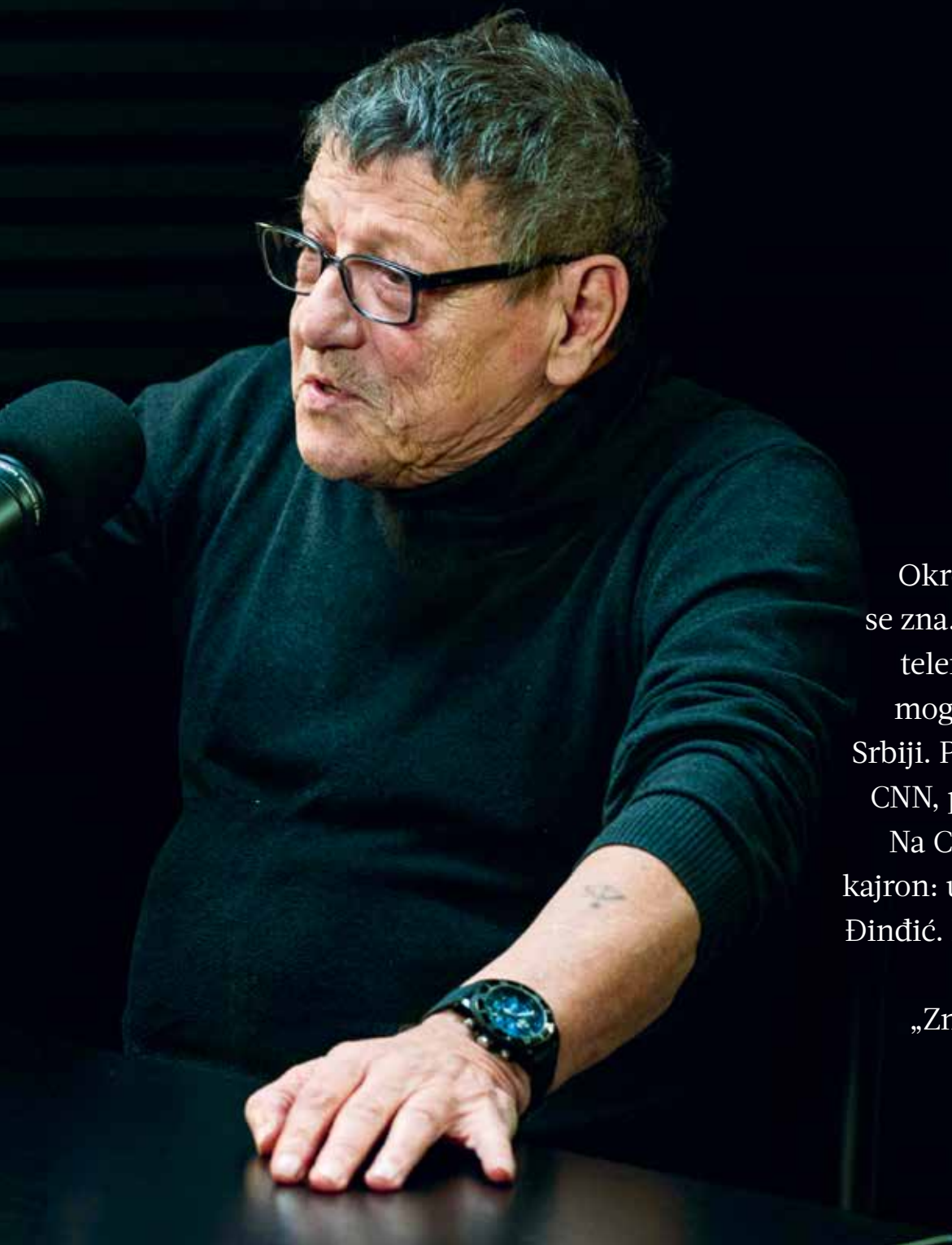
smo zarobljeni na ogromnom kružnom toku na kojem se vrtimo i stalno vraćamo na raskrsnice na kojima smo pali u prošlosti.

Ovih dana Basari izlazi knjiga „Đinđić: Memoari s onu stranu groba“ i on je u ovom intervjuu pričao o njoj, ali i o Dobrici Ćosiću, Momi Kaporu, Jugoslaviji, danima koje je kao ambasador proveo na Kipru. U ovom tekstu izvukli smo delove koji se najviše tiču glavnog junaka njegove nove knjige – Zorana Đinđića.

KAKO JE NASTALA KNJIGA „ĐINĐIĆ: MEMOARI S ONU STRANU GROBA“

U poslednjih nekoliko mojih knjiga, radnja se vrti oko tog atentata koji je, pre svega, jedan stravičan događaj. Toliko stravičan da se Srbija ne može oporaviti još sto godina i tek kad se bude malo oporavila, negde 2103. godine, onda će opet biti ubijen neki Đinđić.

Tako da sam pomislio da nakon serije tih literarnih obrada, da bi bilo dobro

Jedno društvo koje to što je izjavio Dobrica Ćosić „Naša zaostalost je naša komparativna prednost“ ne vidi kao glupost, osuđeno je da živi u gluposti

za završetak tog mog ciklusa da uradim jedan, ne rekonstruisani, nego konstruisani, tačnije da Zoran Đinđić sam kaže šta misli o tom sledu stvari koje su vodile njegovom ubistvu.

Treba da se setimo da je na dan pogibije Đinđić imao rejting od četiri posto.

Znači, bio je veoma omražen, ne samo kod radikala i socijalista koji su po prirodi stvari protivnici, nego je bio omražen i u takozvanoj građanskoj Srbiji, ovoj koja danas urla protiv Vučića.

Okrenem CNN, već se zna. Opet okrećem telefone, nikoga ne mogu da dobijem u Srbiji. Ponovo idem na CNN, ponovo na RTS. Na CNN-u već izlazi kajron: ubijen premijer Đinđić. Natrag na RTS, tamo isto, ide „Znanje imanje“...

Tako da sam to shvatio kao referendum. To piše u knjizi, to je referendum – ubiti Đinđića.

I devedeset šest zarez šest posto je zaokružilo „da“. I posle nečista savest, stotine hiljada na njegovoj sahrani.

Naknadno sam tražio u arhivama i video koliki je bio obim te kampanje protiv Đinđića.

Ne samo tabloidi – udbaški i vojno-bezbednosni, nego i mediji koje Srbija zove građanskim.

KIPAR I VEST O ĐINĐIČEVOM UBISTVU

U to vreme ja sam ambasador na Kipru. Zove me Vida, moja žena, i kaže: „Pucali su na Đinđića.“ Vest dolazi kao iz vedra neba. „Šta kažeš?“ Pokušavam da dobijem nekoga... Zovem Vladana Batića, još nekoga iz politike. Naravno, svi telefoni su zauzeti. Upalim televizor, RTS Sate-lit i na njemu splet kola, narodna mu-zika, peva se, sve normalno. Okrenem CNN, već se zna. Opet okrećem telefo-ne, nikoga ne mogu da dobijem u Srbiji. Ponovo idem na CNN, ponovo na RTS. Na CNN-u već izlazi kajron: ubijen pre-mijer Đinđić. Natrag na RTS, tamo isto, možda ide „Znanje imanje“. I to govo-ri dosta o nama. Posle sat i po vreme-na bilo je pušteno saopštenje da je Zoran Đinđić ubijen. Znači, sat i po treba jed-nom društvu da se suoči sa činjenicom da je Zoran Đinđić ubijen.

Odmah mi je bilo jasno iz kog pravca vetar duva. I čekam nastavak državnog udara koji jeste bio planiran, ali zahva-ljujući šepRTLjama nije uspeo kao i usled prisebnosti nekolicine ljudi u Vladi i oko Vlade. I onda se ta zaverenička grupa, po kukavičkom i bedničkom običaju, za-vlači u mišje rupe i stvar propada. Da bi uspeła krajem iste godine.

Zašto govorim da je bitno ustanoviti političku pozadinu atentata i insistirati na istrazi krivice, jer su sve vlade, znači, prva ta vlada koja je došla je nelegitim-na, jer je došla na vlast državnim uda-rom. Znači Koštuničina vlada. Ovde se ne obraća pažnja na legitimitet. Nema legitimiteta i sve vlade i posle toga vuku tu nelegitimitnost. Nijedna nije legitimna.

U vreme vanrednog stanja nema pu-tovanja. Naravno da sam želeo da dodem na sahranu, mada je bolje što nisam, kada sam video taj cirkus i tu seljačku priredbu koju su napravili oko sahrane Zorana Đinđića sa tim eskadronima voj-ske, popovima...

ATENTAT KAO POUKA BUDUĆIM „ĐINĐIĆIMA“

Znali su ovi pučisti da Zoran Đinđić na-pušta politiku. Čvrsto je bio već to odlučio. Nije to bilo nepoznato. Doći će prvi izbori koje će izgubiti.

Imao je ponude sa nekih stranih uni-verziteta da se vrati akademskoj karije-ri. Ali to ubistvo Đinđića je bila pokazna

Jugoslavija je država koja se pravila od otpadaka dve imperije. Šta očekivati od toga? Kao da sad nađeš pet krpa na ulici i sašiješ pantalone. Na šta će to ličiti? Za pankera će možda biti dobro

vežba. Bila je to poruka: „Ako bude-te hteli da radite što je ovaj radio, pro-ći ćete ovako. Nema takvih liberalno-de-mokratskih projekata.“

Inače, nismo baš Đinđić i ja bili bliski prijatelji. Vidali smo se, bili smo ta grad-ska ekipa dok nije otišao u Nemačku. Znači, viđanje na nekoj tribini, premije-ri, pozorišnoj predstavi, pa posle u kafa-nu. Ali dovoljno sam ga dobro poznavao da bih mogao da kažem da je bio čovek dobrih namera, pun energije koju je ši-rilo na okolinu.

Sedneš dva sata sa Đinđićem, posle toga dođeš svojoj kući i odmah radiš. Ši-rilo je taj pozitivni naboj. On nije bio ti-pičan Srbin, ali je bio vrlo svestan Srbin. Znači, bio je lišen nekih naših osobina, te ljigavosti, i pre nego što je otišao u Ne-mačku. Bio je čovek koji je sagledavao probleme, pokušavao da ih reši, još od studentskih dana.

U knjizi stoji ovo: „SPS je podsvesno bio kolektivni član Čosićevog jedno-članog predsedništva. SRS je intuitivno bio njegov izvršni odbor, a čak i u mom DS-u su u Glavnom odboru bili njegovi poverenici...“ Posle Đinđićeve smrti pišu da se često viđao sa Dobricom Čosićem poslednjih meseci života.

Jeste se nalazio. Đinđić je bio potpuno svestan Čosićeve političke moći, a koju opet Čosić nije mogao da iskoristi. Ali je imao ogroman uticaj na srpsku politiku godinama. To je Čosić bio.

Đinđić je pregovarao sa svima, razgo-varao sa svima, išao u Bosnu, jer je znao da ako nema konsenzusa svih, i bosan-skih Srba i Crkve, da se svi slože oko ne-kog minimuma, da Srbija neće moći da krene. Bez tog konsenzusa od tog posla neće biti ništa, kao što i nije bilo na kra-ju.

Znači, Đinđić je bio jedan racionalan političar. Sad, šta je on mislio o Čosiću?

Šta je mislio o Karadžiću i tim bosan-skim političarima? Ne verujem da je išta dobro mislio, ali naprosto ih je uzimao kao nezaobilazne faktore.

O DOBRICI ČOSIĆU

Da nije bilo Dobrice Čosića i njegovog političkog angažmana – a ne govorim o njemu kao piscu – dakle, da nije bilo te njegove upornosti, tog strpljivog marša kroz institucije, kroz Književnu zadrugu, kroz Akademiju, tog organizovanja, prav-ljenja kružoka po Bosni i unutrašnjosti Srbije... bez svega toga srpska savremena istorija bi drugačije izgledala. On je imao ogromnu energiju, odlične organizacio-ne sposobnosti i on je formirao taj, tačni-je izvukao gotovo iz zaborava tu doktrinu Ilije Garašanina i Moljevića. To je neka-ko krenulo ispod žita negde od 1965. go-dine, to mi je ispričala Latinka Perović.

O IZJAVI DOBRICE ČOSIĆA „NAŠA ZAOSTALOST JE NAŠA KOMPARATIVNA PREDNOST“

E, sad ćemo to malo da rasvetlimo. Zna-či, to je... kamičak u mozaiku objašnje-nja zašto prolazimo kako prolazimo. To je jedna paralogika, da kažemo čista glu-post koja biva nagrađivana ovacijama. Nije jedina. Znači, imamo izjavu Matije Bečkovića da je „Jasenovac najveći srp-ski podzemni grad“. Malo i morbidna

glupost, koja dobija takođe ovacije. Znači, jedno društvo koje to što je izjavio Dobrica Ćosić „Naša zaostalost je naša komparativna prednost“ ne vidi kao glupost, osuđeno je da živi u gluposti. On je nešto hteo da kaže, verovatno, eto, zaostali smo, pa nas neće to blagostanje Zapada iskvariti. A ne vidimo da smo iskvareniji od Zapada. To je ta zabluda u kojoj je Ćosić živeo iz svojih najboljih namera, ali to je to.

Mada ne znam da li bismo se baš dobro snalazili i da nije te Ćosićeve doktrine. Zapravo, nekako smo mentalitetski skloni vožnji preko kružnog toka, samo što taj kružni tok nije kao na Slaviji, pa se vidi da je kružan, nego je jedan mnogo većeg radijusa kružni tok. I onda mislimo da vozimo pravo, ali ne. Mi se uvek vraćamo na iste raskrsnice koje smo prošli. Na sve iste raskrsnice koje su nas stalno vodile ka nekim lošim događajima.

DA LI JE POZNAVAO „OCA NACIJE“

Poznavao sam Dobricu Ćosića. Dolazio je u Užice kod Slobodana Gavrilovića, njegovog bliskog prijatelja, okupljao tu mladež, lično je organizovao. U to vreme nije pominjao Veliku Srbiju, humanu preseljenja stanovništva. Priča o slobodi, demokratiji, ljudskim pravima...

Pritom, kao i Đinđić, i Ćosić je pomalo netipičan Srbin. Tih godina on nije galamdžija, nije lupadžija, sluša mlade,

Sedneš dva sata sa Đinđićem, posle toga dodeš svojoj kući i odmah radiš. Širio je taj pozitivni naboj. On nije bio tipičan Srbin, ali je bio vrlo svestan Srbin

spreman da sasluša, spreman da učini ljudima. Jer on nije to radio iz neke zlobe ili da zaradi pare. Naprotiv, ulagao je lične pare, pomagao tu neke nacionaliste, uključujući i Šešelja. Ali dolazi do nekog projekta koji je preambiciozan. Ne može jedan čovek da reši problem jedne države koja je dugo u problemima. Ne mogu da se reše problemi miliona ljudi, pogotovo ne na taj način na koji on misli.

Ćosić, godinu-dve pre smrti u nekom intervjuu, možda čak i kod vas u Nedeljniku, kaže: „Razočarala me je, prevarila me je istorija.“ On shvata istoriju kao neko poluzivo biće koje mu postavlja zamke. On se trudi, dok je bio živ, da zavera i onda na kraju obori mu istoriju ruku. Pa vidiš kakvo je to njegovo shvatanje istorije, ne kao nečega što proizilazi iz svakodnevice naše što radimo, pa to se posle pet dana pretvori u istoriju. Ne, nego to je neka sila ispred nas koja nešto ne voli baš Srbe i potura nam zamke i mi to moramo nekako da eskiviramo, kako

znamo.

OTKUD TOLIKO PODOZRENJE PREMA EU I ZAPADU

To je strah ove četničke i ljotićevske Srbije, to je taj trag i rukopis. „Narod ne voli Evropsku uniju.“ Ne voli zato što ga iz svih medija, uključujući i te prostudentske, bombarduju kojekakvim pričama o zlim stvarima koje se kuju u Evropskoj uniji protiv nas.

Nažalost, ima toga i u aktuelnom studentskom pokretu, ali to su deca koja su rođena posle ubistva Zorana Đinđića, kad su ljotićevci i bagra došli ponovo na vlast. Oni odrastaju u toj atmosferi. Vidiš po tome što se krste pored crkve, jer to su videli od očeva i majki a to nikada nije bio običaj u Srbiji.

TRADICIONALIZACIJA I KONCESIJE

To je počelo još sa strahom od železnice, kada su vladali radikali. I tada su servirane priče slične današnjim, rađaće se deca s tri glave, krave će davati crno mleko. Međutim, onog momenta kad su videli da se tu može zaraditi, kada su shvatili da železnica znači i koncesije, nije bilo gorljivijih zagovornika pruge od radikala. Hoće da osvoje Beč, a nemaju kilometar pruge.

LJUBAV PREMA RUSIJI

To je stvar za dubinsku analizu. Sve to izgleda iracionalno, ali je zapravo racionalno, samo nije funkcionalno. Ovako se to kod nas računa: Rusi su moćni, imaju atomske bombe, pa ćemo mi njima pokazati ljubav, a oni će nas zaštititi. To nije račun bez krčmara, samo što krčmar Rusija ne daje pet sitnih para na nas. Zato ta ljubav košta nas, a ne Rusiju.

Uvek se svrstavamo uz nešto što je u tom momentu najgore, jer se računa da je to protiv Amerike i protiv sila koje su nama neprijateljske.

O MOMI KAPORU

Momo je bio sjajan kozer. Družili smo se osamdesetih, on je tad veliki svuda. Često putuje u Ameriku. I zato sam se iznenadio kada sam shvatio da se našao u toj nacionalističkoj ekipi. Bilo je to u Budvi, dođem na Trg pjesnika, čujem Moma kako drži neki govor, kako američki no-

sač aviona hoće da uništi naše vrednosti. Pitam se, šta li mu je, da li je previše popio. Posle ga vidim iste večeri pred „Mogrenom“, priča sasvim normalno.

On i ja nismo nikada pričali o politici.

O MITU O RANKOVIĆU

Mnogi ljudi su odlazili kod njega nakon njegovog pada, i zapravo su videli da je on do kraja života ostao to što je bio. Nikada ni reč nije rekao protiv Tita, niti se doticao politike. Mitovi o njegovom srpstvu su lažni kao i svi ovdašnji mitovi.

To ne znači da se nije osećao Srbinom, ali je bio komunista i Jugosloven. A ta njegova sahrana, o kojoj piše i Jergović u svojoj knjizi, tih sto hiljada ljudi napravilo je od njega figuru kakva on nije bio.

U novoj knjizi junak Valdemar Jankelević kaže: „Mi nismo u situaciji da obraćamo pažnju na realnost. Meni je to ključan aksiom današnjeg društva.“ I to je istinita izjava jednog ovdašnjeg političara građanske opcije.

Doslovno je tako rekao. Znači, profesor univerziteta, političar dugogodišnji i neko mu je

skrenuo pažnju da se možda u vezi s Kosovom mora uvažiti realnost. To je ta njegova replika na to. Znači, mi nismo u situaciji da obraćamo pažnju na realnost. Eto, to je Srbija.

KAD JE OSETIO DA SE STVARI MENJAJU U SRBIJI

Negde 1985. godine. I ti se dobro sećaš toga i svega što se događalo od početka osamdesetih pa do prvih znakova propasti. Znači, imamo novi talas u muzici, postmodernizam u literaturi, sjajni slikari, sjajni muzičari i odlična atmosfera u društvu. I oko osamdeset pete godine počinje da se mračilo.

Još je rano za Miloševića i one njegove postere na kamionima, ali počinju već te konfabulacije: srpski Bog, Srbi narod najstariji. Počinju te priče po tim rubnim ispostavama Ljotićevskog sistema: Udruženje književnika, Srpska književna zadruha, Akademija uveliko piše Memorandum. To je ta terenska priprema. Stvara se atmosfera ogorčenosti.

Od one dobre atmosfere od 1979. do blizu 1985, gotovo preko noći se živalj pretvara u neku izbezumljenu masu. Ne svi, naravno, ali većina, koja je potonula u

Znali su ovi pučisti da Zoran Đinđić napušta politiku. Čvrsto je bio već to odlučio. Nije to bilo nepoznato

resantiman, koja sniva neke osvete. I nije bio proces od osamdesete do osamdeset pete. To je krenulo 1965. Stalno se periodično mračilo. Nisam imao predstavu do kakvih će to katastrofalnih posledica dovesti, ali video sam da se naprosto mračilo. Loša atmosfera se stvara.

Dolazi ta kulturno-umetnička priprema katastrofe. Pozorišne predstave „Kolubarska bitka“, „Valjevska bolnica“... na kraju svega kad je bilo jasno da sve odlazi dodavola i ka katastrofi, imamo onu zabranu predstave „Sveti Sava“ Siniše Kovačevića koji je veliki Srbin i veliki ljotićevac.

Ali mu zabranjuju predstavu, prekida ju, što je isto kretenezam.

Tu je i onaj neki Žarko Gavrilović, koji je bio čovek sociopata. Tu prekidaju predstavu koju ja nisam ni gledao, ni čitao. Kažu da je loša, ali ne možeš prekidati predstavu.

Pa predstava „Golubnjača“ koja je kao knjiga, samo po sebi umetničko delo, ali njen pisac postaje nacionalista. Dolazi tada i fenomen „Knjige o Milutinu“ gde na sto trideset strana čiča peče rakiju i priča istoriju filozofije sveta. Znači, društvo koje očekuje da s tom doktrinom, s tom ksenofobijom, s tom samozaljubljenošću, očekuje da se nešto promeni. Uzalud!

KAKO JE DOBIO KNJIŽEVNU NAGRADU ŽELEZARE SISAK I TADA VIDEO DA JE BLIZU KRAJ JUGOSLAVIJE

Tu nagradu su dobijala velika imena kao npr. Krleža. Ali u doba kada sam je dobio već je počelo da truli u Jugoslaviji. I to sam video kada sam otišao na dodelu nagrade. Sisak, znači višenacionalan grad, i oseća se neka napetost. Vidi se da se to drži na staklenim nogama. Ta sama ceremonija dodele nagrada, svira se jugoslovenska himna, pa hrvatska.

Tu sedi, kako je to bilo u socijalizmu, i neki pukovnik koga tada niko ne ferma kao smrdljiv sir. Tako da se videlo da dolazi nešto loše. Ali nisam verovao da će biti rata. Naprosto, nisu valjda ljudi toliko

ludi. Valjda će imati toliko mozga da povuku ručnu u onom odsudnom momentu pa da se nekako dogovore. Do pred sam rat nisam mislio da će se on desiti.

Ali Jugoslavija je država koja se pravila od otpadaka dve imperije. Šta očekivati od toga? Kao da sad nađeš pet krpa na ulici i sašiješ pantalone. Na šta će to ličiti? Za pankera će možda biti dobro...

Dakle bingo u banku, ali sad izadi u tome, ne možeš naprosto.

Tako je i Jugoslavija naprosto napravljena od delova koji ne idu jedan sa drugim. Sastojci nespojivi, pa je znači to bilo osuđeno na raspad. Ali nije se moralo raspasti ovako. Nikako nije moralo. Veštačka tvorevina.

Molim lepo, razdvoji se na sastavne delove, ali bez krvoprolića i zločina.

„RELJIN TATA“

Fudbal je sada mnogo bolji nego osamdeset pete. Mnogo interesantniji. Pogledam nekada dobru utakmicu, a pročitam i tekstove mog sina Relje. Nedavno su me sreli u Čačku, pitali su me jesam li ja njegov tata. Rekao sam mu: „Eto, postao si slavan kao tvoj otac.“

DOMAĆA KINEMATOGRAFIJA

Odgledao sam „Tvrdavu“. Gledljiva je, ali je to stara boljka srpske filmografije i „seriografije“. Priča visi u vazduhu, jer se sve pravda fikcionalizacijom. Slično je bilo i u seriji „Klan“, gde imamo te patriotske snage. Jedan puca, jedan je debeljuca, i sve je fiktivno. Kao da je bolje ne dirati.

POSVETA NA KNJIZI

Knjiga je posvećena Zoranu Matiću. Bio je to jedan genijalan slikar iz Zaječara. Umro je premlad, samo četrdeset godina je imao 2004. Te 2003. godine trebalo je da bude ovde u „Grafičkom kolektivu“, otvaranje izložbe njegove koju je nazvao „Atentat“, a koja je bila tematski posvećena, na jedan suptilan način, zverstvima iz prethodnog rata. Bila je zakazana za 12. mart u šest sati po podne. Bio sam na Kipru, pa nisam mogao da dođem. A onda se dogodi streljanje Đinđića, i tipična srpska panika: „Znate šta da radimo? Da zabranimo izložbu koja se zove 'Atentat'.“ Jedan apsurdan detalj, koji ipak ukazuje na neke stvari. Atentat može – ali izložba ne. **N**

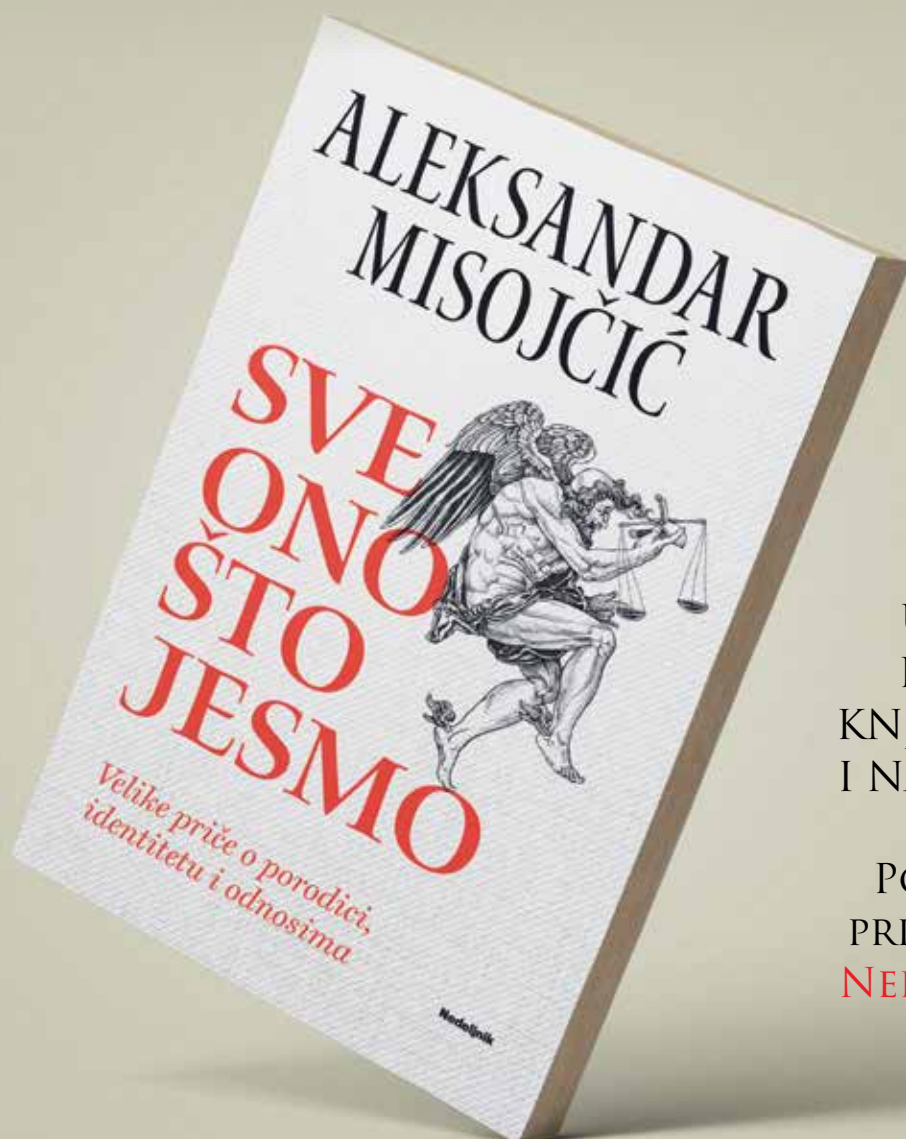
*„Čovek je slobodan jedino ukoliko slobodno i svakodnevno
pravi izbore i spremno snosi odgovornost za njih“*

JEDAN OD NAJPOZNATIJIH SRPSKIH PSIHIJATARA

ALEKSANDAR MISOJČIĆ

SVE ONO ŠTO JESMO

VELIKE PRIČE O PORODICI,
IDENTITETU I ODNOSIMA

U SVIM
BOLJIM
KNJIŽARAMA
I NA **NSTORE**

POTPISANI
PRIMERCI NA
NEDELJNIK.RS

Ako je padu sklono, ne znači da će pasti

To što iranski režim izgleda klimavo – tvrdi se da nije bio nikada slabiji od dolaska na vlast 1979 – ne znači da je kraj blizu. Islamska Republika je komponovana tako da može da odoleva dugo čak i u odsustvu minimalno potrebnog konsenzusa u širokim narodnim masama

Piše **Željko Pantelić**, dopisnik **Nedeljnika** iz Rima

Istorija nas uči da se režimi na Bliskom i Srednjem istoku ne menjaju protestima, čak ni kada su oni masovni i kapilarni. Primer Iranske revolucije iz 1979. godine izuzetak je koji potvrđuje pravilo. Ajatolah Ali Hamneji je u više navrata stavljao do znanja da su oni došli na vlast u krvi i da je neće predati bez krvi, što se i videlo početkom ove godine.

Na prelazu između dve godine, teokratski režim, po sopstvenom priznanju, ubio je 3700 demonstranata. Za vreme vlasti Reze Pahlavija u Iranu su ubijena 3164 protivnika šahove diktature. Dakle, za par nedelja Islamska Republika likvidirala je više ljudi nego Pahlavijeva zloglasna služba Savak u dve decenije. U suštini broj ubijenih Iranaca je nekoliko puta veći budući da nezavisni izvori govore između 12.000 i 20.000 žrtava.

Razmere represije se naslućuju i kroz masovna hapšenja. U prvim nedeljama '26. uhapšeno je više od 40.000 ljudi, od dobitnika Nobelove nagrade za mir (Narges Mohamadi), preko dobitnika Zlatne palme (Mahd Mahmudijan), do lekara koji su bili verniji Hipokratovu zakletvu nego islamistima na vlasti u Teheranu.

Na udaru pretorijanaca ajatolaha Alija Hamneja, to jest pasdarana, našli su se i istaknuti političari i intelektualci iz tzv. reformističke struje koja je podržala na prethodnim izborima predsednika Masuda Pezeškijana. To je još jedan signal i demonstracija rešenosti ekstremnog teokratsko-islamističkog krila da drži vlast i zemlju pod kontrolom, po svaku cenu.

Rišard Kapušćinski, jedan od najvećih novinara XX veka, izveštavajući o padu Reze Pahlavija, zapazio je da je šah pao jer je konstruisao sistem sposoban da brani samo sebe a da ne zadovoljava potrebe naroda. Više-manje istu grešku pravi i teokratski režim kome je puko preživljavanje precrtalo sve druge prioritete. Odatle, tako surove i nemilosrdne akcije protiv građana koje režim vidi kao opasnost.

PERSIJANCI IMAJU IMPERIJALNU KOLEKTIVNU SVEST

Iran je imperija, štaviše, posle Kine, to je najstarija imperija na planeti. Etnički Persijanci čine tek 55 odsto stanovništva Irana i imaju izrazito imperijalni karakter, a to znači da su spremni da tolerišu

Poslednji protesti u Iranu su ugušeni u krvi jer su prvi put pokretač demonstracija bili motivi koji mogu da sruše režim iznutra: pad životnog standarda, inflacija, beskrupulozna korupcija i zloupotreba položaja

ili čak trpe pogrešne i nasilne poteze režima sve dok uspeva da projektuje sliku Irana kao sile ili nosioca posebne misije.

Poslednji protesti u Iranu su ugušeni u krvi jer su prvi put pokretač demonstracija bili motivi koji mogu da sruše režim iznutra: pad životnog standarda, inflacija, beskrupulozna korupcija i zloupotreba položaja. Kvalitativnu razliku su predstavljala i žarišta iz kojih su krenuli protesti: „Veliki bazar“ i ruralna mesta gde su Persijanci a ne pripadnici drugih etničkih grupa većina.

U prethodnim pobunama inicijalne kapisle bile su političke, etničke ili rodne prirode: krađa izbora, etnički ili rodno motivisana ubistva ili nanošenje teških telesnih povreda. Nosio demonstracija bili su pripadnici etničkih manjina i urbani deo zemlje, limitiran na Teheran.

Snaga islamskog režima bazirala se od njegovog početka na ruralnom delu stanovništva, persijskog i azerskog porekla. Reč je o, uslovno rečeno, nevidljivim i nečujnim masama za dobar deo planetarne javnosti, iz koje se regrutuju pripadnici vojnih, paramilitarnih, policijskih i parapolijskih snaga, koje su „zarobile“ državu za račun islamskog kleptokratskog režima.

Pomenute mase i dalje veruju u imperijalni status Iranaca, ali je njihovo poverenje poljuljano porazima u Siriji, Gazi, Libanu, Jemenu, Nagorno-Karabahu (Iran je bio na strani Jermenije u sukobu sa Azerbejdžanom), serijom atentata na visoke zvaničnike režima na iranskoj teritoriji i pokazanom nemoći u sukobu sa Izraelom. Od presudnog značaja za opstanak Islamske Republike

jeste kapacitet ajatolaha i mula da ubede svoje najodanije sledbenike u njihovu imperijalnu moć i misiju na planeti.

Iran nije siromašna nacija a ni država na ivici kolapsa kao što je Venecuela. Međutim, registruju se znakovi zamora i frustracije kod dela stanovništva vernog režimu, dok su izneverene nade i izostanak napretka proizveli bes i prkos u urbanim sredinama, pogotovo među obrazovanim mladim generacijama.

Ajatolah i njegovi potčinjeni ne raspolažu dovoljnim sredstvima da „kupuju“ odobravanje i podršku narodnih masa – jedva namiču da drže zadovoljnim paravojne i paramilicijske snage – i zato upotrebljavaju na unutrašnjem planu sve beskrupulozniju silu a na spoljnjem pokušavaju da skinu zidove sankcija kako bi pokrenuli ekonomiju i izašli iz krize.

DVOSTRUKA IGRA AJATOLAHA I PASDARANA

Ajatolah Ali Hamnej i njegovo najbliže okruženje ne žele dogovor sa SAD. U Teheranu su odavno odlučili da idu do kraja ne menjajući ništa. Na prvi pogled takva pozicija može da izgleda kao samoubilačka, ali je ona u suštini jedina

Ajatolah Ali Hamnej i njegovo najbliže okruženje ne žele dogovor sa SAD. U Teheranu su odavno odlučili da idu do kraja ne menjajući ništa

moguća za preživljavanje Islamske Republike. U krajnjoj liniji, režim može da preživi rat sa SAD, ali ne i dogovor koji bi doveo u pitanje stubove na kojima počiva vlast.

Formulisana ponuda Teherana na pregovorima u Omanu je takva da ne može da bude prihvaćena od Amerikanaca, ali je idealna za manipulaciju i svaljivanje krivice na Vašington i Jerusalim za propast dogovora. Ajatolahovi pregovarači predlažu da Iran zadrži obogaćivanje uranijuma na 60 odsto, to jest da bude ispod granice za proizvodnju nuklearnog arsenala, a da zauzvrat Amerikanci i Evropljani ukinu sankcije prema režimu.

Za SAD, ali pre svega Izrael, reč je o neprihvatljivoj ponudi jer je Iran, u međuvremenu, postao ozbiljna raketa pretnja Izraelu ali i američkim bazama u regionu. Dakle, za Vašington i Jerusalim nije dovoljno da Iran obuzda svoje nuklearne već i balističke ambi-

cije. Drugo senzibilno pitanje je obustavljanje iranske pomoći Hezbolahu, Hamasu, Islamskom džihadu, Hutima i drugim milicijama u bliskoistočnom regionu.

Pregovori dveju strana u Omanu liče na kupovinu vremena. SAD i Izrael razmišljaju kako da istovremeno nanese što veću štetu islamskom teokratskom režimu a da ne izlože prevelikom riziku od odmazde građane Izraela i američke vojne baze. Cilj Irana nije postizanje dugotrajnog rešenja već odlaganje sukoba za dobijanje vremena i prostora za konsolidaciju ne samo unutrašnjih prilika već i odnosa u regionu.

Indikativno je da Hamas odbija da ispunji obaveze iz postignutog sporazuma o prekidu vatre u Gazi, ne želi da preda naoružanje i raspusti paramilitarne snage. Lideri palestinske terorističke organizacije umesto sprovođenja Trampovog plana nude status kvo oročen na period od pet do deset godina.

Drugim rečima, ide se na odlaganje obračuna. Nepoznanica je Tramp kao i procena američkih i izraelskih obaveštajnih službi da li pomeranje sukoba ide naruku Vašingtonu i Jerusalimu ili Teheranu, Pekingu i Moskvi koji podržavaju islamski režim.

ZAŠTO TRAMP OKLEVA

**Jedno od obećanja Donalda Trampa to-
kom** izborne kampanje bilo je povlačenje
Amerike iz planetarnih sukoba i skida-
nje značke planetarnog šerifa. Tramp ne
samo što nije ispunio to obećanje već je i
pokazao intervencionizam u spoljnoj po-
litici koji prevazilazi daleko aktivnost nje-
govih prethodnika.

Dvanaestodnevni rat protiv Irana, kako
je sam Tramp prozvao gotovo isključivo
vazdušne akcije prethodnog juna, bio je
obebežen iznenađujućom neaktivnošću
Rusije i Kine koje su nemoćno posmatra-
le bombardovanje njihovog strateškog sa-
veznika u regionu.

Pitanje je da li su Putin i posebno Si
Dinping, nakon seče generala u vrhu ki-
neske vojske, spremni da prođu kroz još
jedno ponižavajuće demonstriranje sile
Amerike u bliskistočnom teatru bez re-
akcije Kine i Rusije.

Iza brzog i efikasnog popunjavanja ra-
ketnog arsenala Islamske Republike stoji
Kina. Peking nije strateškom partneru do-
stavio direktno rakete, nije želeo da iriti-
ra Vašington, već je obezbedio neophodni
materijal za obnovu balističkih i dronov-
skih zaliha, tim pre što se pokazalo da su
„Gvozdena kupola“ ali i američke baze u
regionu ranjive i nisu u stanju da garantu-
ju apsolutnu bezbednost prilikom masov-
nih vazdušnih udara.

Nema nikakve sumnje da su SAD voj-
no daleko nadmoćnije od Irana, ali su u
Teheranu izgradili asimetričnu doktrinu
baziranu na realnim ciljevima: nije po-
trebna pobeda, dovoljno je da protivni-
ci plate visoku cenu. Američka iskustva
iz Avganistana i Iraka su takva da u startu
isključuju mogućnost da Bela kuća opti-
ra za kopnenu invaziju i da limitira sukob
na raketni i hibridni, to jest propagandni.

U takvoj konstelaciji raketni arsenal po-
staje presudan za ishod sukoba. Iran, za-
hvaljujući u dobroj meri Kini, raspolaže
sa dve hiljade balističkih raketa srednjeg
dometa koje mogu da pogode Izrael, i sa
nekoliko hiljada raketa kratkog dometa
kojima može da gađa američke baze u re-
gionu i da zatvori moreuz Hormuz. Tome
treba dodati i drugo naoružanje kao i
iranske specijalne snage pojačane milici-
jama i terorističkim organizacijama u dru-
gim bliskistočnim državama. U prevodu,
Iran ne može da dobije rat protiv SAD, ali
može da rasplamsa regionalni sukob sa
svim negativnim posledicama.

Dvanaestodnevni rat je pokazao veli-
ku fleksibilnost i operativnost iranskog
raketnog sektora kao i svest da nije ne-
ophodno probušiti američki i izraelski
vazdušni štit, dovoljno je kruniti ga, ko-
rak po korak. U produženom vazdušnom
ratu troškovi održavanja štita postali bi
dramatično veliki, pre svega za Izrael, a
zatim i za Amerikance, pogotovo u svetlu
zapaljivosti pacifičkog teatra. Međutim,
oni koji zagovaraju napad ukazuju da će
„sutra“ biti komplikovanije i teže realizo-
vati napad na Iran nego što je to „danas“.

NEPRINCIPIJELNA KOALICIJA JEVREJA, TURAKA, ARAPA I KINEZA

U prethodnih nekoliko nedelja došlo je
do kreiranja neformalne i neprincipijel-
ne koalicije Jerusalima, Ankare, Rijada
i Dohe. Lideri Izraela, Turske, Saudijske
Arabije i Katara, svako iz svog razloga, vr-
šili su pritisak na Vašington da odustane
od vojnih akcija protiv Irana.

Vašington nema i nije imao nameru
da bombarduje Iran i da realizuje cilja-
ne vojne operacije zbog podrške demon-
strantima ili promene režima u Teheranu.
Amerikanci jednostavno žele da otežaju,
koliko je to moguće, snabdevanje ener-
gentima Kine ili da barem spreče da Pe-
king dobija naftu i gas po bagatelnim ce-
nama.

Izrael je naučio lekciju iz prošlogo-
dišnjeg Dvanaestodnevnog rata da Iran
može da probije „Gvozdena kupolu“ i da
ima dovoljno balističkih raketa da to po-
novno uradi. Budući da u Jerusalimu znaju
da bi oni bili prva meta za osvetu u sluča-
ju eventualnog američkog napada, veoma
su oprezni.

Za razliku od prošlog juna kada su pri-
moralili SAD da ih prate u napadu na Iran,
Izrael je ovoga puta uzdržan jer želi da
smanji na najmanju moguću meru rizik
od odmazde Irana.

Katar i Saudijska Arabija žele da izbeg-
nu sukob jer strahuju od rasplamsavanja
regionalnog rata i zatvaranja moreuza
Hormuz kroz koji prolazi četvrtina nafte
koja se konzumira u planetarnim okvi-
rima, ali i mogućnosti da SAD i Kina za-
počnu posrednički rat u njihovom kom-
šiluku.

U vreme Hladnoga rata, SAD i SSSR
imali su prećutni dogovor da ne ulaze u
direktni rat jer bi to dovelo u pitanje op-
stanak planete, ali su i jedni i drugi pri-
hvatili posredničke ratove: od Koreje i Vi-

jetnama do Avganistana i serije afričkih
ratova.

Nije isključeno da u Vašingtonu i Pe-
kingu postignu istu vrstu sporazuma, ali
sa postojećim arsenalima na raspolaga-
nju i novim tehnologijama, rizik da ratni
duh izađe iz boce, čak i protivno željama
ključnih aktera, previše je veliki da bi se
ulazilo olako u tzv. proxy war.

Peking, kao što smo rekli, ne želi regi-
onalni rat jer bi bio jedna od najvećih ko-
lateralnih žrtava zbog prekida transpor-
ta energenata iz Persijskog zaliva, ali ne
može da dozvoli da se teokratski režim još
jednom pokaže kao nemoćan pred ame-
ričko-izraelskom koalicijom.

ZAŠTO TURCI I ARAPI NE ŽELE PAD REŽIMA U TEHERANU

**Saudijska Arabija, ali i druge arapske dr-
žave** i Turska ne žele svrgavanje režima u
Teheranu. Nekoliko praktičnih, taktičkih
ali i geopolitičkih razloga stoji iza tog sta-
va. Pad teokratskog režima u ovim okol-
nostima bio bi viđen kao uspeh SAD i
Izraela, odnosno Zapada generalno, što
je za Ankaru, Rijad i Dohu neprihvatljivo.
Istovremeno, pad Islamske Republike i
povratak drugačijeg Irana na regionalnu
pozornicu prekomponovao bi odnose iz-
među sunita i šiita.

Za Ankaru, Rijad i Dohu trenutna si-
tuacija je idealna: Islamska Republika
ne može da ih ugrozi a ajatolahov režim
suzbija ogroman potencijal Persijanaca
za modernizaciju države. I pored polu-
vekovnog retrogradnog režima mladost
Irana je mnogo kreativnija, sposobnija
i obrazovanija od onih u okolnim sunit-
skim zemljama, uključujući i Tursku. Kao
takvi, oni su mnogo veća opasnost za re-
žime Erdogana, Muhameda ibn Salmana i
familije El Tani od mula i ajatolaha.

Tu su i ekonomski razlozi. Saudijskoj
Arabiji i Kataru odgovara da Iran bude
pod sankcijama, posebno kada su u pita-
nju nafta i gas. Turci su zahvaljujući po-
teškoćama režima u Teheranu preuzeli
kontrolu nad Sirijom, severnim Irakom,
a učvrstili su veze sa Azerbejdžanom (ne
treba zaboraviti da u Iranu živi više Azera
nego u bivšoj sovjetskoj republici).

Takođe, Turska ne želi „balkanizaciju“
Irana, odnosno dovođenje u pitanje nje-
govog opstanka. U slučaju raspada ze-
mlje, Kurdi, koji čine više od deset odsto
stanovništva (ima ih oko deset miliona),
mogli bi da formiraju svoju državu u se-

Iran nije siromašna nacija a ni država na ivici kolapsa kao što je Venecuela. Međutim, registruju se znakovi zamora i frustracije kod dela stanovništva vernog režimu, dok su izneverene nade i izostanak napretka proizveli bes i prkos u urbanim sredinama

verozapadnom delu Irana, to jest na granici sa Turskom, a to automatski znači oživljavanje ideje o kreiranju Kurdistanu što je noćna mora za Ankaru.

Rijad, Katar i Ankara upotreбили su sve svoje raspoložive snage i adute da ubede Trampa i njegove savetnike da odustane od vojne akcije protiv Irana jer veruju da bi imali veće štete od promene režima u Teheranu i posledične neizvesnosti i nestabilnosti nego od preživljavanja Islamske Republike.

TRI REŠENJA

Postoje tri više-manje verodostojna scenarija za rešenje iranske krize. Prvi je revolucionarna promena režima i svrgavanje s vlasti islamista. Reč je o najmanje verovatnoj soluciji. Drugi scenario predviđa unutrašnje previranje i formalno preuzimanje vlasti od pasdarana i transformaciju Irana u vojnu diktaturu. Treća opcija je najverovatnija, neće biti drastičnih promena, režim će nastaviti da se drži na nogama i njegov opstanak će biti vezan za odnos planetarnih i regionalnih sila.

To što iranski režim izgleda klimavo – tvrdi se da nije bio nikada slabiji od dolaska na vlast 1979 – ne znači da je blizu pada. Islamska Republika je komponovana tako da može da odoleva dugo čak i u odsustvu minimalno potrebnog konsenzusa u širokim narodnim masama.

Ajatolah Ali Hamnej i pored toga što je pobedio kancer u aprilu puni 87 godina i njegova, gotovo poluvekovna, vladavina bliži se neumitnom kraju. Međutim, iranski problem nije zao vladar, već zao sistem koji neće biti demontiran njegovom smrću, naprotiv.

Represivni aparat sastavljen od pretorijanaca na više nivoa, od pasdarana do basidža, kao i klijentelarni deo društva ogrezao u korupciji i zloupotrebama položaja, pokazao se kao veoma otporan u brojnim

krizama koje su pogadale Iran od dolaska na vlast Alija Hamneja pre 47 godina.

Ali Hamnej i njegovo okruženje nisu imali problem da izdaju naređenje da se masovno ubijaju mladi, obrazovani i preduzimljivi Iranci, a pasdarani, basidži i policajci da ga sprovedu jer prvi veruju u božansku misiju a drugi u ličnu korist uvijeno u religiozna opravdanja.

IRANSKA MLADOST I ŽENE NIKOGA NE INTERESUJU

U prethodne dve godine u EU i SAD organizovano je preko četiri hiljade demonstracija protiv Izraela i za podršku Palestincima u Gazi. Na tim skupovima registrovano je više od deset miliona učesnika. Protiv teokratskog režima u Teheranu i masovnih ubistava demonstranata u Iranu održano je desetak protesta na kojima se nije skupilo više od par hiljada ljudi. U mestima gde su prisutne brojne muslimanske zajednice, učesnici protesta protiv Islamske Republike bili su napadnuti od filopalestinskih aktivista.

Veliki borci za ljudska prava ostali su nemi. Koliko su bili glasni u nastupima protiv Izraela, toliko su ćutali o Iranu. Levičarske partije na Starom kontinentu i tzv. liberalni i progresistički krugovi u SAD potvrdili su činjenicu da nisu u stanju da formulišu koliko-toliko kredibilnu poziciju protiv kršenja ljudskih prava i upotrebe sile protiv civila ako okrivljena strana nije Zapad, uključujući i Izrael.

Pripadnici feminističkih pokreta i LGBTQ, kao ni ekstremna desnica i ekstremna levica, ne pokazuju ni minimalnu empatiju prema Irankama i iranskim pripadnicima LGBTQ populacije čija se prava retko gde krše na planeti kao na prostoru nekadašnje Persije.

Ruku na srce, na Zapadu niko, sem iranskih disidenata razasutih od Amerike, preko Evrope, do Australije, i malobrojnih izuzetaka ne viče „slobodan Iran“ kao što su skandirali „slobodna Palestina“.

Poklič „slobodan Iran“ znači da je politički islam, otelotvoren u Islamskoj Republici, tiranija i tlačenje a ne sloboda kako to neki žele da predstave. Takođe, Islamska Republika nije antiimperijalistička, već imperijalistička sila u punom smislu te reči. Finansiranje Hezbolaha, Hamasa i drugih terorističkih i paravojnih organizacija u okolnim zemljama, ali i širom planete, dokaz je imperijalne od-

like režima ajatolaha i mula u Teheranu.

O Iranu se ćuti u Evropi jer kada bi progovorili ne bi mogli da nameću moralnu superiornost kao u slučaju Palestine imajući u vidu da Islamska Republika tretira žene kao niža bića, kažnjava ih ako ne nose čador, čak ih i ubija, kao i sve one koji se suprotstave islamskom teokratskom uređenju, i gasi internet da građani Irana ne vide zlodela „čuvara Islamske revolucije“.

KOSTURI U EVROPSKOM I AMERIČKOM ORMANU

Radoznali čitalac zapadnoevropskih i američkih novina ostao bi zaprepaačen nad naslovima i tekstovima koji su se pojavljivali u medijima. Šah Reza Pahlavi je predstavljao u najuticajnijim dnevnicima i od najpoznatijih intelektualaca kao bezočni tiranin a ajatolah Homeini kao „persijski Gandi“.

Francuski filozof Mišel Fuko oslovljavao je Homeiniju kao „sveca“ u vodećim evropskim listovima. Ričard Folk, profesor sa Prinstona, u „Njujork tajmsu“ je opovrgavao optužbe da je Homeini mračni reakcionarni fanatik i tvrdio da je umereni progresista sa zavidnom istorijom odbrane ljudskih prava koji će Trećem svetu doneti model humane i pravde vladavine.

Iranski disidenti ne zovu ga bez razloga „BBC Ajatolah“. Britanske vodeće televizije i pojedini dnevници tretiraju već pola veka u rukavicama teokratski režim u Teheranu.

Homeini je bio ketman nad ketmanima sa izraženim kapacitetom da navede ljude da razmišljaju kako njemu odgovara. Džimi Karter bio je jedan od najinteligentnijih američkih predsednika a dozvolio je da ga Homeini prevede žednog preko vode. Malo je poznato da su Karter i Homeini vodili tajne pregovore pre promene režima u Teheranu i da su Amerikanci dali zeleno svetlo za dolazak ajatolaha na vlast.

Niko bolje nije opisao Homeiniju od Orijane Falači i niko nije prozreo do u tančine ajatolaha i njegove namere da zavede teokratsku diktaturu kao italijanska novinarka. Ali ko pomene Falačijevu biva etiketiran da je islamofob a dela Fukoa, Foka i serije sličnih intelektualaca zadonjenih dubokim antizapadnim sentimentom utiču na nove generacije koje zlo vide samo u Zapadu. **N**

UDAR NA STRUJU, GREJANJE I GENERALE

Prvi put posle gotovo četiri godine rata vodi se osmišljena ofanziva stratezijskih razmera i očekivanih efekata da se slomi volja za borbu na ukrajinskoj strani. Jedno merilo rezultata su ankete javnog mnjenja koje pokazuju da raste podrška ukrajinske populacije za predaju Donbasa u zamenu za mir

Piše Aleksandar Radić

Za ukrajinske civile iz dobrog dela te države ovo je teška zima jer na -25° nema grejanja. Ranije ruska armija uništavala je termoelektrane i elemente prenosne električne mreže, ali Ukrajinci su se snalazili i pronalazili su neki način da premoste sistem i preživljavali su sve do ove zime.

U Moskvi su prošle jeseni odlučili da idu tvrdo i da pogase elektrane (uz izuzetak nuklearnih iz razumljivih motiva) koje su u dometu krstarećih i inih raketa i dronova porodice „geran“.

Ranije su diversifikovali izbor meta

Do sada je ukrajinska obaveštajna služba likvidirala tri ruska generala. U tim atentatima i u borbama stradalo je 14 generala. Na ukrajinskoj strani nije bilo gubitaka iz generaliteta

u pozadini i pomalo su tukli baze, komandna mesta, luke, fabrike, posebno one povezane sa potrebama armije. Kažu neki duhoviti Rusi da su deistvovali po načelu „pusti i zaboravi“. Po prvi put posle gotovo četiri godine rata vodi

se osmišljena ofanziva stratezijskih razmera i očekivanih efekata da se slomi volja za borbu na ukrajinskoj strani. Jedno merilo rezultata su ankete javnog mnjenja koje pokazuju da raste podrška ukrajinske populacije za predaju Donbasa u zamenu za mir.

Na početku rata na ukrajinskoj strani držali su se stava da se mora potpuno odbraniti suverenitet i integritet i da se mora povratiti i Krim i sve što su Rusi uzeli od 2014. godine. Prilike su se promenile i hladan vazduh hladi emotivni naboj koji se pomera prema stavu da se mir mora postići po svaku (tj. neku) cenu.

Rusi prvi put vode konzistentnu ofanzivu iz vazdušnog prostora. Italijanski general Đulio Duet je još početkom 1920-ih godina pisao da avijacija može da donese pobjedu ako se koristi za uništavanje „vitalnih centara“ jedne zemlje. Po njegovoj viziji glavni ciljevi su industrija, saobraćajna infrastruktura, komunikacije, vlada i „volja naroda“ koji mora da se suoči sa neminovnim dolaskom stranih bombardera.

Prema Duetu obični ljudi koji bi bili na prvoj liniji fronta, suočeni sa posledicama bombardovanja, oborili bi vlast i tražili mir. Takav totalni rat možda se čini kao surov stav, ali Duet je pisao da bi strašno bombardovanje oružani sukob učinilo kratkim jer bi strana koja ostane bez prevlasti u vazдушnom prostoru, izložena bombarderima, morala da se brzo preda.

Fatalna moć bombardovanja iz vazduha delimično se potvrdila tokom Drugog svetskog rata, ali ne u masovnim naletima stotina savezničkih bombardera koji su razarali gradove sila Osovine već u ona dva avio-poletanja B-29 čije su posade bacile nuklearne bombe.

Amerikanci su u periodu od 1965. do 1972. godine u Indokini povremeno koristili strategijske bombardere B-52 i prekrili su teren hiljadama bombi, ali objekti su bili taktički – prvenstveno putne komunikacije i pretpostavljene zone koncentracije protivničke pešadije.

U Pustinjskoj oluji 1991. godine B-52 obavili su svoj deo posla sa poražavajućim efektima po moral pešadije u pustinji. Sva tri američka bombardera B-52H, B-1B i B-2A uvedena su u rat protiv Srbije proleća 1999. godine, ali i tada protiv objekata dejstva vojne prirode. Zato su taktički borbeni avioni leteli na zadatke „meke“ primene Duetove doktrine – bacali su grafitne bombe BLU-114B na dalekovode i trafostanice.

Dve stotine i dva komada bombi bila su u kaseti SUU-66/B, i to sredstvo ima zvaničnu oznaku CBU-94 popularno nazvanu „blekaut“ jer je zamračivala sve tamo gde se baci. Piloti jurišnika sa niskim radarskim odrazom F-117 bacali su takve

Rusi prvi put vode konzistentnu ofanzivu iz vazdušnog prostora. Italijanski general Đulio Duet je još početkom 1920-ih godina pisao da avijacija može da donese pobjedu ako se koristi za uništavanje „vitalnih centara“ jedne zemlje

bombe posebno iznad 44. paralele. Američki planovi iz devedeset i devete bili su da se stanovništvo uznemiri i da se okrene protiv vlasti, ali to su učinili tek u kasno proleće, a ne sada kao Rusi usred zime.

Sada NATO žestoko kritikuje Moskvu zbog pritiska na civile i zaboravili su na 1999. godinu. U stvari, nisu, neko se setio da su na portalu NATO-a tekstovi sa KzŠ iz tog vremena koji obrazlažu kako je od koristi da se isključi dotok električne energije za ratni cilj.

Obrisali su belešku u kojoj norveški novinar pita portparola Šeja zašto ako tvrdi da Vojska Jugoslavije ima puno rezervnih generatora drži 70% države bez električnog snabdevanja i vode ako se NATO drži dejstava po samo vojnim metama.

Šej se poslužio zamenom teza i rekao je da Slobodan Milošević ako želi da stanovništvo ima struju i vodu treba samo da prihvati uslove NATO-a. Sve dok to ne učini, savez će dejstvovati „po ciljevima koji obezbeđuju struju za njegove oružane snage. Ako to ima posledice za civile, na njemu je da se bavi time“.

Tako se surovo priča kada se vodi rat, ali sada ako želite da pogledate taj tekst na ekranu računara videćete i veliki broj 404 i tekst koji vas obaveštava da stranice koju tražite nema.

U aktuelnim okolnostima kada se žestoko kritikuje moskovski vožd Putin, čini se da se narušava moralna osnova NATO-a ako se pri sete šta su oni nekad poručili Miloševiću. Da prihvati uslove

i sve će biti u redu. Da, isto to Putin kaže Zelenskom – povuci se iz Donbasa i još ponešto daj i obećaj i dobićeš grejanje za tvoj narod.

Moskva suzama ne veruje i dejstvuje se po elektranama i trafostanicama. U januaru izvršena su četiri snažna udara, kako Rusi kažu udara raketama i dronovima (*ракетно-дроновый удар*).

Od oktobra prošle do januara ove godine Ukrajinci su ostali bez izvora 8,5 MW instalirane snage, ali tvrde da su u međuvremenu popravili 3,6 MW. Na fonu pregovora o završetku rata predsednik Putin lično je obećao jednonedeljnu obustavu rata protiv elektrike i kada je istekao taj rok, 3. februara, u noći i ranim jutarnjim časovima izveden je masirani „*ракетно-дроновый удар*“.

Poslali su sve projekte koje su imali u tom momentu sa namerom da se Kijevljani, Harkovljani i ostali nađu u mraku u hladnoći. Prema ukrajinskoj proceni ujutro 3. februara bili su u minusu 787 MW, ali i uništenje jedne podstanice ostavilo je kijevski bazen bez dotoka energije iz nuklearne elektrane u Rovenu koja podmiruje četiri petine potreba grada i okoline.

Biće potrebno puno vremena da se

NATO žestoko kritikuje Moskvu zbog pritiska na civile i zaboravili su na 1999. godinu. U stvari, nisu, neko se setio da su na portalu NATO-a tekstovi sa KzŠ iz tog vremena koji obrazlažu kako je od koristi da se isključi dotok električne energije za ratni cilj

otklone štete i prema podacima za 6. februar u Poltavskoj oblasti imali su električne energije samo 9% u odnosu na normalne potrebe, u Nikolajevskoj 12,5%, u Harkovskoj 29,2%, u Kijevskoj 31,1%... Naravno, tamo gde su daleko od fronta daleko su i od krize, i u Lavovskoj oblasti potrebe su u potpunosti podmirene.

Ukrajina nije ostala bez energije jer ima u radu devet nuklearnih elektrana (7,9 GW), 43 hidroelektrane (2,9 GW) i preostalih devet termoelektrana (1,6 GW). U piku pre ratnih razaranja računali su na 18,6 GW i sada fali 4,9 GW. Za poređenje, termoelektrana Obrenovac u šest blokova ima instalisanu snagu od 1.765,5 MW.

Sada se Kremlj pita da li će se nastaviti sa razaranjem elektroenergetskog sistema. Da li da se postupi po Duetu i čeka na javno mnjenje?

Do sada niko ko se našao pod stratejskim udarima iz vazdušnog prostora (bilo bombarderima, bilo raketama ili kako je moderno dronovima) nije se predao samo zbog činjenice da je infrastruktura pretrpela velika razaranja, a civili žrtve. Izuzetak je japanski slučaj 1945. godine, ali on je kontroverzan jer ima puno razloga da se veruje da su nuklearne bombe u tom trenutku bile suviše ili možda poruka Moskvi i ostalima ko je novi gazda sveta.

Rusi su u prilici da pokriju projektima precizno i razorno dobar komad Ukrajine, doduše ako su mete stacionarne. To predstavlja nedostatak i krstarećih i balističkih raketa i dobrim delom dronova „geran“ iako se navodno radi na integraciji senzora na te letelice koji će obezbediti prenos slike do zemlje i korekciju putanje odnosno izbor mete. Zasad koordinata se ukucavaju pre lansiranja i to je sasvim dovoljno da se pogodi i izbac iz rada neka vitalna državna infrastruktura, od mosta do fabrike.

Po kijevskoj Darnickoj termoelektrani TEC-4 ceni se da su radile rakete „iskander-M“. Samohodni lanser na beloruskom velikom terenskom vozilu formule pogona 8x8 nosi dve rakete 9M723 dometa do 500 km.

Navodno, nove modifikacije te rakete dostižu 700-800 km. Raketa je gotovo nezaustavljiva jer dolazi do cilja brzo, brzinom 2.100 m/s, manevriše sa preopterećenjem od 20-30G i ima i sistem aktivnog ometanja. Mamci 9V899 se odbacuju na orijentaciono sredini balističke putanje u vreme kada se ceni da je raketa prepoznata kao cilj sistema PVO. Raketa posle poletanja dostiže visinu od preko 100 km pre strmog dolaska do cilja u završnoj fazi putanje.

Navodno su u ofanzivi za uvođenje zamračenja i hladnih stanova neke mete pogodile rakete „kindžal“ koje su derivat „iskandera“ prilagođen za lansiranje iz vazduha, sa aviona MiG-31I. U terminalnoj fazi ta raketa prema ruskim izvo-

rima postiže brzinu od 10 M, ali Ukrajinci tvrde da su 4. maja 2023. godine prvi put oborili „kindžal“ koji je u tom trenutku leteo brzinom od 3 M.

U udaru 3. februara ruska strategijska avijacija postavila je rekord u broju lansiranih krstarećih raketa u jednom naletu sa najmanje 30 komada H-101 i H-32 koje su poletele sa bombardera Tu-Tu-22M odnosno Tu-95MS. Mornarica je učestvovala sa raketama „cirkon“ i „kalibar“ koje su primarno predviđene za uništavanje ratnih brodova, ali kada se dobro postave koordinate padaju tamo gde je određeno.

Na bližim udaljenostima od fronta, po termoelektrani kod Harkova, pale su rakete lansirane iz višecernog lansera raketa „tornado-S“ dometa do 120 km. One nisu precizne kao „iskanderi“ i slične rakete, ali kada 16 raketa kalibra 300 mm pokrije prostor od 67,2 hektara (po normi za taj sistem) postiže se traženi efekat uništenja.

**U Belgorodu tokom noći
3. na 4. februar ukrajinski
projektili izbacili su iz stroja
elektroenergetski sistem, a na
termometru bilo je -22°C**

Svakodnevno razne mete uključujući elektroenergetski sistem pogađaju dronovi porodice „geran“ koji poleću masovno, ali i najlakše se obaraju od svih sredstava koja Rusi koriste. Tu se radi o statistici – ako pošaljete deset dronova na jedan cilj, pola će doći tamo gde su poslani. U nekoliko prethodnih nedelja dronovi su bili precizniji u odnosu na ranija iskustva i pogodili su čak voz u pokretu kod Harkova.

Pokazalo se da su imali terminale za satelitski sistem „starlink“ i zatim je usledila burna reakcija Ukrajine i zahtev poslan lično Ilonu Masku da nešto preduzme. Usledila su nova pravila za primenu „starlinka“ – svaki terminal mora

da se prijavi i nastaviće sa radom samo ako se nalazi na „beloj listi“ autorizovanih korisnika.

Navodno, odmah se to odrazilo na front jer su drastično redukovane ruske aktivnosti sa dronovima.

Ukrajinci su na izazov od 3. februara istog dana uzvratili i talionom, oko za oko, zub za zub – vi ste nama isključili grejanje i mi vama. U Belgorodu tokom noći 3. na 4. februar ukrajinski projektili izbacili su iz stroja elektroenergetski sistem, a na termometru bilo je -22°C.

Prvo su ukrajinski dronovi očistili PVO – od tri osmatračka radara pogodili su dva. Sa dve rakete iz višecevnog lansera HIMARS pogođena je podstanica Belgorod 330 i izbačena su iz rada dva transformatora i nastao je mrak.

Ukrajinci su nastavili i sa likvidacijama ruskih generala – 6. februara iz svog stana u Moskvi izašao je generalpotpukovnik Vladimir Aleksejev, prvi zamenik načelnika u obaveštajnoj službi (ГВУ), i krenuo je na posao. Lice za koje se sa puno razloga ceni da je pripadnik ukrajinske službe otvorilo je vatra i pogodilo ruskog generala u ruku i nogu. On se branio, uhvatio je atentatora i u borbi prsa u prsa primio je mektak u grudi.

Ruski izvori pišu da je general rođen

1961. godine obavio važne zadatke na Bliskom istoku u pokušaju da se sačuva Asad, imao je vrlo važne zadatke i u prvoj fazi invazije na Ukrajinu i formirao je privatnu vojnu organizaciju Redut. Kažu da je bio otvoreni protivnik „muzikanata“. Do sada je ukrajinska obaveštajna služba likvidirala tri ruska generala. U tim atentatima i u borbama stradalo je 14 generala. Na ukrajinskoj strani nije bilo gubitaka iz generaliteta.

Rat protiv gradova nastavio se u noći 7. februara – Rusi su novi veliki talas dronova i raketa poslali u dubinu, tamo gde je do sada bilo svetla da sve pogase. Gadjali su podstanice za prenos energije i dalekovode koji su osnova energetskog sistema uključujući Kijevsku podstanicu na koju su povezane Rovenska i Hmeljnicka nuklearna elektrana sa centralnim delom Ukrajine i podstanicu PS-750 preko koje ide uvoz električne energije težišno iz Mađarske.

Sada su pogođene tri termoelektrane i podstanice tamo gde do sada nisu gadane u Lavovskoj i Ivano-Frankovskoj oblasti. Prema ukrajinskim podacima, Rusi su poslali ka metama preko 200 „gerana“, dvadesetak krstarećih raketa sa bombardera i desetak mornaričkih raketa „kalibar“. Tokom 7. februara ukrajinska artiljerija raketnim sistemima je dejstvovala po elektroenergetskoj infrastrukturi u Brjanskoj oblasti. **N**

KAKO SMRŠATI: DIJETA, OZEMPIK ILI OPERACIJA

Gojaznost zahteva lečenje jer je važna prepreka dugovečnosti i prema nekim procenama skraćuje život za 5-7 godina

Piše Zoran Radovanović

Decenijama je duvan važio za najveći sprečivi uzrok prevremenog umiranja u industrijski razvijenom svetu. Kako je u toj populaciji pušenje sve ređe, njegovo mesto preuzima gojaznost, koja je na još širem području – i van granica političkog Zapada – najvažniji uzrok odstupanja od punog zdravlja. Važno je protumačiti navedenu razliku između uzroka umiranja i uzroka odstupanja od punog zdravlja.

Pušaču je skraćen očekivani životni vek – prosečnom za 10 godina, a teškom i do 25 godina – ali do svog tipičnog kraja, iznenadne srčane smrti, živi normalno, a do fatalnog raka skoro normalno, osim poslednje dve-tri godine života. Nasuprot tome, gojazna osoba je skliznula sa staze dinamičnog i raznovrsnog života još u mladosti, kada je masni oklop počeo da je sputava. Kod nje se ograničenja u pogledu kvaliteta života mere decenijama.

RIZICI GOJAZNOSTI

Mada je i sama bolest, gojaznost je udružena sa nizom drugih poremećaja zdravlja ili, kako se to stručno kaže, sa multiplim komorbiditetima. Tu su dijabetes tipa 2; ubrzana ateroskleroza, hipertenzija, poremećaj sadržaja masti, bolesti koronarnih i moždanih arterija i druga oštećenja srca i krvnih sudova; rak dojke, jednjaka, jetre, debelog creva, bubrega i prostate; osteoartritis (upala koštano-zglobnog sistema) sa hroničnim bolom; astma; opstruktivna apneja (kratak prekid disanja) u snu; ne-

alkoholna masna jetra; oboljenja žučne kese; demencija; reproduktivne smetnje (neplodnost, erektilna disfunkcija) itd.

Gojaznost se ispoljava kao poremećaj metabolizma ili, kako se obično prevodi, razmene materija. U suštini, metabolizam nije prost mehanizam ulaz – izlaz, već uključuje katabolizam (razgradnju molekula radi stvaranja energije), anabolizam (izgradnju novih molekula), regulaciju (hormona, enzima, signalnih puteva) i energetske tokove (ATP, oksidacija, redukcija). Sav taj složen skup

Evropska komisija je aprila 2024. odobrila korišćenje Mounjara na teritoriji EU ne samo za dijabetičare i ne samo za gojazne, već i za predgojazne osobe. Uslov je da imaju BMI bar 27 kg/m² i još jednu bolest vezanu za gojaznost

biohemijskih procesa u organizmu trpi zbog viška kilograma.

Poremećena prerada materija i energije u telu često vodi dijabetesu tipa 2, koji je u oko 60 odsto slučajeva posledica gojaznosti. Na toj uzročno-posledičnoj vezi su i srce i krvni sudovi, pa se govori o kardiometaboličkoj bolesti. Masno tkivo oslobađa veliku količinu bioaktivnih medijatora (adipokina, faktora tumorske nekroze – alfa, interleukina-6, itd.), koji utiču ne samo na homeostazu telesne mase već i na otpornost ćelija na insulin, što je osnovna karakteristika dijabetesa tipa 2.

Otpornost na insulin, stručno rečeno insulinska rezistencija, pomaže deponovanju masti u jetri i drugim unutrašnjim organima, ali i u mišićima, uključujući srce. Komplikovanim biohemijskim mehanizmima i nealkoholna masna jetra utiče na pojavu kako dijabetesa tipa 2, tako i kardiovaskularnih bolesti.

Važno je imati realističan cilj, recimo da se izgubi 5-10 odsto mase, jer precenjena ideja da će se čovek vratiti u svoj srednjoškolski šorts ili kostim vodi razočaranju, apatiji i dizanju ruku od novih pokušaja

U mnogim zemljama gojaznost i nje-ne posledice su jedna od vodećih stavki u troškovnicima zdravstvenog osiguranja. U poređenju sa ostalom populacijom, gojazne osobe češće dospevaju u bolnicu, češće bivaju podvrgnute hirurškim intervencijama i mnogo više troše na lekove zbog bolesti i stanja povezanih sa gojaznošću. U svetskim razmerama, najveće socijalno opterećenje i ekonomski uticaj na BDP imaju pušenje, zatim oružano nasilje, rat i terorizam i, na trećem mestu, gojaznost. Slede alkoholizam, nepismenost, klimatske promene, aero-zagađenje, narkomanija itd.

Gojaznost je važna prepreka dugovečnosti. Prema nekim procenama, ona skraćuje život za 5-7 godina. To bi bila gruba procena za gojaznost kao pojavu, ali je važan stepen njene izraženosti. Ako je umerena (BMI 30-35), prosečno se gube tri godine života; ako je izražena ili morbidna (BMI 40-50), gubitak je oko 10 godina, a ako je ekstremna (BMI preko 50), živi se i 14 godina kraće od svojih vršnjaka.

S preventivne tačke gledišta, korisno je svako smanjenje povećane telesne mase. Važno je imati realističan cilj, recimo da se izgubi 5-10 odsto mase, jer precenjena ideja da će se čovek vratiti u svoj srednjoškolski šorts ili kostim vodi razočaranju, apatiji i dizanju ruku od novih pokušaja. Kada se i ako se ostvari taj početni cilj, prelazi se na naredni, recimo da se oslabi za još toliko.

Sa bar pet odsto gubitka telesne mase gojazna osoba donekle sprečava pojavu dijabetesa tipa 2 (ako ga još nema), a smanjuje potrebu za lekovima (ako ga ima); povećavaju se pokretljivost i kvalitet života vezan za gojaznost; popravljaju se vrednosti faktora rizika značajnih za nastanak srčanih bolesti (krvni pritisak, holesterol, trigliceridi); popuštaju bolovi u zglobovima; smanjuje se mogućnost nevoljnog ispuštanja mokraće pri naporu, emocionalnim reakcijama itd.

Ako vaga pokaže smanjenje telesne

mase od bar 15 odsto, uz prethodne koriste, smanjiće se verovatnoća srčanog udara i sličnih neprijatnih iznenađenja od strane srca i krvnih sudova. Smanjiće se i rizik umiranja od bilo kog uzroka, a što se tiče snižavanja šanse da se javi rak, potrebno je da se još više oslabi. Tako radikalna redukcija telesne mase obično se postiže kada se u lečenje gojaznosti uključe i hirurške metode.

MOGUĆNOSTI LEČENJA

Za uspešno lečenje neke bolesti presudno je poznavanje njenih uzroka. Po toj razumu bliskoj logici, za borbu protiv gojaznosti ništa ne bi trebalo da bude sporno. Njen ključan uzrok je obilna ishrana, preciznije rečeno unos više kalorija nego što organizam može da sagori. Odmah se nameće rešenje: balansirajmo unos i potrošnju. Zvuči jednostavno, ali iz prakse znamo koliko je to komplikovano.

Ostali relevantni činioci za pojavu gojaznosti su genetski sklop, nedostatak sna, stres i poodmakli uzrast. Oni imaju značaja, ali se njihova uloga često preveličava. To se posebno odnosi na „genetiku“. Opravdanje je: „Jeste nam dete 'popunjeno', ali takvi su mu i roditelji, šta se tu može.“ Naravno da se može. Nezdrave navike u ishrani prenose se s generacije na generaciju. Zlokobno zvuči insistiranje: „Hajde još jednu kašiku, mami (babi, teti, kome god) za ljubav.“ Prejedaње se surovo osveti i nedužnom detetu i (ne)odgovornim roditeljima. Nasuprot predrasudama, debelo dete nije zdravo dete, a od njega najčešće postaje debeo (nesrećan i bolestan) čovek.

Stigmatizovani su i sama gojaznost i naponi da se ona leči. S pravom je konstatovano da je društveno prihvatljivo da neko ima za pet mmHg viši krvni pritisak, ali ako ima pet kilograma viška, to je njegova, odnosno njena greška. Međutim, za gojaznost tog pojedinca krivo je i njegovo okruženje, odnosno njegova biološka, metabolička, socijalna i ponašajna sredina.

Na lekarima je da izmene svoj stav o gojaznosti kao o sudbinskoj predodređenosti i gledanju na gojazne pacijente kao na beznačajne slučajeve. Pojavom novih lekova, oni su dobili delotvorno oružje za smanjenje telesne mase, ali i mnogih štetnih posledica gojaznosti. Pokazalo se da četvorogodišnji tretman za čitavih 94 odsto snižava rizik od prelaska predija-

betesa u dijabetes. Manje dijabetesa znači manje infarkta, šloga, otkazivanja bubrega, amputacija i drugih nedaća.

S druge strane, na zajednici je da deluje u tri pravca. Prvo, da obezbedi zdravu životnu sredinu koja otežava pojavu gojaznosti, drugo, da štiti pojedince izložene riziku da se ugoje i, treće, da obezbedi doživotno lečenje, odnosno negu za gojazne.

Što se tiče uslova za lečenje, proizvođač je u novembru 2025. smanjio cenu mesečnog tretmana u SAD sa 500 na 350 dolara (u Srbiji i Hrvatskoj je to nekoliko puta jeftinije), ali čak i kada bi radio punim kapacitetom uspeo bi da zadovolji samo 10 odsto potreba. Mada su zahtevi za lečenjem trenutno zadovoljeni, oni će rasti, pa se u perspektivi nazire opasnost da dostupnost leka postane privilegija. Rešenje se nazire u izdanoj ponudi nedavno odobrenih oralnih preparata nove generacije, pored do sada uobičajenih injekcija.

SZO preporučuje modernu terapiju svim odraslim gojaznim osobama, osim trudnicama, kao dugoročan tretman, uz savet da bude praćen „intenzivnim ponašajnim intervencijama“. Drugim rečima, uz lek idu dijeta i fizička aktivnost, ali i savetodavna pomoć i podrška.

Pritom sledi i priznanje da mi još ne znamo sve posledice dugoročnog lečenja gojaznosti. Zabeležena su retka neželjena dejstva poput muke, povraćanja i proliva, ali nagađa se o mogućim rizicima od pojave akutne upale pankreasa i oštećenja očnog živca. O njima će moći da se stekne slika samo na osnovu dugotrajnog praćenja.

Mogućnosti lečenja gojaznosti obično se grafički predstavljaju u obliku trostrane piramide. Široku bazu čine promene ponašanja i načina života. Čak ni uz podršku porodice, bližeg okruženja i sposobnog psihoterapeuta, one najčešće nisu dovoljne.

Na vrhu piramide su hirurške intervencije, za koje se – naročito ako su radikalne – odlučuje ili ima mogućnost da ih sebi priušti mali broj pacijenata. Manje od jedan odsto gojaznih Amerikanaca rešilo je da se preda u ruke hirurga. Intervencije nose neizbežne rizike, a pokazalo se da ne moraju da donesu trajno rešenje.

Zato su mnoge nade polagane i polaze se u srednji sloj piramide – medikamentozni tretman. Prvi značajan i za široku

javnost prihvatljiv prodor desio se početkom 1990-ih godina, kada je postao popularan fen-fen (Fen-Phen), kombinacija dva leka za potiskivanje apetita. Jedan od njih, fenfluramin, ispoljavao je svoje dejstvo povećavanjem sadržaja serotoninu u organizmu. Sredinom te decenije sve češće su uočavana oštećenja srčanih zalistaka i plućna hipertenzija među gojaznima podvrgnutim tretmanu fen-fenom. Ispostavilo se da je fenfluramin aktivirao receptore na zaliscima, pa su ove nežne opnaste strukture zadebljavale i sklerozirale.

Američka Uprava za hranu i lekove (FDA) zahtevala je 1997. da se lek povuče, a tokom kasnijih sudskih procesa proizvođač je morao oštećenima da isplati preko 13 milijardi dolara na ime naknade za narušeno zdravlje. Skandal sa fen-fenom imao je znatne implikacije na kasniji postupak odobravanja lekova za ljudsku upotrebu.

Za veliku većinu gojaznih, dijeta i promena načina života, uz lekove koji su bili na raspolaganju do 2012, nisu bili dovoljni da naprave bitnu razliku (orlistat) ili su nosili rizik navikavanja (fentermin). Orlistat smanjuje lučenje enzima lipaze, odgovorne za resorpciju masti u crevima, pa oko trećine unete masti ostaje neiskorišćeno. Efekat na smanjenje telesne mase je 2–4 odsto.

Fentermin smanjuje apetit povećanjem koncentracije noradrenalina u mozgu. Ne preporučuje se za duže od nekoliko nedelja, jer postoji opasnost od navikavanja. Zato se, kao kontrolisana supstanca, propisuje samo na recept. Može kratkoročno da dovede do redukcije telesne mase za 5–10 odsto kod osoba koje ne boluju od srca i nemaju hipertenziju.

S vremenom su se sticala znanja o mehanizmima održavanja energetske ravnoteže i signalima koji regulišu te procese. Ispostavilo se da je u igri više hormona – leptin iz masnog tkiva, insulin i glukagon iz pankreasa, holesistokinin i hormoni slični inkretinu iz creva, grelin iz želuca itd. Oni deluju u sadejstvu sa peptidima, citokinima i drugim prenosiocima informacija mozgu u okviru složene crevno-moždane osvine. Uz sva ta saznanja, još uvek smo daleko od potpunog razumevanja bioloških mehanizama regulacije unosa hrane, potrebe za njom i utroška energije.

Sa preparatima protiv gojaznosti izbačenim na tržište pre desetak godina računalo se da je realno očekivati dugoročno smanjenje telesne mase za 5–15 odsto. Pokazalo se da noviji lekovi na bazi GLP-1 (v. kasnije) pomažu gojaznima da smanje svoju masu za 15–20 odsto. Uporedo sa tim popravljaju se i tzv. kardiometaboličko zdravlje.

Barijatrijska hirurgija (želudačni bajpas) može da vodi gubitku od 20 do 25 i više odsto početne telesne mase. Takav postupak je, međutim, suviše rizičan za mnoge kandidate za operaciju. Pored toga, ne garantuje dugoročan efekat.

Nećemo se detaljnije upuštati u objašnjavanje hirurških metoda lečenja gojaznosti, jer se još uvek relativno mali broj gojaznih osoba za njih odlučuje.

Međutim, jedna zbirna analiza iz decembra prošle godine pokazuje da skalpel nosi znatne prednosti u odnosu na klasično lečenje gojaznosti injekcijama.

Operisani pacijenti imali su za 43 odsto nižu smrtnost od njihovih konzervativno lečenih parnjaka i 55 manji rizik od otkazivanja srca. Drukčije prikazano, na 1000 operisanih pacijenata beleženo je 25 manje smrtnih ishoda i 23 manje srčanih slabosti.

Sa jednim izuzetkom (orlistat), lekovi protiv gojaznosti deluju na centralni nervni sistem smanjujući unos hrane. Bilo je pokušaja da se dođe do lekova koji bi stimulisali potrošnju energije, odnosno brže sagorevanje masti. Neki među njima efikasni su na oglednim životinjama, ali nose sa sobom neprihvatljiva neželjena dejstva.

SAVREMENA TERAPIJA GOJAZNOSTI

Savremeni lekovi ne samo da dovode do gubitka telesne mase već i omogućuju da se novo stanje dugoročno održi. Uslov je, naravno, da se nastavi sa uzimanjem leka. Primenu farmakoterapije prate četiri važne poruke:

Lekovi su dodatak ponašajnim intervencijama (dijeta, vežbanje).

Ne postoji idealan lek pogodan za svakoga; odluku o lečenju treba individualizovati.

Ako pacijent ne gubi telesnu masu, recimo pet odsto za 12 nedelja, lečenje treba obustaviti, promeniti doziranje ili preći na druge lekove. Gojaznost je hronična bolest; dokazi ukazuju na potrebu dugotrajnog lečenja.

Dodajmo i da dejstvo leka s vremenom može da popusti, ali da smanjenje telesne mase tokom 3–4 godine još uvek donosi značajne koristi.

U lečenju gojaznosti danas dominiraju preparati koji se zovu agonisti receptora glukagonu sličnog peptida-1. Poznati su po skraćenici GLP-1RA (to je akronim engleskog glucagon-like peptide-1 receptor agonists).

U farmakologiji, agonisti su hemijska jedinjenja koja se vezuju za ćelijske receptore i pokreću biološki odgovor, imitirajući prirodne supstance, a glukagon je polipeptid, hormon pankreasa sa dejstvom suprotnim insulinu. On se izlučuje kada je nivo šećera u krvi nizak, a podstiče jetru da razgrađuje deponovani glikogen u glukozu i šalje je u krvotok, obezbeđujući tako organizmu potrebnu energiju.

U manjim dozama od 1,8 mg GLP-1RA, pod nazivom liraglutid, koristi se za snižavanje nivoa šećera u krvi, stručno hiperglikemije, kod dijabetilara, a u većjoj dozi od 3 mg, efikasan je u lečenju gojaznosti. Raznoliki su putevi uticaja GLP-1RA na gojaznost. Koristan efekat ovog polipeptida ogleda se u signalizovanju osećaja sitosti, sporijem praznjenju želuca i tromijoj pokretljivosti creva.

Iz četiri čuvene SCALE studije, sprovedene u grupama gojaznih, predijabetičara, dijabetičara i, posebno, dijabetičara lečenih insulinom, a čiji su glavni rezultati objavljeni 2015. godine, proizišli su zaključci o koristi od davanja GLP-1RA.

U svakoj grupi su uočavana znatno veća poboljšanja među lečenima u odnosu na njihove parnjake ostavljene bez terapije.

U kliničkim ogledima liraglutid od 3 mg smanjivao je, posle godinu dana, telesnu masu za osam odsto, a u kontrolnoj grupi efekat je bio trostruko manji (2,6 odsto). Prevedena u kilograme, razlika između lečenih i nelečenih liraglutidom iznosila je 4–5 kg.

Lečenima je obim struka u proseku smanjen za 8,2 cm, a pripadnicima kontrolne grupe za 3,9 cm. Radi sticanja predstave o efektu, napomenućemo da se osobi od 100 kg gubitak od jednog kilograma ispoljava smanjenjem obima struka za oko jedan centimetar. Liraglutid je odlagao pojavu dijabetesa u grupi predijabetičara, popravljao je regulaciju nivoa glukoze kod dijabetičara, a smanjivao je potrebu za insulinom kod dija-

betičara na insulinskoj terapiji.

Pored tih tzv. primarnih ciljeva, pozitivna iskustva beležena su i u pogledu sekundarnih ciljeva ispitivanja. Snižavan je krvni pritisak, podizan je nivo „korisnog“ holesterola, proređivane su epizode prekida disanja u snu (apneja) i poboljšavan je kvalitet života.

Neželjena dejstva zapažena među gojaznim osobama nisu odudarala od već opisanih žalbi dijabetičara na GLP-1RA-u. Najčešće su to bili muka, povraćanje i proliv. Javljali su se na početku i nisu zavisili od doze leka.

Pored liraglutida, postoje samo još dva moderna leka protiv gojaznosti. Liraglutid i semaglutid sadrže GLP-1RA kao jedini farmakološki sastojak, a u trećem, tirzepatidu, on je prisutan kao jedan od dva delotvorna sastojka.

Sva tri preparata imaju različita zaštićena imena zavisno od toga da li su namenjena za lečenje dijabetesa tipa 2 ili gojaznosti i da li su registrovana u SAD (Uprava za hranu i lekove = FDA), EU (Evropska agencija za lekove = EMA), Srbiji (Agencija za lekove i medicinska sredstva = ALIMS) ili drugde.

Liraglutid je davan dijabetičarima kao Victoza, a od decembra 2014. odobren je u SAD za lečenje gojaznosti pod nazivom Saxenda. U EU je Saxenda dobila zeleno svetlo kao lek protiv gojaznosti i u nekim slučajevima predgojaznosti sa komorbiditetom marta 2015. godine.

Liraglutid ima slabije i kratkotrajnije dejstvo od ostalih, pa se daje injekcijom jednom dnevno. Za dijabetes tipa 2 doza je od 1,2 do maksimalno 1,8 mg, a za gojaznost je doza održavanja 3 mg, ali se počinje sa 0,6 mg dnevno, pa postupno povećanje sledi u nedeljnim intervalima.

Semaglutid je od 2017. godine korišćen kao lek za dijabetes tipa 2 pod nazivom Ozempic, dok sredinom 2021. kao Wegovy nije odobren za lečenje gojaznosti. Odluku američke FDA za Wegovy sledila je januara 2022. godine EMA za gojaznost i neke slučajeve predgojaznosti.

Za lečenje dijabetesa tipa 2 semaglutid se daje injekcijom jednom nedeljno u dozi 0,5-1,0 mg, s tim što ne sme da se prekorači nedeljna doza od 2,0 mg. Za lečenje gojaznosti način i ritam davanja su isti, početna doza je 0,25 mg, a doza održavanja je 2,4 mg.

To se odnosi na Wegovy kao zvanično odobren preparat protiv gojaznosti. Pojedinci koji pribegnu (neodobre-

nom za tu svrhu, ali često korišćenom) Ozempicu obično se drže nedeljne doze od 1-2 mg.

Tirzepatid se naziva dvostrukim agonistom, a označava sa GIP/GLP-1RA, jer pored GLP-1RA sadrži insulinotropne polipeptide zavisne od glukoze (skraćena GIP potiče od engleskog akronima glucose-dependent insulinotropic polypeptides). U SAD je pod nazivom Mounjaro odobren za lečenje dijabetesa tipa 2 maja 2022, a kao Zepbound novembra 2023. za lečenje gojaznosti.

Na području EU Mounjaro se koristi od aprila 2024. kako za lečenje dijabetesa tipa 2, tako i gojaznosti i predgojaznosti. Za terapiju predgojaznosti uslov je da BMI bude bar 27 kg/m² i da postoji bar još jedna bolest povezana sa viškom kilograma.

Dijabetičarima se tirzepatid propisuje u injekcijama od 5-10 mg jednom nedeljno, s tim da doza ne pređe 15 mg. Za gojazne se počinje sa 2,5 mg nedeljno,

Barijatrijska hirurgija (želudačni bajpas) može da vodi gubitku od 20 do 25 i više odsto početne telesne mase. Takav postupak je, međutim, suviše rizičan za mnoge kandidate za operaciju

pa se postepeno dostiže redovna doza od 10-15 mg.

Da sumiramo, radi lakšeg snalaženja. Liraglutid je registrovan kao lek za dijabetes pod nazivom Victoza, a za gojaznost kao Saxenda. U oba slučaja daje se injekcijom jednom dnevno. Dijabetičari primaju semaglutid kao Ozempic, a gojazni kao Wegovy putem injekcija u nedeljnim intervalima. Isti je način i ritam ordiniranja tirzepatida, s tim što ga dijabetičari dobijaju kao Mounjaro, a gojazni kao Zepbound.

Evropska komisija je aprila 2024. odobrila korišćenje Mounjara na teritoriji EU ne samo za dijabetičare i ne samo za gojazne, već i za predgojazne osobe. Uslov je da imaju BMI bar 27 kg/m² i još jednu bolest vezanu za gojaznost.

Dodatni uslov je da medikamentozno lečenje bude praćeno niskokaloričnom dijetom i fizičkom aktivnošću.

Reč je, dakle, o istim molekulima, ali se za dve indikacije – dijabetes tipa 2 i za

gojaznost – propisuju pod različitim nazivima. Razlog tome je što su nejednake doze aktivne supstance, a regulatorne agencije odobravaju naziv leka, sa odgovarajućom dozom, za određenu indikaciju (bolest), a ne samo hemijski sastav.

Dijabetičarima su dovoljne relativno male doze, jer je cilj da se reguliše nivo šećera u krvi, a gojaznima je potrebno suzbiti apetit, što je zahtevniji poduhvat.

Praksa pokazuje da je mršavljenje pod uticajem lekova zavisno od doze, ali da odnos nije linearan. Neki pacijenti dostignu potreban gubitak mase sa dozama propisanim za dijabetes.

Cilj je da se rezultat dugoročno održava sa najmanjom efektivnom dozom, zbog mogućnosti obolevanja žučne kesice i drugih komplikacija (po pojedinim ispitivanjima, na početku lečenja pojava nekih neželjenih dejstava ne zavisi od doze, ali kasnije to nije slučaj).

Prema poslednjim iskustvima, prosečan efekat gubitka telesne mase u procentima iznosi: za liraglutid 5-8%, za semaglutid 10-15% i za tirzepatid 15-22%. Za sva tri leka je zajedničko da dovode do muke, povraćanja i proliva, da usporavaju pražnjenje želuca i da smanjuju apetit. Važno je da se doza postepeno povećava do željenog nivoa, jer nestrpljivost povećava rizik od neželjenih dejstava (muka, povraćanje itd.), a time i verovatnoću odustajanja od tretmana.

Vrlo retka neželjena dejstva predstavljaju upala pankreasa, stvaranje kamena u žučnoj kesici i oboljenje štitaste žlezde. Medularni karcinom ovog organa je kontraindikacija za primenu lekova na bazi GLP-1RA.

Komfortnije je kada se lekovi ne daju potkožno, već se gutaju. Toj kategoriji pripadala su dva preparata namenjena lečenju gojaznosti, orlistat (zaštićeni nazivi Alli i Xenical), odobren u SAD još 1999. godine i kombinacija dve aktivne supstance pod nazivom Osymia, u upotrebi od 2012. godine. Oba imaju svoja ograničenja i smatraju se po efektu inferiornim u odnosu na modernu GLP-1RA terapiju.

Prošlog leta je objavljeno da je uspešno testiran još jedan oralni preparat iz grupe GLP-1RA, orgorglipron. On smanjuje glikolizovani hemoglobin (HbA1c), kao znak regulacije glukoze, a očekuje se da će u bliskoj budućnosti biti ispitivan u odnosu na gojaznost i odobren za tu indikaciju tokom ove godine. **N**

Dve sahrane koje su obeležile Beograd

Ako je Đinđićeva sahrana bila smušena i smandrljana, mnogo je bolje – u cincarsko-kalburskom poimanju reči „bolje“ – bila organizovana pogrebna manifestacija, nazovimo je „Dani sahranjivanja patrijarha Pavla“, koja se oteglala na nekoliko dana

Piše Svetislav Basara

Čudo jedno, Miljenko, kako mi Lebović stalno izmiče. Evo, recimo, pojma nisam imao da postoji knjiga „Dijalog o dobru i zlu“ (moraću je hitno nabaviti). Dobro si, inače, primetio da se to što se roman „Semper idem“ nezapamćeno dugo zadržao u vrhu Lagunine top-liste ne može objasniti samo time što je to dobra knjiga. Previše je to dobra knjiga da bi se toliko dugo i toliko dobro prodavala.

I to diskretno, bez pomame i čitalačke buke i besa koji prate loše bestselere poput, recimo, „Knjige o Milutinu“. Možda bismo masovnost kupovanja (i čitanja) Lebovićevog remek-dela mogli – istina veoma, veoma nategnuto (mada ne „bez neke“) – uporediti sa masovnošću dolaška građana na Đinđićev sprovod.

Sve što je masovno – makar to bila i masovna popularnost dobrog književnog dela – meni je uvek sumnjivo. Ne bih se sada upuštao u psihoanalizu neobjašnjivo dugog ostanaka „Semper idema“ u vrhu top-liste najprodavanijih knjiga, mada sam se i u fikcionalnim i u publicističkim pisanijama upuštao u psihoanalizu (navodno) milionske mase na ispraćaju mrtvog Đinđića do Prokrastovog groba čijim je dizajnom Đinđić posmrtno, svetosaviziran, ćirilizovan i dosrbljen, nakon što mu je Amfilohije u seosko-zopovskoj zaupokojenoj besedi sasuo u mrtvo lice da je stradao od mača jer je podigao mač na braću ratne zločince.

Kao što je sumnjiva bila – je li prikladno reći „masovna“ – poseta sahrani Aleksandra Rankovića, kojoj si posvetio sjajnu studiju slučaja u „Osamdeset trećoj“. Da sam osamdeset treće znao šta će biti

na Rankovićevoj sahrani – a lako se tih godina moglo dogoditi da pojma nemam da je Ranković uopšte umro – časa ne bih časio, otišao bih na uviđaj na Novo groblje; već sam se bio zainteresovao za fenomenologiju ovdašnjih (tada socijalističkih i samoupravnih) masa.

Vratimo se na fenomenologiju Đinđićevog masovnog sprovoda, jedne od (u žestokoj konkurenciji) najodvratnijih manifestacija ovdašnje „sabornosti u bolu“. Nisam bio na toj sahrani pseudo-epskih razmera – bio sam na Kipru – da

Ne može se Lebović čitati drugačije nego „sa prugušivačem“, jer niko više – ne samo danas nego već odavno – ni u dobru ni u zlu nema dovoljno snage da bude makar „I“ od Lebovića

sam bio i Beogradu, ne bi mi bilo druge nego da odem, ali bolje je što nisam bio u Beogradu, mada bi mi možda sve to bilo manje odvratno da sam to gledao iznutra, iz mase, nego što mi je odvratno sada, post festum, kad sve to (najmanje dvaput-triput godišnje) gledam iz takozvanog šireg plana, na arhivskim fotografijama i video-snimcima.

Muka je (bilo i ostalo) gledati – a uvek iznova gledam – olupanu kampanjolu u koju unose Zoranov mrtvački sanduk prekriven barjakom, haotično formirane pogrebne kolone, jedva manje haotično strojevo koraćanje počasne čete u punoj ratnoj opremi ispred kojih stupa gardijski oficir u šinjelu bratu blizancu livreja portira hotela sa četiri zvezdice, iza čete vojnika, pravoslavnu četu popova u zlatotkanim odeždama i ispred pogrebne kampanjole žandara koji visoko uzdignutim čamovim krstom probija Zoranu put do groba, a sprovodnoj masi magistralu u ovu socijalnu involuciju i konfuziju u kojoj povozdan odjekuju pitanja: „kako smo dozvolili da nam se ovo dogodi“.

Samo su nedostajali momčice i devojke u narodnim nošnjama koji nose činiju sa koljivom.

Spolja gledano nije bilo ničeg apriori zazornog u – hajde da opet budem ciničan – „masovnom odzivu“ stotina hiljada muškaraca i žena na Đinđićev sprovod. Došli ljudi na sahranu, da „odaju počast“. A opet ceo je prizor odisao nekakvom potuljenom neautentičnošću. I to ne zato što je za devedeset šestoro od sto prisutnih u „reci ljudi“ Đinđić bio do trenutka smrti ne samo nepopularan političar, nego ličnost omražena mržnjom inferiornih, a osionih, lenjih, a alavih, brzih na

zlo, hitrih na grabež.

Dobro, hajde da to – u nedostatku opipljivih dokaza protumačimo šokom, bolom, masovnim „preumljenjem“. Nemojmo, međutim, zaboraviti da se u Srbiji svaki šok i svaki bol velemajestorski iskoriste kao pokrivalo niskih pobuda – i majke niskih pobuda – potuljenosti, prostakluka, moralnog autizma, suštinske bezosećajnosti, koja je u slučaju Đinđićeve sahrane, zabašurivana kvantifikacijom i spektakularizacijom šokiranosti i kolektivne ožalošćenosti.

Šest godina kasnije, u dubokoj starosti – i u božijem miru, u snu umire patrijarh Pavle. I ta je lepa, prirodna smrt čoveka čiste savesti poslužila kao povod za još jedno nacionalno jedinstvo u smrti, još jednu društvenopolitičku spektakularizaciju opštenarodnog bola i sahranu još masovnije posećenu od Đinđićeve.

Termini „odziv ožalošćenih“ i „masovna posećenost“, sasvim su primereni, jer to su sahrane estradnog, turbo-folk tipa. Ako je Đinđićeva sahrana bila smušena i smandrljana, mnogo je bolje – u cincarsko-kalburskom poimanju reči „bolje“

– bila organizovana pogrebna manifestacija, nazovimo je „Dani sahranjivanja patrijarha Pavla“, koja se otegla na nekoliko dana, tokom kojih je oboren svetski rekord u broju prisutnih na opelu; zvanična cifra kaže: 600.000. Pavla, doduše, nije trebalo posmrtno ćirilizovati, svetosavizirati i dosrbljavati, ali to ne znači da je patrijarh prošao bolje od Đinđića. I od Pavlove sahrane je napravljen primitivni spektakl, jedna – u hrišćanskom poimanju smrti i sahranjivanja – skaredna (možda i svetogrдна) vašarska atrakcija, kari-

**Koga, uostalom,
briga za patrijarha,
bitan je bio visok
stepen beslovesnog
nacionalnog jedinstva
u sahrani, a i Bećković
je bio zadovoljan
marketinškim efektom
Pavlove sahrane**

katuralna manifestacija simfonije države, crkve i naroda, u kojoj je jedan od glavnih ceremonijal-majstora (možda i scenarista) bio Boris Tadić.

Pogrebni protokol bio je sličan kao na Đinđićevoj sahrani. Kampanjola (bela, civilna), iza kampanjole prikolica, na prikolici (otvoren) mrtvački sanduk, sa obe strane gardijski oficiri, vojnici, policajci, žandari, bataljon popova. Ispred idu dve Kosovke devojkice, da li u narodnoj nošnji, da li u pseudosrednjovekovnoj odori, nisam mogao razabrati na fotografijama i video-zapisima, a nisam video ni da li nose čase sa koljivom.

Sve je to išlo u direktnom prenosu RTS-a, verovatno i svih ostalih televizija.

Pravilo sahranjivanja monaha – koje je formalno još na snazi i u SCP – kaže sledeće: umrli monah se obmota mantijom, ostavi se da prenoći u crkvi, a sutradan se u najprostijem čamovom sanduku polaže u raku u kojoj ostaje tri godine, po isteku kojih se njegove kosti vade iz zemlje, peru u vinu i odlažu u manastirsku kosturnicu, u kojoj čekaju svršetak svijeta i vijeka i voskresenije mrtvih.

Ne bi me začudilo ako se jednog dana otkrije da je patrijarh Pavle – koji nije bio čovek ovoga svijeta, pogotovo ne masovnih skupova – zaveštao da upravo tako, monaški, bude sahranjen, ali je iz najnižih političkih pobuda sahranjen kao zulu vrač.

Kao što su dve-tri godine pred smrt patrijarha Pavla zbog državnog razloga izvukli iz bolesničke postelje i na nosilima ga dovukli da glasa na Koštuničinom lopovskom referendumu, tako su ga i sahranili, na besprizoran, estradni način.

Koga, uostalom, briga za patrijarha, bitan je bio visok stepen beslovesnog nacionalnog jedinstva u sahrani, a i Bečković je bio zadovoljan marketinškim efektom Pavlove sahrane. Evo šta je opštenarodni šeret i portparol odvalio, čini mi se u Čačku, na turneji prepričavanja patrijarhove sahrane:

„Kad smo sahranjivali patrijarha Pavla, ceo svet je video sliku srpskog naroda, najveći prizor otkad srpski narod postoji.“

Bilo je očekivano da se društvo koje citiranu izjavu ne primi – i ne žigoše – kao estradni idiotizam i nekroegzibicionizam, društvo čiji dobar deo u tom megalomanskom lupetanju vidi pohvalu umetnosti srpskog sahranjivanja i priviđa nešto duhovno, svečano, pravoslavno, šta ti ja znam, bilo je, kažem, očekivano da se takvo društvo na poslu posmrtno političke eksploatacije patrijarha Pavla neće zaustaviti na „najvećem prizoru otkad srpski narod postoji“.

Nekoliko godina posle patrijarhove smrti, Beograd se Pavlu „odužio“ (muka ma hvata kad čujem to „odužio“) zločinom protiv likovne umetnosti, horor-skulpturom montiranom nedaleko od Crkve Svetog Marka, prekoputa bivšeg bifea „Lasta“, tik pored tramvajskih šina.

Videlo se i na novinskoj fotografiji da je skulptura horor, ali ipak sam otišao na lice mesta da izvršim uviđaj. Posmatrana iz profila, sa stanice tramvaja kojim sam došao na mesto estetskog zločina, skulptura je izgledala kao deformisana vodovodna ili kanalizaciona cev koju je neki snažan tektonski poremećaj izbacio iz utrobe zemlje na površinu. Kad sam prešao raskršnicu (koja se proslavila atentatom na turskog ambasadora i poterom za atentatorima) i kad sam prišao nešto bliže, skulptura je već izgledala kao silueta čoveka u nemogućem položaju.

Kad sam prišao sasvim blizu – na izložbenu razdaljinu – video sam da je name-

ra topolivca bila da postavljanjem (naka-radne, neproporcionalne, smandrljane) figure (blanko) kaludera u ni-na-čemu-sedeći položaj postigne utisak levitacije, iznadzemaljskosti, nekakve bronzane produhovljenosti.

Ne znam kakav je bronzani Pavle ostavio utisak na druge – ako je iko to i zagledao malo pažljivije – na mene je ostavio utisak nepopravljive beznadežnosti, pojačan nekim bombonama i dvamatraima sparšenim mandarinama koje je neka zabludela duša spustila u krilo skulpture kao zavetne darove.

Kad sam nedugo potom u tekstu objavljenom u Danasu na pasja kola nagradio taj nekontrolisan izliv bronzine u estetsku ekološku katastrofu, sretne me na ulici jedan poznanik – prećutaću mu ime jer je pokojni – čestit, inače, obrazovan čovek, arhitekta po obrazovanju, pa mi kaže:

**„Pavle je Srbin, Pavle je
sveti čovek, svi Srbi su
sveti ljudi, po istoj logici
po kojoj su, zahvaljujući
Tesli, svi Srbi pomalo
naučni geniji, preko
Andrića, svi mali
akcionari Andrićeve
Nobelove nagrade“**

„Nije trebalo onako oštro da pišeš o skulpturi, poznajem autora, dobar je čovek.“

I eto blistavog primera slavanoserbske bolećivosti, duhovne mlitavosti koju društvenopolitičke i kulturne propalice najbesramnije zloupotrebljavaju da bi radili šta im je volja, da bi se – tek kad baš prekar-daše – začuli slabašni povici u obaveznom kolektivnom prvom licu množine: „Kako smo dozvolili da nam se ovo dogodi“.

Sahrane uglednih pokojnika u Srbiji uvek su više od sahrane, iako bi bar sahrane morale biti samo sahrane. Te su sahrane ili kriptopolitički skup (Rankovićeva sahrana) ili pranje nečistih savesti (Đinđićeva sahrana) ili paradržavna nacionalizacija i konfiskacija uzoritosti patrijarhovog života zasnovana na gvozdenoj idiotskoj logici: Pavle je Srbin, Pavle je svet čovek, svi Srbi su svet ljudi, po istoj logici po kojoj su, zahvaljujući Tesli, svi Srbi pomalo naučni geniji, preko Andrića, svi mali akcionari Andrićeve Nobelove nagrade.

Srpsko društvo je kao avion u kome su otkazali navigacioni instrumenti, kojim upravlja posada koja ne ume da pilotira, koja nasumično povlači kontrolne palice, povećava brzinu kad bi valjalo usporiti i usporava kad bi trebalo ubrzati. Da je srpsko društvo avion, strmoglavio bi se za 10 minuta, ali pošto je već na zemlji, nema gde da padne, nego se urušava u samo sebe.

Posle trećeg pasusa ovog pisma napravio sam pauzu i otišao na mesto pogrebnih zločina i nekrofilnih manipulacija, na Novo groblje, na sahranu moje dobre prijateljice, koja je –kako sam to tek na groblju saznao – dve pune godine bolovala od nekog gadnog kancera, a da to niko, osim najbližih članova porodice, nije znao. Ličilo je to na tu krhku gromadu od žene, Nenu Perović, neka joj ime bude pomenuto.

Na povratku sa sahrane, svratio sam u knjižaru Delfi u SKC-u i kupio „Dijalog o dobru i zlu“ (koji sam pročitao za jednu noć i jedan dan). Iz pročitano sam maglovito naslutio konture drugog toma romana „Semper idem“, za koji – da je nekom srećom napisan, nisam siguran da bi bio ni izbliza prodavan i čitan kao prvi.

Iz „Dijaloga o dobru i zlu“ između ostalog sam saznao da mi Lebović uopšte nije nepoznat koliko sam mislio da jeste, da sam gledao njegov „Nebeski odred“ kao i većinu filmova za koje je pisao scenario. A eto, Medakovića – čiji sam „Efemeris“ čitao u sklopu uviđajnih radnji – zauvek sam zapamtio, a Lebovića zaboravio.

Nemoguća je, Miljenko, identifikacija nas današnjih sa Lebovićevim iskustvom. Identifikacija sa Medakovićevim iskustvom je moguća, ali (bar za mene) bespredmetna. Ne može se Lebović čitati drugačije nego „sa prugušivačem“, jer niko više – ne samo danas nego već odavno – ni u dobru ni u zlu nema dovoljno snage da bude makar „1“ od Lebovića, nema više – i više ih neće biti – snažnih karaktera koji zlo ovoga sveta podnose – i tako ga pobeđuju – na takav odvažan, a nerazmetljiv i nesamosažaljiv način.

P. S.

Sigurno je i do tebe stigla crkvenosudska vest da su Vule Milićević i Blagoje Pantelić ekskomunicirani iz SPC zbog verbalnog delikta.

Pozdrav,

B. N

Kada je 2019. najavila povlačenje iz sporta, na Instagramu je napisala da joj telo „vrišti da stane“; svaki psihoterapeut bio bi ponosan na nju. No, Lindzi zapravo nije želela da stane, niti je ikada stvarno donela tu odluku

KAKAV JE KRAJ ZASLUŽILA LINDZI VON?

Lindzi Von ne bi bila to što jeste da se nije vratila i da je odustala. Možda veliki ljudi mogu barem da izaberu da odu u svom stilu. Makar ih iznosili helikopterom

Piše Marica Stijepović

Kada radimo psihoterapiju, perfekcionizam nam je obično neprijatelj i gledamo da ga se otarasimo, da naučimo sebe i klijente da se zadovoljimo dovoljno dobrim, a ne savršenstvom, jer savršenstvo ne može postojati.

U knjizi „How to be Enough“ Elen Hendriksen upoređuje visoke standarde Volta Diznija i Freda Rodžersa, navodeći da je jedan od njih (Volt) bio rigidan, a drugi (Rodžers) fleksibilan. Perfekcionizam proističe iz duboke želje da uradimo stvari koje su nam važne na pravi način; no, Elen se poziva na istraživanje po kojem klinički nivoi nepotrebnog perfekcionizma nastaju kada nastavljamo da „guramo“ bez obzira na posledice; da udaramo čekićem taj ekser iako nam prst već krvari ili je slomljen; kada postajemo svoji najgori kritičari; kada izjednačimo postignuće sa onim što jesmo. Jedna analiza pokazala je nedvosmislenu vezu između perfekcionizma i mentalnih poremećaja kao što je opsesivno-kompulzivni, ili depresija.

Stoga psihoterapija postaje borba da nađemo način da radimo ono što nam je važno a da nas perfekcionizam ne bičuje; da, rečima Hendriksenove, smenimo „crno ili belo“ razmišljanje realističnijim, da budemo ono što smo pre nego da impresioniramo druge, da se odmorimo, da kažemo sebi: dovoljno je. Da budemo fleksibilni, a ne rigidni.

Kod vrhunskih sportista, međutim, stvari stoje drugačije. Kod njih uvek može i mora bolje; tako se postižu svetski rekordi, i obaraju, na kraju krajeva. Probijanje sopstvenih – i tuđih – granica faktor je uspeha. Gde tu da smestimo perfekcionizam? Na koji način da se borimo sa njim, a da priča ima srećan kraj? Ili uopšte – bilo kakav kraj?

U nedelju 8. februara, na Zimskim olimpijskim igrama američka skijašica Lindzi Von doživela je pad visoko na stazi, sa koje je potom odnesena helikopterom, nakon dugog i mučnog pružanja pomoći na stazi i plakanja od bolova.

Dok je nastajao ovaj tekst, još uvek nije bila jasna konačna „presuda“ – mada se navodno radi „samo“ o slomljenoj potkolenici, za koju će biti neophodna makar jedna operacija; njena timska drugarica Brizi Džonson uspe-

Zlatan Ibrahimović je svojevremeno odbrusio jednom novinaru (a niko se ne seća imena novinara) da ako ima primedbe sam uđe na teren i reši stvar; isto je mogla da učini i Vonova sa svim sportskim psiholozima i doktorima koji su umovali o tome šta treba da uradi pre nego što je stala na stazu

la je da osvoji zlatnu medalju, postavi tako druga Amerikanka koja je osvojila olimpijski spust. Prva je bila, pogađate, Vonova.

Svetski mediji su o ovome izvestili kao o „bittersweet“ danu za američko skijanje. Dodali bismo, i skijanje uopšte, pa možda i ženski sport uopšte.

Na istoj stazi, Lindzi je imala dvanaest pobeda i poznavala ju je kao svoj džep. U autobiografiji „Rise“ detaljno je pričala o tome kako naše telo može poznavati stazu na kojoj vežbamo, a kada nas stave na nepoznat teren, jasno se vidi talenat.

Predsednik Međunarodne skijaške i snoubord federacije rekao je da je „pad tragičan, ali to je skijanje“. Sama Vonova je i o tome pisala u autobiografiji: često se samo radi o sreći, povrede su neizostavan deo procesa i nekada su fatalne; nekada ostavljaju skijaša paralizovanim. Scena koju smo gledali na Zimskoj olimpijadi verovatno znači kraj karijere; mada, kada je Lindzi u pitanju, to ne možemo da znamo.

Nekoliko koraka unazad, baš kao na filmskoj traci: Lindzi se vratila takmičenjima nakon šest godina pauze, prošle sezone. Pauza je delovala konačno, ali se Vonova predomisllila. Imala je tada četrdeset godina, i veštačko koleno. Uprkos tome, za Olimpijske igre bila je viđena maltene kao favoritkinja, sve do pada pre devet dana, kada je doživela ponovnu povredu kolena, nagnječene kosti i pokidani ukršteni ligament.

Na pitanje da li će se ipak takmičiti, njen trener je odgovorio „naravno“. Već je to uradila, više puta, „skijala“ kroz povrede; odlazila na planinu direktno iz bolničke postelje.

Autobiografija „Rise“ govori ne samo o borbama za medalje, i jakoj unutrašnjoj motivaciji, nego i o borbi sa depresijom, kao i o značaju brige o mental-

nom zdravlju vrhunskih sportista.

U nekim intervjuima i podkastima, Lindzi se osvrnula i na spoljašnji pritisak, pa čak i na onaj koji dolazi od komentara na društvenim mrežama, a koje, po njenim rečima, nijedan sportista ne može da isključi – dovoljan je jedan, kaže ona, koji vam se ureže u glavu.

O unutrašnjem pritisku da ne govorimo: daleko je od normalnog takmičiti se na Olimpijskim igrama sa pokidanim ligamentom, a opet, Lindzi je pokušala, i mi smo se nadali da će biti nagrađena za hrabrost.

Lindzin terapeut Armando Gonzales izjavio je da podržava njen povratak, i da ona ima „prag bola i nivo odlučnosti kakav se čak i među vrhunskim sportistima retko sreće“ kao i da kada je u pitanju bol, Lindzi ima kapacitet da ga „prizna takvim kakav jeste, sklopi mir sa njim, i tada njen mozak prestaje da je upozorava da je bol stalno tu“. Istakao je da Lindzi pokazuje kontrolu bola i borbu i da ljudi poput nje treba da postoje u ovom svetu, zato što postavljaju nove granice.

Ah, te granice. Ni korisnijeg, ni beskorisnijeg pojma.

Rečima same Vonove, „individualni sport poput skijanja u najvećoj meri je mentalan. Kada dođeš do određenog nivoa, posebno u spustu... razlika između pobede i desetog mesta svodi se na način razmišljanja. Razlika je u tome da li si spremna da gurneš sebe do krajnjih granica... Veliki sam fan psihološkinje Angele Dakvort, koju s radošću mogu da nazovem i prijateljicom. U svojoj knjizi „Grit“ iznosi mnogo sjajnih argumenata, ali glavni je da su najuspešniji ljudi oni koji najviše rade, kao i oni koji podnose najveće žrtve. Grit, kako ona kaže, predstavlja „kombinaciju strasti i istrajnosti u ostvarivanju jednog posebno važnog cilja“. Cilj nije imati sve; cilj je da se zaista jasno odredi šta je ono što želiš, kako bi mogao ili mogla da donosiš prave odluke“. Ipak, važno je sa kojeg mesta donosimo važne odluke.

Lindzin perfekcionizam ponekada ju je dovodio do odsecanja osećanja, uključujući strah. Lindzi u autobiografiji navodi da ju je nedostatak straha navodio da se vraća nakon povrede onda kada drugi ljudi to sigurno ne bi uradili.

„Nikada nisam bila fokusirana na posledice; bila sam fokusirana na ono što

dolazi sledeće – sledeću trku, sledeći cilj, sledeću prekretnicu. Nisam dozvoljavala da me išta izbací iz koloseka, jer nisam želela da propustim ni minut. Za mene je jedini rizik koji sam osećala bio rizik od kajanja. Jedino čega je vredelo plašiti se bilo je ne preuzeti velike šanse. Pitanje 'šta ako?' – to je najstrašnija stvar od svih.“

U knjizi „Grit“ koju Lindzi citira i voli, samo pojavljivanje je pola posla, naročito onda kada ste sredovečni i već povređeni. Svi koji su joj pružili podršku čekaju da vide šta je Lindzin sledeći korak, i na koji način ćemo od nje učiti o mentalnoj snazi.

Pisala je o tome kako je svaki pogrešan korak lekcija na kojoj možeš da se unaprediš, što je jedini ispravan majndset uspešnog sportiste, kao i da je „već pobedila“ samim tim što se pojavila.

Još koraka unazad: Lindzinu karijeru obeležile su povrede, otkako je imala dvadeset dve godine. Imala je frakture na ruci, potrese mozga, stalne povrede kolena, posledična oštećenja nerava. Kada je 2019. najavila povlačenje iz sporta, na Instagramu je napisala da joj telo „vrišti da stane“; svaki psihoterapeut bio bi ponosan na nju.

No, Lindzi zapravo nije želela da stane, niti je ikada stvarno donela tu odluku. U prošloj sezoni, nakon operacije kolena, opet je oborila rekorde tako što je postala najstarija osoba koja je pobedila u trci Svetskog kupa; zato smo tako željno očekivali Zimske olimpijske igre. Naročito nakon kidanja ligamenata, kada smo mislili da je gotovo, a ona nam opet (makar i preko trenera i slika na društvenim mrežama) poručila da nije.

Njena drugarica iz reprezentacije Izabela Rajt izjavila je da misli da je Lindzi zaslužila bolji kraj. No, ko može da oceni kada je kraj, a kamoli kada je kraj srećan?

Rečima same Lindzi: „Ponekad imati hrabrosti znači i imati smelosti da se stvari rade drugačije, da se odbije da te drugi strpaju u unapred zadate okvire očekivanja. Što sam bolje skijala, to je preuzimanje rizika postajalo prirodnije – sve dok su ti rizici mogli da me učine bržom.“

Lindzi je Amerikanka. Amerikanci imaju puno uspešnih sportista, pa su opet oči cele Amerike bile uprte u nju. Kada je stala na stazu, publika je klicala;

kada je pala, zavladała je sumorna, šokirana tišina.

Novak Đoković je iz Srbije – i u individualnim sportovima, skoro da nemamo nikoga osim njega. Đoković je simbol srpskog, pa možda i evropskog, inata, kako se može uspeti uz malo ili nedovoljno podrške.

Prošlog vikenda smo gledali njega, mislili da je dovoljno što je uopšte došao do finala, a opet se nadali prvom mestu na Australijan openu. Mogao bi, pomislila sam, više da prestane da igra i da nam kida živce; već je dokazao sve što je mogao. A opet, pitanje sa kojim možemo svi da se identifikujemo jeste, kada smo već dali tako mnogo, kada smo već postigli tako mnogo, kada je vreme da stanemo? Kada je vreme za pravu promenu? Ko je dovoljno hrabar za nju? Kako da zaista kažemo da je kraj?

Jedan od vođa otvaranja Zimskih igara, onaj koji je nosio baklju, bio je – ništa nije slučajno – Zlatan Ibrahimović. Zlatan je, kao i Lindzi, igrao do poslednje povrede i otvoreno govorio o tome kako mu je teško da se odrekne svog identiteta igrača, da ne želi da bude ništa drugo.

Nije lako kada su oči sveta uprte u vas, sa očekivanjima koja mogu da slome. Možda ponekada moramo da budemo fizički zaustavljeni da bismo shvatili da je vreme da odemo. Možda bi nekada bilo lakše odustati, ali i to je lakše zaključiti ako gledamo sa strane. Možda nam nekada telo poručuje da stanemo, baš kao i auto crvenom lampicom; možda nekada ne osećamo da možemo, ali bismo se pitali „šta ako“ da nismo pokušali.

Ibrahimović je svojevremeno odbrušio novinaru (a niko se ne seća imena novinara) da ako ima primedbe sam uđe na teren i reši stvar; isto je mogla da učini i Vonova sa svim sportskim psiholozima i doktorima koji su umovali o tome šta treba da uradi pre nego što je stala na stazu.

Lindzi Von ne bi bila to što jeste da se nije vratila (u ovim, inspirativnim godinama) i da je odustala, baš kao što ni Ibra ne bi bio Ibra da se nije vratio u Evropu, a ni Novak ne bi bio Novak da nije pobedio Sinera u Australijan openu.

Možda veliki ljudi mogu barem da izaberu da odu u svom stilu, makar ih iznosili helikopterom. A možda i nije kraj **N**

VODIČ ZA BOLJE RAZUMEVANJE ŽIVOTA I SEBE

**HIT KNJIGA
MILANA DAMJANCA**

JOŠ OVO TI FALI ZA SREĆU

**Na nstore.rs i
u svim boljim
knjižarama**

Kako sam ubio oca

Neki očevi ostavljaju deci zemlju, fotografije, uspomene, da imaju čemu da se vraćaju.

Neki ostavljaju tišinu, strah i red u kome se zna šta se govori, a šta je bolje prećutati.

Meni je moj u amanet ostavio sram. Nosio sam ga dugo, kao što se nosi red u kući, kao da je greh odbaciti ono što ti je dato. Čovek se na takve stvari navikne, pa ih uzme za svoje i poveruje da su deo njegove naravi i sudbine. Tek kasnije sam razumeo da taj sram nije moj, nego njegov. Takva je nasleđa bolje ostaviti na pragu, iako je od njih teško pobeći. Ona se nose dok ne dođe vreme da se polože. A kada to vreme dođe, ne traži se opravdanje ni oprost. Traži se kraj.

Piše Denis Leo Hegić, kustos

Sve je počelo tako što je on prvo ubio sina. Ne u crnoj hronici, ne u policijskom zapisniku. Ubio ga je tamo gde se ubistva ne broje: u pogledu, u držanju, u načinu na koji dete nauči da ulazi u sobu tiše nego sopstveni dah. Telo se navikne na udarac. Duša se nikad ne navikne na sram.

Otac je bio čovek koji je imao dve verzije sebe. Jednu treznu, koja je umela da čuti kao da joj ćutanje pristaje, i drugu, alkoholizovanu, koja je urlala i udarala kao da se njome brani od nečega što ne vidi. U toj drugoj verziji kuća nije bila kuća, nego sudnica. On je bio kadija, a ruke su izvršavale presude i nisu znale za meru. A mi smo uvek bili krivi.

Sram je njegov amanet meni. Ne batine. Ne strah. Sram. Sram što komšiluk iza naših vrata čuje ono što se ne sme čuti. Sram što sutra u školi stojiš među decom kao da si obeležen, pa ti se čini da svi znaju. Sram što ti je otac ono što ti je ime. Ne možeš da ga skineš kao jaknu kad ti postane vruće.

znam: da figura oca nije samo jedna. Da ne dolazi uvek kao pretnja. Da nekome ostavi i svetlo, i prostor, i sigurnost. Nesigurni sin u meni je iz galerije izašao sa ljubomorom: njoj je njen otac ostavio fotografije pred kojima se ljudi razneže u galeriji, meni je moj ostavio samo Gojinog Saturna koji jede sopstveno dete. Izbezu-mljene oči, ruke kao kandže, telo deteta razvaljeno između zuba. Ljudi vole da taj prizor tumače kao metaforu o vremenu i prolaznosti. Ja tu nikada nisam video vreme. Video sam samo oca. „Jebo ga i Saturn i Goja“, gundao sam u zagrebačku zimu.

Moj otac nije bio bog ili titan, ali je u njemu živela ista panika pred sopstvenom slabošću. Strah od budućnosti u kojoj on više nije gospodar. Strah od toga da će ga neko prevazići. Strah da je već prevaziđen. I onda, da bi preživeo, on jede ono što je njegovo. Ne hleb. Nego dete. Dete kao projekat. Dete kao ogleдалo. Dete kao svedok. Moj otac nije čitao grčke mitove. Nije mario za umetničke slike. Ali je znao za isti strah. Strah od gubitka kontrole. Strah od toga da će neko drugi disati slobodnije. Strah da će ga sopstveno dete nadživeti ne samo biološki, nego i ljudski.

Nevena Aleksovski, *Melancholy of the Abandoned Lands* serija, 2022.– Foto: Damir Žižić

Izbacivao bi nas iz kuće kao da izbacuje đubre. U tim noćima majka je bežala sa nama, u spavaćici, preko komšijskih međa, i stiskala me između svojih butina da se ne smrznem. Zima ne pita za razloge. Ona samo ujeda.

O onome što je radio sestri i bratu neću. To je njihovo. Svako ima pravo na svoju bol, čak i kad je bol jedna kuća, jedan sto, jedna noć koja se ponavlja. Moj amanet je moj. Iako je njihov možda i teži.

Umetnošću sam se počeo baviti iz radoznalosti i ambicije. Šta ću kad sam ovan. Ali bez potrebe da u tome tražim ličnu priču. Naprotiv. Pretvorio sam se u velikog protivnika umetnosti koja se legitimizuje traumom i tako sebi unapred obezbeđuje moralnu nadmoć i imunitet od kritike. Tek mnogo kasnije sam shvatio da profesionalni pogled, kada se dovoljno izoštri, počinje sam da povezuje stvari. I da ti, bez pitanja, vraća sećanja. Tako sam u decembru zalutao u galeriju Trotoar u Zagrebu i tamo naleteo na radove Nevene Aleksovski. Njene fotografije detinjstva osamdesetih, iz jugoslovenskih dnevnih soba, sa dočeka Novih godina viđenih iz dečje perspektive, onako ugaranih između očevih pantalona i drugih gostiju, donele su mi osećaj nostalgije. Ne za moj detinjstvo, nego za njenim. Osetio sam neku vrstu naklono- sti prema njenom ocu, kroz nežnost i način na koji ga ona pamti.

Taj trenutak mi je otvorio misao koju dugo nisam hteo da pri-

Otac je pio. To zvuči kao podatak. Kao dijagnoza koja se može zapisati u jedan red, pa nastaviti dalje. Ali taj red je pravo zajeban. Alkohol mu je menjao glas, pogled, težinu koraka. Menjao mu je lice, a mi smo morali da pogađamo koje lice ulazi u kuću. Nije postojalo pravilo po kojem se to moglo predvideti. Imali smo samo taj osećaj u stomaku koji se javi pre nego što se dogodi zlo. U tim večerima kuća je prestajala da bude kuća. Postajala je pozornica. On u sredini, mi po obodima. On glas, mi tišina. On pravilo, mi greška. I sve se odvijalo tako kao da je sve već oduvek tako napisano. Vikao je, vređao, udarao. Ali ono što je najviše bolelo nije bio udarac. Udarac ima kraj. Modrica menja boju, nestane. Sram ostaje.

„Izbacivao bi nas iz kuće kao da izbacuje đubre. U tim noćima majka je bežala sa nama, u spavaćici, preko komšijskih međa, i stiskala me između svojih butina da se ne smrznem. Zima ne pita za razloge. Ona samo ujeda.”

I tako sam rastao sa dve škole: jedna je bila škola srama, druga škola prikrivanja. Naučiš da se smeješ kad treba, da pričaš kad treba, da se praviš da ti je normalno ono što ti nikad nije bilo baš skroz normalno. Naučiš da budeš fin. A finoća, kad je dete nauči prerano, nije vrlina, nego samo oblik samoodbrane. To je oklop. A ja sam bio dete-kornjača.

Nevena Aleksovski, *Melancholy of the Abandoned Lands* serija, 2022.– Foto: Damir Žižić

Francisko Goja, *Saturn proždire svog sina*, 1823

„Nesigurni sin u meni je iz galerije izašao sa ljubomorom: njoj je njen otac ostavio fotografije pred kojima se ljudi razneže u galeriji, meni je moj ostavio samo Gojinog Saturna koji jede sopstveno dete.“

Oca sam se stideo više nego što sam ga se plašio. To mi je dugo bilo neshvatljivo, jer strah bi trebalo da deluje veće. Ali strah je instinkt. A sram je identitet. Strah prolazi kroz telo. Sram se useli.

I onda jednog dana shvatiš da se više ne boriš protiv njega, nego protiv sebe. Protiv onog unutrašnjeg glasa koji ponavlja njegove reči. Protiv želje da se sakriješ. Protiv poriva da nestaneš pre nego što te neko vidi. Tad shvatiš da otac, čak i kad nije tu, može da vlada.

Mislio sam da će se to završiti kada odem. Mislio sam da ću, ako odem daleko, ubiti ga tako što ću ga zaboraviti. Otišao sam daleko, promenio gradove, kontinente, jezike, ljude, navike. Učio

sam da svet može biti lep, da može biti smislen, da može biti komponovan, čist i svetao. Ali čovek nosi svoj mrak kao što nosi krv: možeš je pustiti, ali samo u malim količinama.

Otac je u meni nastavljao da postoji kao senka koja se ne vidi na suncu, ali se pojavi čim uđeš u zatvorenu prostoriju. I tada sam primetio još jedan, perfidan oblik njegovog prisustva: počeo je da se pojavljuje u mojoj želji da ga razumem. Da nađem uzrok. Da u njegovom detinjstvu pronađem objašnjenje. Da od njegovog poraza napravim tužnu priču. Da mu dam ljudskost i dostojanstvo. Da njegovo nasilje stilizujem i da mu dam humor, šarm i ironiju. Ali tu sam i počeo da ga ubijam.

Jer ubistvo nije uvek scena. Nekad je proces.

Ubio sam ga prvi put kada sam prestao da se pravdam u njegovo ime. Kada sam prestao da govorim: „bio je dobar čovek, samo je imao problem“. Kada sam prestao da u njegovoj rani tražim izgovor za moju. Kada sam odbio onu porodičnu mantru koja kaže da se sve prašta jer je „krv“.

Ubio sam ga drugi put kada sam shvatio da sažaljenje postaje saučesništvo. Postaje udobna fotelja za zločin. I da postoji trenutak u kojem moraš da prestaneš da tražiš objašnjenja, jer objašnjenja počnu da zvuče kao opravdanja.

Ubio sam ga treći put kada sam pristao da sram nije moj. Sram je njegov amanet. Ja sam ga samo dugo nosio u džepu, trošio ga na pogrešne cehove, plaćao njime svoju nesigurnost. A onda sam ga ostavio na stolu, kao što se ostavlja mito: „Ovo je tvoje. Ne moje.“

Najzad, ubio sam ga kada sam prvi put jasno rekao sebi: on je bio odrasli čovek. Mi smo bili deca. I to je jedina istina.

Ne znam da li je ikada osetio krivicu. Ne znam da li je ikada video šta je uradio. Neki ljudi ne gledaju unazad jer bi se raspali. Neki ne gledaju jer se ne kaju. Razlike su velike, a posledice iste.

Danas, kada pomislim na njega, ne osećam ni mržnju ni ljubav u onom čistom smislu. Osećam jednu vrstu hladne jasnoće. Kao kad stojiš pred Gojinim Saturnom i shvatiš da to nije slika, nego svedočanstvo o mogućnosti koja postoji u čoveku. O tome koliko daleko može da ode neko ko se boji sopstvene nemoći.

I kad se zapitam da li mi je otac ostavio išta dobro, ja bih, da imam hrabrosti, rekao: ostavio mi je sličnost.

On je ubio sina.

A ja sam, da bih preživeo, ubio oca.

BENITO

I TO JE AMERIKA

Teško je preценiti pritisak pod kojim je Bad Bunny bio, kao prvi izvođač na poluvremenu koji peva isključivo na španskom jeziku u trenutku kada američka vlada targetira one koji taj isti jezik govore u okviru brutalne kampanje imigracione kontrole

Piše Ivan Radojčić

Ne znam ko igra fudbal na Bad Bunnyjevom koncertu“, napisao je pre dva dana umetnik Thomas Lelu (to vam je onaj što žvrlja hemijskom po instagramima), i savršeno sažeo klimu koja je u pop kulturi vladala čitave nedelje pred Super Bowl.

Pa tako, ni ja vam ne mogu reći ništa o samoj utakmici – čuo sam da je ishod bio dosadan, a ni reklame nisu oduševile – ali to ionako nije važno: pravi pobednik večeri priredio je glasan, slojevit i neverovatno ambiciozan nastup na poluvremenu koji je prevazišao već ionako ogromna očekivanja.

Dok je ceo svet gledao, a mnogi u američkoj vladi aktivno navijali protiv njega (možete pogoditi ko se brže-bolje oglasio na Truth Socialu), portorikanski umetnik rođen kao Benito Antonio Martínez Ocasio potpuno je pregazio hejtere u svega trinaest minuta, i to postigavši ono što je do nedelje delovalo nemoguće: da na istom mestu oda počast svojim korenima i promoviše ideju američkog jedinstva, koja je već neko vreme u (Panamskom) kanalu.

Teško je preceniti pritisak pod kojim je Bad Bunny bio, kao prvi izvođač na poluvremenu koji peva isključivo na španskom jeziku u trenutku kada američka vlada targetira one koji taj isti jezik govore u okviru brutalne kampanje imigracione kontrole.

Ali Benito je učinio da sve deluje lako. Njegov nastup dolazi posle monumentalne pobede na Grammy nagradama prošle nedelje, kada je takođe postao prvi latino izvođač u 68-godišnjoj istoriji ceremonije koji je osvojio nagradu za album godine (za inovativni album „*DeBí TirAR Más FOToS*“).

Govor je tom prilikom iskoristio za protest protiv ICE-a: „Pre nego što zahvalim Bogu, reći ću: ICE out. Nismo divljaci, nismo životinje, nismo vanzemaljci. Mi smo ljudi i mi smo Amerikanci.

Prizor sa Grammyja gde, pritisnut brigom, sedi sa prstima stegnutim preko lica, bio je idealan materijal za meme – sve dok se nije saznalo da je ispod strukiranog Schiaparelli smokinga nosio težak pancir, kao meru predostrožnosti zbog lavine pretnji pred ovaj nastup. A suočen sa takvom mržnjom, Bad Bunny je na Super Bowlu iskazao ljubav.

Dok su vatrometi osvetljavali noć iznad stadiona u Santa Klari, ogromni ekrani oko stadiona zasvetleli su jednom, neporecivom istinom: „Jedino što je moćnije od mržnje jeste ljubav“

Svi koji su slušali njegov album „*DeBí TirAR Más FOToS*“ razumeju koliko je duboko ukorenjen taj ponos prema domovini. Kroz simbole poput pava šešira, plataneras (stabala banana) i plastičnih stolica vidljivih na omotu albuma, šalje jasnu poruku: to je ono što Portoriko jeste.

Kroz te reference, utkane i u njegove stihove, opisuje svoju kulturu i odrastanje.

To se video i tokom „halftime showa“ kroz listu od probranih 14 pesama. Zaista, ovaj set je bio izuzetan. *Wired* je analizirao izazove pretvaranja terena Levi's Stadiuma u scenu, pružajući novi uvid u spektakl. Zbog pravila koja ograničavaju broj kolica sa opremom na terenu, producenti su došli na ideju da gotovo 380 ljudi glumi šećernu trsku i drugo rastinje. Tim je imao samo nekoliko nedelja da oživi Bad Bunnyjevu viziju. „Bilo je veoma dramatično i intenzivno“, rekao je koproducent Bruce Rodgers. Ta intenzivnost zaokružena je sa 9.852 pirotehnička efekta, uz vatromet koji je nebo obojio ogromnim portorikanskim zastavama.

Oko sebe je izgradio čitav ekosistem: stariji ljudi igraju domine, ulični pro-

davci prodaju *coco frío*, *piraguas* i *takose* (koje prodaje pravi Villa's Tacos iz Los Angelesa), bokseri Xander Zayas i Emiliano Vargas učestvuju u borbi, čovek za-prosi devojku baš dok počinje „Yo Perreo Sola“.

Iza Bad Bunnya, u kućici nalik onoj sa ostrva, nalazi se masa zvezda: Karol G, Pedro Pascal, Cardi B, Jessica Alba, Young Miko i Alix Earle. Ali posebno upečatljiv trenutak bio je na pesmi „*Nuevayol*“, uz rekonstrukciju bloka berbernica i bodega: legendarna Toñita iz Williamsburga, koja u svom *Caribbean Social Clubu* odoleva džentrifikaciji od 1974. godine.

Kako je šou odmicao, Benito je vi-šestruko ispunio obećanje da će prikazati stvarnost portorikanskog života: u upečatljivom izvođenju „*El Apagón*“ razvija svetloplavu zastavu preko terena, dok izvođači na električnim kablovima prizivaju česte nestanke struje na ostrvu zbog propale energetske infrastrukture.

Najsimboličniji trenutak bio je iznenadni nastup Rickyja Martina sa pesmom „*Lo Que Le Pasó A Hawaai*“, dok

je sedeo na ikoničnim plastičnim stolicama. Pesma, koja govori o etničkom čišćenju i kolonizaciji, opisuje ono što se dešava Portoriku dok mu se oduzimaju kultura i identitet, baš kao Havajima.

Bilo je to i zanimljivo simboličko zatvaranje kruga: do sada smo viđali latino izvođače koji su, da bi postali globalni, radili isto: snimali albume na engleskom kako bi ušli na američko tržište – što je bilo ključno za Rickyja i Shakiru. Onda se pojavio Bad Bunny, koji je odlučio da nikada ne igra po tim pravilima i da svima poruči da ni mi ne moramo. Svet se prilagodio njemu, a ne obrnuto, i njegov nastup na Super Bowlu nije bio izuzetak. On očekuje da svi razumemo odakle dolazi i šta želi da kaže.

Lady Gaga nije bila među prvim pikovima za goste na Bad Bunnyjevom nastupu, ali čak je i njena salsa verzija pesme „Die With a Smile“ delovala kao poruka latino zajednici da je salsa za sve i da je sada globalni žanr. Možda deluje zbunjujuće što je Bad Bunny izabrao baš nju za glavnu gošću večeri, ali on je njen verni fan od početka.

Više puta je viđen u merchu sa njenog albuma „Joanne“, a snimljen je i kako ide na glasanje 2020. u „Chromatica“ majici. Poštovanje je obostrano. Na pitanje ove nedelje da li ima savet za Benita, Gaga je rekla: „Iskreno, mislim da mu ne treba moj savet. On zna ko je, i to je jedino važno kada staneš na tu binu. Sve što treba jeste da bude dobra osoba kakva već jeste, i svet će osetiti njegovo srce.“

Iako je Bad Bunny lako mogao da nosi bilo koji brend na svetu tokom nastupa, njegova odluka da obuče „Zaru“ nije bila bez namere: na kraju krajeva, većina njegovih pesama je na španskom jeziku. Stilizovan od svojih čestih saradnika Storma Pabla i Marvinia Douglasa Linaresa, nosio je minimalističku krem kombinaciju od glave do pete: košulju sa kragom i kravatu, sportski dres sa imenom Ocasio i brojem 64, chino pantalone i patike. (Značenje broja 64? Fanovi nagađaju da je 1964. godina rođenja njegove majke Lysaurie Ocasio.)

Na nogama je imao patike koje je sam dizajnirao: „BadBo 1.0“, napravljene u saradnji sa Adidasom.

Muškarac i žena koji su se pojavili na terenu u belom smokingu i venčani-

ci zapravo su se venčali tokom Gagino i Bad Bunnyjevog nastupa, saopštio je njegov predstavnik. Par, čija imena nisu navedena, poslao je muzičkoj zvezdi pozivnicu za venčanje, ali su umesto toga dobili poziv za „poluvremenski šou“. Venčani su uživo, Bad Bunny je potpisao venčani list, a obezbeđena je i torta, „pretvarajući trenutak u radosnu proslavu koja se odvijala u realnom vremenu“.

U još jednom snažnom trenutku za latino zajednicu, dete gleda Bunnya na televiziji sa roditeljima, a umetnik mu prilazi i daje mu Grammy. Neki su to protumačili kao posvetu njegovom unutrašnjem detetu koje je sanjalo o uspehu, ali nikada nije verovalo da će biti zvezda kakvu sada vidi na TV-u. Posle emitovanja, internet je bruja pokušavajući da identifikuje dečaka. Mnogi su mislili da je to Liam Conejo Ramos, petogodišnjak iz Minesote koji je nedavno sa ocem bio priveden od ICE-a. Međutim, dečak u šouu nije bio Ramos, već mladi zabavljač po imenu Lincoln Fox.

Muzičar sa Portorika preuzeo je „najameričkiji“ prostor i podsetio nas da Amerika govori više od jednog jezika, pleše uz više od jednog ritma i sanja sa više od jednog akcenta

Kada je Bad Bunny najavljen kao ovogodišnji izvođač, Donald Trump je tvrdio da nikada nije čuo za pevača i rekao: „Ovaj tip ne deluje kao neko ko ujedinjuje i mnogo ljudi čak i ne zna ko je on.“

Naravno da se dohvatio telefona u prvim minutima nastupa, nazvavši ga „apsolutno užasnim, jednim od najgorih u istoriji“.

Trump je rekao da je šou „šamar u lice našoj zemlji“, dodajući da „nema ničeg inspirativnog u ovom haosu od half time showa“.

„Nema nikakvog smisla, predstavlja uvredu za veličinu Amerike i ne odražava naše standarde uspeha, kreativnosti ili izvrsnosti. Niko ne razume ni reč od onoga što ovaj tip govori, a ples je odvrat, naročito za malu decu koja gledaju širom SAD i širom sveta“, napisao je Trump.

Ovo nije prvi put da Benito nastupa na poluvremenu Super Bowla. Godine

2020. bio je gost Jennifer Lopez i Shakire na Super Bowlu LIV u Majamiju.

„God bless America“, proglašava Benito dok se približava završetku, odmah nabrajajući Čile, Argentinu i celu Južnu i Centralnu Ameriku i Karibe, pre nego što završi sa Sjedinjenim Državama, Kanadom i Portorikom.

„Seguimos aquí“ („Još smo ovde“), zaključuje, zabijajući loptu na kojoj piše: „Together, we are America“.

Dok su vatrometi osvetljavali noć iznad stadiona u Santa Klari, ogromni ekrani oko stadiona zasvetleli su jednom, nepreciznom istinom: „Jedino što je moćnije od mržnje jeste ljubav.“

U tom trenutku, spektakl Super Bowla LX nadmašio je muziku, modu, pa čak i politiku – postao je manifest.

U samu politiku albuma „Debí Tirar Más Fotos“ ugrađena je nepromenljiva činjenica da Portoriko ne može biti utopljen u Sjedinjene Države – kroz čitavu svoju diskografiju on je isticao oduzimanje karipskog identiteta, rada i jerga (slen-ga) koje nastaje kada američka mašta pokušava da upije ili zamagli druge kulture.

Odmah nakon nastupa, obrisao je sve objave i prestao da prati bilo koga na platformi. Ovaj potez je zbunio njegovih 51,5 miliona pratilaca. Pop zvezda je čak uklonila i profilnu sliku, čineći nalog da izgleda kao da više ne predstavlja Super Bowl „hedlajnera“.

Iako nema potvrđenog razloga za brisanje, fanovi sumnjaju da je u pitanju lansiranje „Nove ere“, jer Benito često prazni svoj feed pre nego što najavi veliki projekat, poput novog albuma ili turneje. Drugi spekulisu da bi to mogao biti jednostavno način da se distancira od svake rasprave oko svog šoua.

Jer tokom tih trinaest minuta, Bad Bunny nije samo nastupao – on je preuzeo binu za kulturu koja je dugo bila skrajnuta na marginama američke zabave. Došao je sa reggaetón bas linijama, karipskim šmekom i vizuelnim jezikom koji poručuje: ova bina je dovoljno velika i za moju kulturu. Nije došao da moli za odobravanje. Nije razvodnio poruku. Nije je preveo. Uzeo je najameričkiji prenos u istoriji i podsetio nas da Amerika govori više od jednog jezika, pleše uz više od jednog ritma i sanja sa više od jednog akcenta. ■

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
Моб: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; Моб: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
Моб: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
Моб: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
Моб: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; Моб: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
Моб: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевиха 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; Моб: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
Моб: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

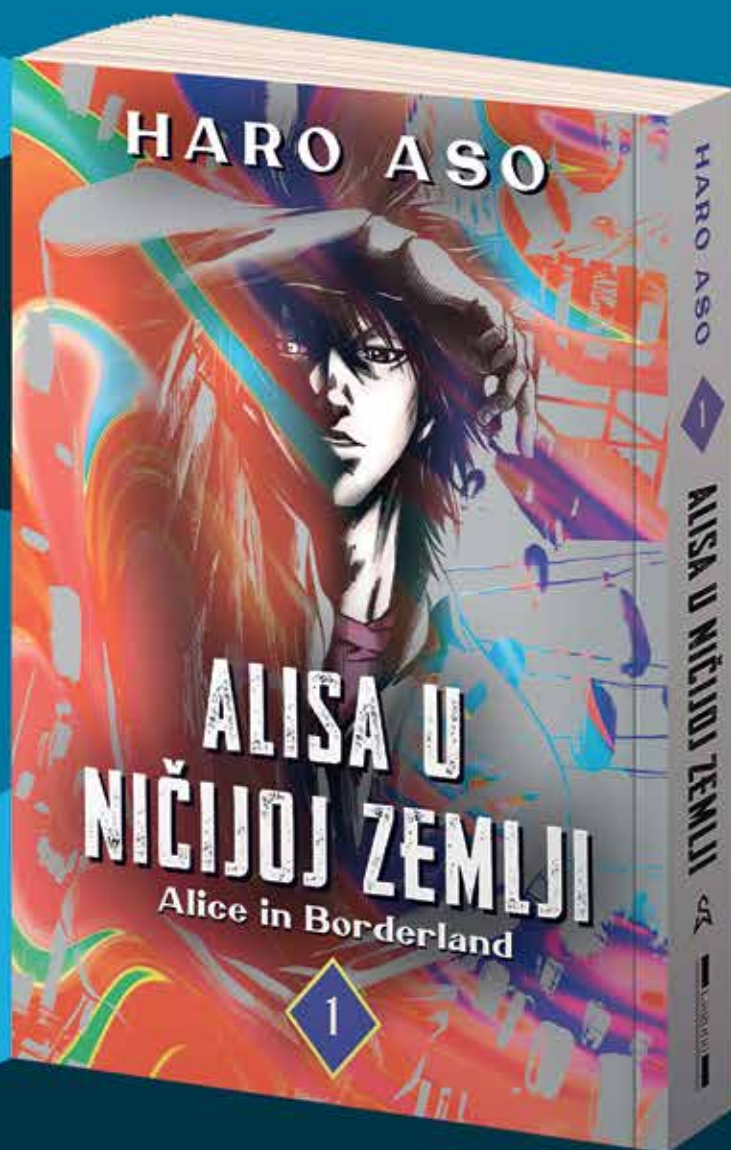
ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

NEKA IGRE POČNU!

Manga po kojoj je snimljena
POPULARNA NETFLIKSOVA SERIJA!

Laguna STARWAY

©2026 Haro ASO / SHOGAKUKAN

O FILMU „VETRE, PRIČAJ SA MNOM“

Između pravog i izgubljenog života

Piše Jovan Vasiljević, filmski kritičar

Potrebna je posebna veština kako bi se gledalac povezoao, i to do mere suza, sa filmom koji izrasta iz duboko ličnog iskustva, naročito kada to iskustvo nije proživio.

Imao sam priliku da „Vetre, pričaj sa mnom“ pogledam na posebnoj projekciji u Kulturnom centru Beograda, nakon koje je usledio razgovor sa rediteljem Stefanom Đorđevićem, koji je sa sobom poveo i sporednu glumicu – psa Liju. Polovina „pitanja“ publike zapravo nisu bila pitanja, već iskazi zahvalnosti, kroz koje su pojedinci govorili u ime svih okupljenih. Prisustvovati takvom trenutku bilo je izuzetno iskustvo, jer u stvarnom vremenu svedočite snazi i dometu sedme umetnosti.

Nakon majčine smrti, Stefan odlazi na selo kako bi sa porodicom proslavio bakin osamdeseti rođendan. Dane provodi popravljajući kuću sa njima i brinući se o psu, kojeg je slučajno udario kolima dok je dolazio.

Ovaj projekat, Stefan Đorđević prvobitno je zamislio kao portret svoje majke, Negrice, ali nakon njene smrti pravac filma neminovno se menja. Zbog emotivne snage priče i kadriranja mnogih scena, imao sam osećaj da sam stalno uz njih – tihi svedok svega kroz šta prolaze. Iako potpuno uronjen u film, u realnost me je vraćala fascinacija načinom na koji Đorđević kroz sopstveni performans prepliće prvo i treće lice. Posebno je upečatljivo i tečno spajanje dokumentarnih snimaka majke sa polufikcionalnim scenama života bez nje, kao i posmatranje članova porodice koji glume sami sebe. Ovde moram podeliti svoje oduševljenje psom Lijom, čiji

performans smatram najupečatljivijim među filmskim psima još od Mesijeve uloge Snoopa u „Anatomiji pada“ (2023).

Originalna muzika hendpen svirača Ivana Judaša zaslužuje isticanje. Već na početku pažnju osvaja numera na neobičnom instrumentu, koja se pokazala savršenim izborom za film, jer nosi duhovnu dimenziju i stopila se sa filmom do te mere da je svaki put mogu čuti kad se setim filma.

Ništa nas u ovom filmu ne vodi, već tiho prati. Svakodnevne rutine porodice različitih generacija, iako deluju trivialno, postaju način da ostanu povezani sa svetom koji je poznat, ali zauvek drugačiji.

Završetak filma fokusira se na dirljiv razgovor između majke i sina. Retko koji gest može biti tako dosledan –

prikazati život koji je izgubljen kroz život koji je pružen. Kada izgubite nekog koga volite, u vama ostaje ogromna količina ljubavi kojoj ne znate da nadete mesto. Treba vam uteha, potreban je zagrljaj – i upravo u vetru, kojem je Negrica dala toliki značaj, vidim zagrljaj koji će zauvek pružati utehu Stefanu i njegovoj porodici.

„Vetre, pričaj sa mnom“ dolazi u bioskope 12. februara, i nadam se da će dobiti pažnju koju zaslužuje. Verujem da ćete, kao i ja, osetiti zahvalnost, jer upravo osećaj zahvalnosti pamtim i nosim sa sobom nakon projekcije. Zahvalnost što je ovakav film uopšte nastao, posebno na ovim prostorima. Zahvalnost što nas je Stefan pozvao da sve ovo vidimo i doživimo. Njegovim rečima: „Vetre, pričaj sa mnom“ je film koji obrađuje tugu, ali i slavi život. **N**

Voli te mama

BESTSELER O SLOŽENOM ODNOSU MAJKE I ČERKE

Specijalno za **Nedeljnik** piše književni kritičar **Nikola Gavranović**

D Koliko mi zapravo poznajemo svoje roditelje? Da li ste se ikada to zapitali? Čini nam se da znamo sve o njima, a to često zapravo nije tako – ni približno. Upravo ta pukotina između prividne bliskosti i stvarnog neznanja čini savršenu potku trilera, što Ilijana Zander u svom novom romanu „Voli te mama“ koristi precizno i bez milosti.

U središtu priče je Makenzi Kasper, mlada žena koja je i sama briljantna studentkinja, ali je ceo svoj dosadašnji život provela u senci svoje majke Elizabet, poznatije pod pseudonimom E. V. Rendž, svetski renomirane autorke mračnih trilera. Ta senka nije samo profesionalna već i emocionalna: majčina slava oblikovala je Makenzi, istovremeno od nje sakrivši mnoge istine. Kada Elizabet Kasper iznenada nastrada u, naizgled, krajnje nesvakidašnjem nesrećnom slučaju, Makenzi dobija tajanstveno pismo potpisano samo sa: „Tvoj najveći obožavalac.“ Taj trenutak otvara niz misterioznih događaja i pokreće priču koja brzo prerasta iz porodične drame u uznemirujući psihološki triler.

Ilijana Zander vešto gradi napetost kroz motive pisama i postepenih otkrića, stalno dovodeći čitaoca u stanje sumnje: kome se može verovati, a šta je pažljivo režirana laž? Poseb-

FIKCIJA I REALNOST

Majka koja je ceo život pisala trilere sada sama postaje figura oko koje se formira misterija i potencijalna žrtva ubice, dok njena ćerka – i to protiv sopstvene volje – preuzima ulogu detektiva

no je efekatan način na koji autorka briše granicu između fikcije i stvarnosti – majka koja je ceo život pisala trilere sada sama postaje figura oko koje se formira misterija i potencijalna žrtva ubice, dok njena ćerka – i to protiv sopstvene volje – preuzima ulogu detektiva.

Snaga romana „Voli te mama“ leži u njegovoj emotivnoj dvosmislenosti. Ovo nije samo priča o zločinu i preokretima, već i o složenom odnosu majke i ćerke, o ljubavi koja može biti iskrena i manipulativna u isto vreme. Kako se istina polako razotkriva, postaje jasno da su najveći obrti upravo oni intimni – oni koji menjaju način na koji posmatramo porodicu, sećanja i sopstveni identitet. Ilijana Zander napisala je triler koji uzbuđuje ne samo zapletom već i neprijatnim pitanjem koje ostaje da odzvanja dugo nakon poslednje pročitane stranice. **N**

Čovek od dima Aleks Nort

Danijel Garvi je još od detinjstva progonjen traumom: bio je svedok strašnog zločina i za dleku izbegao susret sa zloglasnim ubicom. Od tog trenutka posvetio je život razotkrivanju najmračnijih zločina i postao psihijatar koji u umovima zločinaca traga za njihovim motivima. „Čovek od dima“ je priča o očevima i sinovima, senkama i tajnama, i borbi koju svi vodimo da pobegnemo od trauma prošlosti **N**

Pogrešna sestra Kler Douglas

Sve porodice kriju tajne... Taša je udata, ima dvoje dece i živi u rodnom mestašcetu u blizini Bristola. Alis je uspešna naučnica koja putuje svetom sa svojim jednako uspešnim mužem. Kada Taši i njenom mužu Aronu zatreba predah, Alis predlaže da pričuva decu. Taša je uverena da je njena porodica u sigurnim rukama dok jedan telefonski poziv ne promeni sve **N**

Piše Hana Pišćević

Zastava

Pre neki dan sam s drugaricom bila u parkiću, ona, ja i gomila dečurlije, naše i tuđe. Neko je izvadio koficu s kredama pa su se deca bacila na crtanje. Po betonu i jedni po drugima, umazanih ruku i lica. Počelo je od neprepoznatljivih žvrljotina najmlađih autora i, uz malo truda i mašte, prepoznatljivih životinja onih malo starijih.

Neko je nacrtao pravougaonik a neko drugi je u pravougaoniku ucrtao rozeplavi krug. Osmogodišnji sin moje sestre, mladi D., zaključio je da je to zastava Južne Koreje. On i njegov najbolji drug iz razreda, zaludenici za geografiju, svaki dan nauče neku novu zemlju pa jedan drugog ispituju.

Oduševljen slučajnim pronalaskom Južne Koreje, uzeo je kredu i krenuo da crta redom sve zastave koje su mu padale na pamet. Zatim bi nam tražio da uđemo u nacrtanu zemlju tako što bismo nogama ušetai na crtež. Bilo nas je previše pa nismo uspevali svi da se potrparamo, zbog čega se on vidno nervirao. Bilo mu je važno da niko ne ostane 'napolju'.

Dok su mala deca koristila gužvu da neprimetno pojedju krede, D. je mozgao kako da nas sve strpa u jednu zemlju. Činilo se da je nešto smislio, dohvatio je kredu i njom krenuo da vuče linije oko svih nas sve dok nije nacrtao džinovski pravougaonik. Povukao je dve crte i u sredini nacrtao veliku zvezdu. Dao je svom bratu kredu da mu pomogne da je oboje. Poprilčno je potrajalo tako da smo se svi polako razbežali na sve strane jureći svoje brze bebe.

Kad su završili, pravougaonik je bio kriv, zvezda je bila roze u nedostatku

crvene a neki delovi su ostali neoboje-ni. Ali uprkos tome, niko ne bi mogao da omaši koja je zemlja u pitanju. D. je stao u centar zvezde i pozvao nas da mu se pridružimo. Jedan po jedan, kao kroz nevidljiv granični prelaz, svi smo se ugurali unutra. Nekoliko trenutaka smo tako stajali u tišini, a onda je D. pobeonosno uzviknuo: „Ušli smo u JUGOSLAVIJUUUUU!“

Mahinalno sam pogledom prelete-la preko prozora zgrada koje su okruživale parkić. Zamislila sam ljude u svojim dnevnim sobama, kako razgovaraju, gledaju televiziju, jednu svoje ručkove ili puše cigarete. Zamislila sam ih kako zastaju u svojim uobičajenim radnjama kad kroz prozor dečjim glasom čuju da smo ušli u Jugoslaviju. Zamišljam ih kako izlaze na terase i pogledom traže to dete, ili tu zemlju. Koliko li drugačijih značenja reč Jugoslavija ima za svakog od tih stanara?

Zamišljam ljude koji će u šetnji, na povratku s posla ili iz prodavnice, ugledati zastavu razapetu po parkiću. Zamišljam psa kako je zapišava. Mačku kako se po njoj lenjo valja na suncu. Naše noge polako izlaze napolje istim putem kojim su i ušle, pazeći da ne nagazimo njene ivice. D. pita: „Kakva je prognoza, hoće biti kiše?“

Ne znam zašto me to pita ali otvaram telefon i gledam prognozu. Hoće, prekosutra. „Jugoslavija će postojati još samo danas i sutra a onda će opet nestati.“ Konstatuje to kao činjenicu, bez ikakve emocije.

Njegov brat razmišlja nekoliko trenutaka: „Je l' su dinosaurusi živeli u Jugoslaviji? Je l' su zato nestali?“ Smejem se i klimam glavom dok odgovaram: „Vrlo moguće. **N**

IZLOŽBA U GALERIJU NOVEMBAR

TADIJA JANIČIĆ

Spisak obaveza

Galerija Novembar novu sezonu „Tu smo gde smo, takvi smo kakvi smo“ otvorila je izložbom *Spisak obaveza* Tadije Janićića. U njenom fokusu je svet kakav jeste, viđen kroz prepoznatljiv slikarski jezik umetnika.

Postavku čine radovi iz Janićićeve najnovije stvaralačke faze, a kustoski koncept potpisuje Mia David. Izložba je zamišljena kao celina koja kroz motivi svakodnevice i obaveza govori o savremenom trenutku i društvenom kontekstu u kome živimo.

Posebno mesto u postavci zauzima monumentalna slika *Opsada Kotora* (2025), dostupna publici samo tokom trajanja ove izložbe, pre nego što ode u privatnu kolekciju.

O inspiraciji za naziv izložbe umetnik kaže: „Inspiracija je došla sa mojim godinama; kako sam stariji, tako je taj spisak (obaveza) sve duži. Taj spisak mora da se uradi svako veče pred spavanje, inače sam ujutru neupotrebljiv.“

Galerija Novembar sa Tadijom Jani-

Inspiracija je došla sa mojim godinama; kako sam stariji, tako je taj spisak (obaveza) sve duži. Taj spisak mora da se uradi svako veče pred spavanje, inače sam ujutru neupotrebljiv

Tadija Janićić

ćićem saraduje duži niz godina, od njebove samostalne izložbe *Ljubav u Davosu* iz 2019. godine, kao i kroz brojne zajedničke projekte i međunarodne sajamske nastupe.

O toj saradnji govorio je osnivač galerije Novembar Srđan Šaper: „Tadija Janićić je jedan divan umetnik i fantastičan čovek, i ta saradnja sa njim ima oba ta koloseka. Zadovoljstvo je raditi sa čovekom koji unosi toliko pozitivne energije u svaki trenutak života i rada, a u isto vreme stvara umetnost koja je svakog dana drugačija, koja se dobro razvija, koja je velika, ako mogu tako da kažem. Mi smo već jednu njegovu izložbu imali pre šest godina, učestvovalao je na mnogim zajedničkim izložbama, išli smo zajedno na neke sajmove u svetu, a to ćemo i nastaviti.“

Izložba *Spisak obaveza* otvorena je do 15. marta. Posetioci je mogu pogledati svakog radnog dana (osim ponedeljkom) od 12 do 20 časova, subotom od 10 do 18 časova i nedeljom od 10 do 14 časova, u galeriji Novembar, Kursulina 22. **N**

FKA Twigs

APOKALIPTIČNI TEHNO ZA GREMIJA

Kada su prošle nedelje proglašene Gremi nagrade u raznim kategorijama, možda niko nije imao dilemu za žanr dance/elektronike. Tu su za pesmu i album godine Gremije uzeli Tame Impala i FKA Twigs. Ko je FKA Twigs, pravog imena Tahliah Debrett Barnett?

Bivša plesačica koja je plesom pratila mnoge zvezde (npr. i Madonu) već se deceniju vrti po magazinima i vestima. Iako se sa debi albumom LP1 dočepala šesnaestog mesta UK album chartsa, sve vreme FKA Twigs je bila obećavajuća zvezda a to „obećavajuća“ se razvlačilo – do prošle godine kada je izašao fenomenalni album „Eusexua“ koji je ubrzo proglašen tehnom novog milenijuma, a FKA Twigs princezom tehnja i rejva za generaciju Z.

Ovo je potvrda za karijeru pop zvezde koja je poslednjih godina bila u udarnim vestima ali koje su imale malo veze sa muzikom. Pre nekoliko godina ona je gostujući u emisiji „CBS This Morning“ otkrila detalje iz svoje bivše veze s glumcem Shijom LaBeoufom koga je nazvala zlostavljačem.

Mediji su bili i puni vesti o njenoj vezi sa poznatim glumcem Robertom Patinsonom od pre nekoliko godina. Bila je uvek u udarnim editorijalima fashion magazina i zaštitno lice mnogih modnih brendova. Ali 2025. ulazi sa albumom „Eusexua“ u „besmrtnost“, što je osvajanje Gremija potvrdilo. Ovaj album je nastao, kako je u intervjuima opisala FKA Twigs, pod velikim uticajem i inspiracijom rejv scene. Izlazila je u klubove gde su je ostavljali na miru, nisu joj prilazili, što ju je dovelo do otkrića da tehno i rejv scena za nju znače neograničenu slobodu pojedinca. Sve to je pretočeno u uzbuđujući album „Eusexua“ u kojem traje vožnja među toponimima: trance, ambijentalni tehno, pop elektronika sa netipičnim ritmovima. FKA Twigs je postala konačno ono što su joj predviđali pre desetak godina – glas generacije. **N**

Mamić i Ceca

Pre više od petnaest godina Zdravko Mamić, nekadašnji predsednik Dinama iz Zagreba, a kako ga sad tituliraju mediji, danas „begunac od hrvatske vlasti“, dao je intervju popularnom hrvatskom nedeljniku.

Zaboravio sam da li je to bio Globus ili Nacional, ali u njemu je Mamić pričao i o nekim privatnim stvarima, pa i o muzičkim afinitetima tadašnjeg predsednika NK Dinamo. I Mamić je bio iskren, nije rekao da sluša Olivera Dragojevića, Bitlse, Psihomodo pop, EKV... Priznao je da voli narodnjake, srpske narodnjake. Ali tu etiketu nisu spomenuli ni novinar a ni Zdravko.

Bilo je to u praistoriji obnavljanja odnosa, pa i onih estradnih, muzičkih, između Srbije i Hrvatske. Možda je ovde gostovao samo Magazin, a odavde u Hrvatskoj Rambo, Bajaga i još možda neki. Sve je bilo i dalje u povoju razmene bendova i pevača/pevačica. Mamić je odmah pošto je otkrio svoj ukus, i pre nego što bi ga novinar priupitao „Otkud to?“, izneo stvari u svoju odbranu. Rekao je nešto tipa da je oduvek voleo tu muziku i da niko nema prava da sumnja u njegovo hrvatstvo zbog toga.

Ono, nije ništa manje Hrvat ako bi kod kuće i kad to baš želeo pustio Miroslava Ilića a ne Miroslava Škora. Okej, Ilića jeste spomenuo ali ne i Škora, ali da malo ja dodam.

Od tog intervjuja srušile su se granice, one estradne. Mamić je imao još manje razloga da krije svoj ukus. Onda je otišao i dalje. Osvojio je svojim izjavama čitav post-YU prostor. Postao je kralj mimova, a storiji sa njegovim izjavama gledaniji su od muzičkih, političkih... neka prvi baci kamen ko nije u inbox dobio makar deset ovih kratkih video-snimaka sa Mamićevim pi.karanjima svega i svih.

Kao i svi, i Ceca Ražnatović je gledala te snimke Mamića sa Jutjuba. To mu je i priznala kada joj je poljubio pre neki dan ruku. „Inače, samo da znate, ja sam vaš fan.“

Posle je i šire objasnila da kada je manje raspoložena pogleda neku njegovu izjavu da se nasmeje. I svi mi kalkuliramo a on kaže iskreno šta misli.

Sve je to bilo nakon što su hrvatski mediji ras-trgli Mamića jer ljubi ruku Arkanovoj udovici tokom njenog nastupa. Boris Dežulović je u intervjuu koji sam s njim imao pre dva meseca na pitanje o opštoj post-YU lju-bavi za Mamića rekao da eto on, Zdravko, igra na ono najniže što veliki deo balkanskih naroda i voli. Ne samo izjave, nego kafanski štimung, cepanje košulje i kićenje muzičara. To je uradio navodno i na nastupu Cece, iskeširao je bakšiš od puno nula.

I to nisu bili oni papiri od vrednosti iz doba inflacije bivše SR Jugoslavije koja je bila u skroz prekinutom odnosu sa Hrvatskom, tu i tamo švercovali su se pi-ratski diskovi sa muzikom, i to najviše Cecinom. **N**

Fudbal nedeljom

Obuzme me, svakog februara, tuga koja može da se meri sa krajem Mundijala

Postoji neka posebna melanholija vezana za sportska takmičenja: ništa nije uzbudljivo i novo kao početak Svetskog prvenstva u fudbalu, i ništa ne ostavlja prazninu kao prvo jutro nakon finala. Živeo si u tom ritmu mesec dana, navijao si unutrašnje i prave satove po utakmicama, i sada malo ne znaš šta da radiš sa svim tim vremenom.

Osećam se tako svakog februara, nakon što se Superboulom završi sezona američkog fudbala. Naložićemo se, drugar i ja, na taj za nas posve novi sport u onim dugim studentskim noćima, kada na malenom ekranu – nije nam smetalo što je TV bio veličine današnjih telefona, pa ni to što nije imao daljinski upravljač; nemate pojma koliko je čovek spretno biće i šta sve može da uradi nogama kada ga mrzi da ustaje! – nije bilo ničega drugog sportskog u toku noći.

Putevi će nam se, doduše, vrlo brzo razići i danas će on pričati da ga taj *jajobol* nikada nije zanimao; ja ću pak naći i klub za koji navijam (Pitsburg, jer je ličio na Liverpool upravo zato što naoko nije imao dodirnih tačaka sa Liverpoolom; ali u Benu Rodlisbergeru sam video Stivena Džerarda, a u priči o legendarnoj prznici Čaku Nolu, čija biografija danas zauzima posebno mesto na onoj Ikeinoj polici koju imamo ama baš svi, videću mešavinu Šenklija i Pejslija) i postaviti da pokušavam da ga razumem.

POSLEDNJIH GODINA JE GLEDANJE NFL-a POSTALO pravi ritual: nedeljom uveče od 19 časova sam nedostupan: na velikom ekranu je jedna utakmica, na manjem ekranu je RedZone, u ruci je telefon za praćenje društvenih mreža i komentarisanje; ponedeljkom ujutru na putu do posla slušam podcast i proživljavam opet sve ono od sinoć, poseb-

no ako sam, a jesam, zaspao na samom početku Sunday Night Footballa.

Drugi imaju nedeljni ručak, ja imam nedeljni fudbal...

NFL me „radi“, shvatio sam to i protekla jeseni, zato što sam u njega investiran, ali nisam digao kredit i upao u dugove i sada se akam sa zelenošima: tim za koji navijam može da izgubi – što i čini – a da se ne potresem i da mi to ne odredi naredne dane i da ne moram da se pokrijem preko glave; dovoljno sam zainteresovan da se mogu nazvati „fanom“ i dovoljno udaljen da sve i dalje mogu da posmatram kao spektakl, zabavu i vraški dobru televiziju.

Sada je jasno zašto mi Superboul nije tek jedna obična utakmica; obuzme me, svakog februara, tuga koja može da se meri sa krajem Mundijala, već sada mi je čudno što ću naredne nedelje biti kod kuće i prevrtati kanale i neće biti američkog fudbala i na skupo plaćeni Game Pass će se uhvatiti paučina; i moraću, jadan, opet da gledam ovaj „naš“ fudbal...

KAO I SVAKE GODINE, I OVOG febrarskog ponedeljka ujutru pokušavala je da me uteši: „To znači da će brzo proleće i leto!“, što je tek malo poboljšavalo stvari.

Dobro, pomoglo je i što tamo do početka septembra šampioni neće biti Nju England, franšiza koju smo prirodno, već tamo sredinom prve decenije, morali zamrzeti. Bili su najbolji i imali su najboljeg igrača, što je uvek dobar razlog da nekoga otpišete.

Umesto toga, u Superboulu 60 – tekst o onome što je bilo politički, pa i kulturološki važnije, a što se desilo u poluvremenu, imate u ovom broju Nedeljnika iz pera Ivana Radojčića – trijumfovao je Sijetl, što je lepo iz razloga koji nemaju veze samo sa tim gradom.

Istina je, i o tome je bio jedan dobar tekst na Velikim pričama, da je ovo neki drugi Nju England, sa trenerom i kvoterbekom koji bi zapravo i mogli da vam se dopadnu.

A ipak, ako riba smrdi od glave, i dalje je to Zla Imperija čiji je prvi čovek, Robert Kraft, sladostrasnik i drugar Donaldu Trampa. Trampova glasnogovornica jedna je od onih koji su javno podržali Patriote – iako nisu podržali šou na poluvremenu, već su pravili svoj, sa Kid Rockom i ostalim belim zvezdama kantrija – a na toj se strani, bogme, nakupilo baš društvanje sa pu-terom na glavi.

SIJETL JE PAK IMAO MLADOG TRENERA, imao je i kvoterbeka kojeg je pre šest godina doslovno ismejala cela Amerika, i to kada je bio klinac, ali Sem će Darnold podariti Holivudu novi scenario za onu omiljenu američku priču, o iskupljenju i o ružnom pačetu. Bio je propali talenat, pa je bio solidan rezervista, pa je bio čovek koji će uprskat i sve kada je najvažnije, a onda je postao šampion. Prstenom se, i to ne prvi put, okitio i Kuper Kap, vajd-risiver koji je takođe proglašen za tehnološki višak, kao previše spor i previše mator, samo da bi im sve vratio sa kamatom.

Nedelja je, Sem Darnold, Kuper Kap, Bad Bunny i Riki Martin na stranu, bila malo antiklimatična: izostao je spektakl, utakmicu je rešila odbrana, a već posle prve četvrtine bilo je jasno kuda to vodi.

Tog ponedeljka bio sam poslovično neispavan, ali sada i tužan: sve tamo do septembra neće biti američkog fudbala, ni Skota Hansona, tipa s kojim provedem sedam sati svake nedelje uveče, a i sve će te bajke, poput one koju su Sihoksi servirali ove sezone, morati da čekaju. **N**

OVAJ PUT KUPI OSIGURANJE

PUTNO ONLINE
generalir.rs

PEOPLE MOVE
TECH IMPROVE

SAGA

A NOVENTIQ Company

saga.rs